

LOKALNY PROGRAM

rewitalizacji gminy Grzmiąca

na lata 2017 – 2023

**Fundacja Nauka
dla Środowiska**

ul. Raclawicka 15-17
75-620 Koszalin
www.ndsfund.org,
tel. 94 347 82 05

Aktywa Plus

Emilia Kowalska

Bolesława Śmiałego 39/2
70-351 Szczecin
www.aktywaplus.pl
tel. 91 444 31 63

Koszalińska Agencja

Rozwoju Regionalnego S.A.

ul. Przemysłowa 8
75-216 Koszalin
www.karsa.pl,
tel. 94 341 63 30

„4C Centrum

Ekonomii Społecznej” sp. z o.o.

ul. Koński Kierat 14/15
70-563 Szczecin
www.4c.szczecin.pl
tel. 91 881 26 94

Spis treści

<i>Spis treści</i>	2
<i>Wstęp</i>	4
1.	5
<i>Ogólna charakterystyka społeczno-gospodarcza gminy Grzmiąca na tle regionu</i>	5
2.	14
<i>Powiązania programu rewitalizacji społecznej z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy Grzmiąca</i>	14
3.	21
<i>Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w gminie Grzmiąca</i>	21
3.1. Metodologia diagnozy na potrzeby rewitalizacji	22
3.2. Wyznaczanie jednostek gminnych (analitycznych)	24
3.3. Analiza wewnętrznego zróżnicowania Gminy ze względu na występowanie zjawisk kryzysowych: analiza ilościowa (statystyczna)	26
3.4. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Grzmiąca	51
4.	57
<i>Wyznaczenie obszarów rewitalizacji z uwzględnieniem partycypacji mieszkańców i lokalnych liderów – diagnoza pogłębiona</i>	57
4.1. Partycypacyjna ocena obszaru rewitalizacji	58
4.2. Charakterystyka podobszarów rewitalizacji – problemy, potrzeby, potencjały i propozycje rozwiązań	60
5.	70
<i>Wizja, cele i kierunki działania</i>	70
5.1. Wizja	71
5.2. Cele i kierunki działania	72
6.	74
<i>Lista projektów rewitalizacyjnych</i>	74
6.1. Lista głównych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych	75
6.2. Karty projektów	76
7.	96
<i>Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji</i>	96
7.1 Komplementarność przestrzenna	97

7.2 Komplementarność problemowa	98
7.3 Komplementarność proceduralno - instytucjonalna	99
7.4 Komplementarność międzyokresowa	100
7.5 Komplementarność finansowa	100
8.	102
<i>Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji</i>	102
9.	106
<i>System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji</i>	106
10.	109
<i>System monitoringu skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu</i>	109
<i>Spis map</i>	114
<i>Spis tabel</i>	115
<i>Spis wykresów</i>	117

Wstęp

Rewitalizacja społeczna jest skoncentrowanym terytorialnie procesem wyprowadzania obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego. Jest prowadzona w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania przede wszystkim na rzecz lokalnej społeczności, a także elementów, w którym te społeczności funkcjonują czyli gospodarki oraz przestrzeni przyrodniczej i funkcjonalno-technicznej. Cechą szczególną rewitalizacji jest jej partycypacyjny charakter co oznacza, że jest prowadzona przez interesariuszy na podstawie programu rewitalizacji. Celem lokalnego programu rewitalizacji jest planowanie i wdrażanie działań ukierunkowanych na ożywianie i zrównoważony rozwój obszarów, które utraciły dotychczasowe funkcje społeczne i gospodarcze.

Niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Grzmiąca powstał w ramach projektu rewitalizacji społecznej dla 18 samorządów lokalnych z województwa zachodniopomorskiego (tj. Barwic, Brojec, Brzeźna, Dobrej, Dobrzan, Drawna, Grzmiącej, Karnic, Kozielic, Krzęcina, Morynia, Ostrowic, Płotów, Radowa Małego, Rąbina, Szczecinka, Świdwina i Węgorzyna), który rozpoczął się 1 października 2017 roku. W ramach projektu zaplanowano dla społeczności lokalnych „dotacje” - każda w kwocie do 20 000 PLN. Ponadto, przeprowadzono wspólnie partycypacyjną diagnozę lokalną, a następnie ciąg działań animacji lokalnej wokół dobra wspólnego. Wszystkim uczestnikom zapewniono specjalistyczne doradztwo (architektów, ekonomistów, urbanistów, wykonawców budowlanych) oraz konsultacje przy tworzeniu planów rewitalizacji.

1.

Ogólna charakterystyka społeczno-gospodarcza gminy Grzmiąca na tle regionu

Gmina Grzmiąca położona jest w środkowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, w powiecie szczecineckim. Liczba ludności gm. Grzmiąca wg stanu na 31.12.2015 r. wynosiła 4 926 osób, stanowiąc 6,26% ludności powiatu.

Gmina obejmuje obszar 204 km² i dzieli się na 18 sołectw: (Czechy, Gdaniec, Godziszew, Grzmiąca, Iwin, Krosino, Lubogoszcz, Mieszatki, Nosibądy, Przeradz, Przystawy, Radomyśl, Radusz, Równe, Storkowo, Sucha, Wielanowo, Wielawino). Przeważającą część jej gruntów stanowią użytki rolne (50%), nadając gminie typowo rolniczy charakter. Pozostałą część powierzchni, tj. ok. 40% pokrywają lasy. Powierzchnia Gminy stanowi 11,6% powierzchni powiatu, plasując tę gminę ją jako najmniejszą w powiecie (nie licząc miasta Szczecinek). Siedzibą Gminy jest miejscowość Grzmiąca.

CHARAKTERYSTYKA GMINY GRZMIĄCA W SFERZE SPOŁECZNEJ

Przedszkola

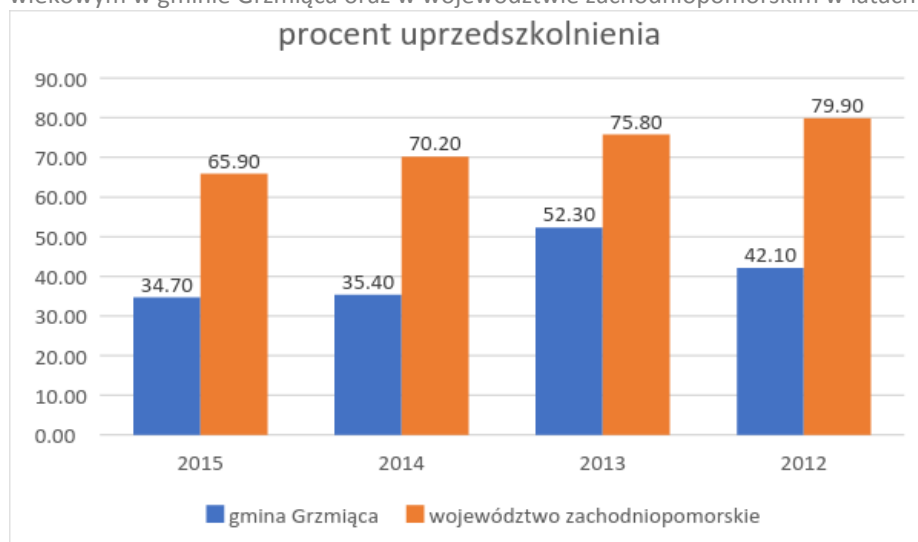
W Gminie znajdują się 3 placówki wychowania przedszkolnego, w tym 1 przedszkole, posiadające w 2015 roku 69 miejsc, co uległo znacznemu spadkowi w porównaniu z latami ubiegłymi, kiedy w 2013 i 2014 odpowiednio było tych miejsc 94 i 103. W gminie Grzmiąca poziom uprzedzskolnienia, tj. stosunek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym do wszystkich dzieci w tym wieku, jest blisko dwukrotnie niższy od średniej dla województwa zachodniopomorskiego.

Tabela nr 1: Stosunek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym do ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym w gminie Grzmiąca oraz w województwie zachodniopomorskim w latach 2012 - 2015.

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	42,10	52,30	35,40	34,70
województwo zachodniopomorskie	79,90	75,80	70,20	65,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres nr 1: Stosunek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym do ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym w gminie Grzmiąca oraz w województwie zachodniopomorskim w latach 2012 – 2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Liczba ludności

Grzmiąca jest gminą wiejską. Wg stanu na 31.12.2015 r. w gm. Grzmiąca zameldowanych było 4 926 osób, spośród których 50,87% stanowili mężczyźni. Świadczy to o niższym niż w województwie współczynniku feminizacji (51,35% w województwie zachodniopomorskim). Od 2012 liczba ludności sukcesywnie spada, zwykle od kilkunastu do 60 osób rocznie. Od 2011 roku liczba ludności faktycznie zamieszkujących Gminę spadła o 3%. Na liczbę ludności składają się urodzenia i zgony (przyrost naturalny) oraz liczba osób wyjeżdżających na stałe i osiedlających się w mieście (saldo migracji).

W gminie Grzmiąca rodzi się każdego roku najczęściej od 41 do 66 dzieci. W 2015 roku wskaźnik urodzeń wyniósł 8,3 na 1 tys. mieszkańców i był nieco niższy od średniej w województwie zachodniopomorskim (8,8) oraz od średniej w Polsce (10,2).

W Gminie umiera każdego roku od 49 do 55 osób. Daje to średni roczny wskaźnik umieralności 9,6 osób na 1 tys. mieszkańców, przy wskaźniku dla województwa 10,3 i średnim dla Polski 9,9. Średni przyrost naturalny w latach 2011-2015 wyniósł w Grzmiącej + 0,64 osoby na 1 tys. mieszkańców, podczas gdy w Polsce - 0,2, a w województwie - 0,6. Średnie saldo migracji w latach 2011-2015 wyniosło - 37,4.

Struktura wieku

W 2015 r. liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w gminie Grzmiąca wynosiła 756, co stanowiło 15,35% ogółu populacji. Wskaźnik ten uległ zmniejszeniu od 2012 roku. Wskaźnik ten w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Grzmiącej pozostaje wyższy niż dla województwa zachodniopomorskiego (14,41%) oraz niższy wobec średniej dla kraju (17,9%).

Tabela nr 2: Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	15,35 18,6	15,94 19,3	16,30 19,7	17,05 21,1
województwo zachodniopomorskie	14,41 17,3	14,47 17,5	14,52 17,7	14,60 17,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres nr 2: Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GU

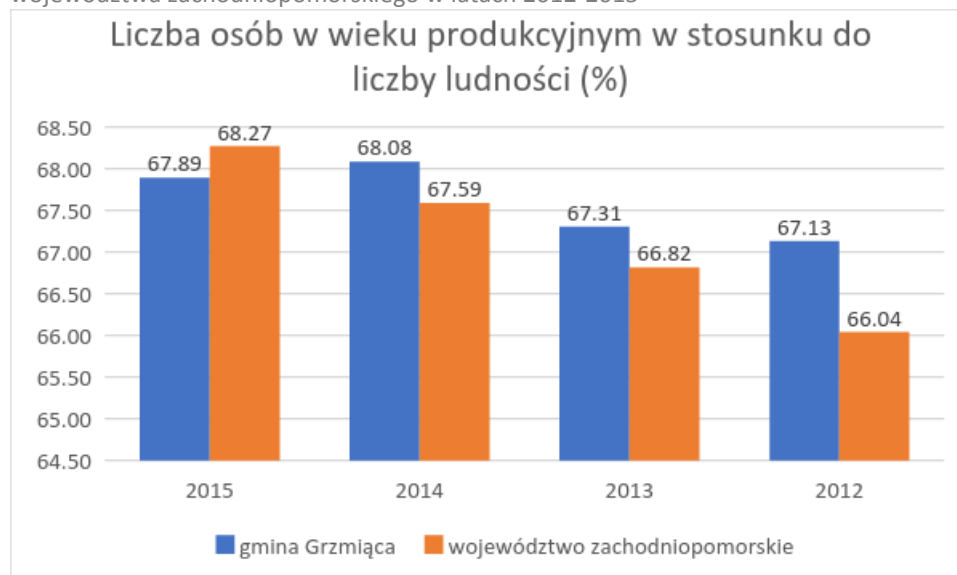
W 2015 r. osób w wieku produkcyjnym było 3307, co stanowiło 67,3% populacji. Stan ten nie uległ większej zmianie od 2012 roku. Wskaźnik Grzmiącej pozostaje wyższy niż dla Polski (62,4%) i niewiele wyższy niż dla województwa zachodniopomorskiego (66,04%).

Tabela nr 3: Liczba osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	67,13 63,9	67,31 64,0	68,08 64,6	67,89 63,8
województwo zachodniopomorskie	66,04	66,82	67,59	68,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres nr 3: Liczba osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

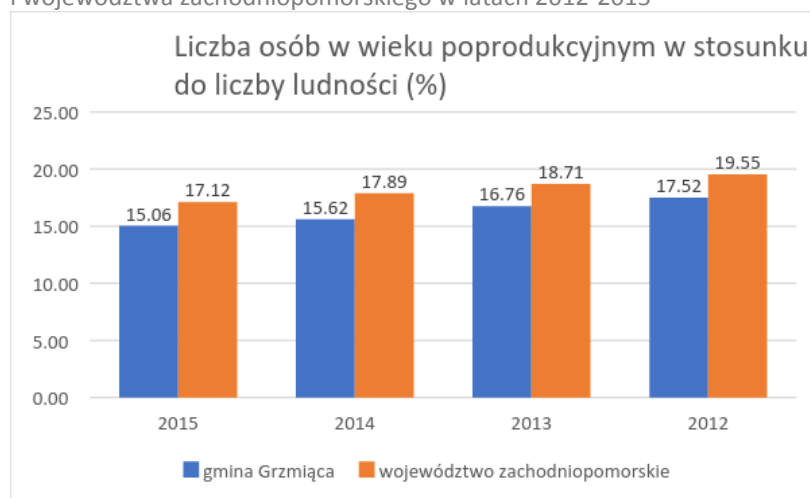
Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią w Grzmiącej coraz liczniejszą grupę. W 2015 r. było ich 863. Stanowi to 17,52% wszystkich mieszkańców i wykazuje wzrost o dwa punkty procentowe w porównaniu z 2012 rokiem. Oznacza to również nieznacznie niższy procent niż dla województwa (19,5%) oraz Polski (19,6%).

Tabela nr 4: Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	17,52	16,76	15,62	15,06
województwo zachodniopomorskie	19,55	18,71	17,89	17,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres nr 4: Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Bezrobocie

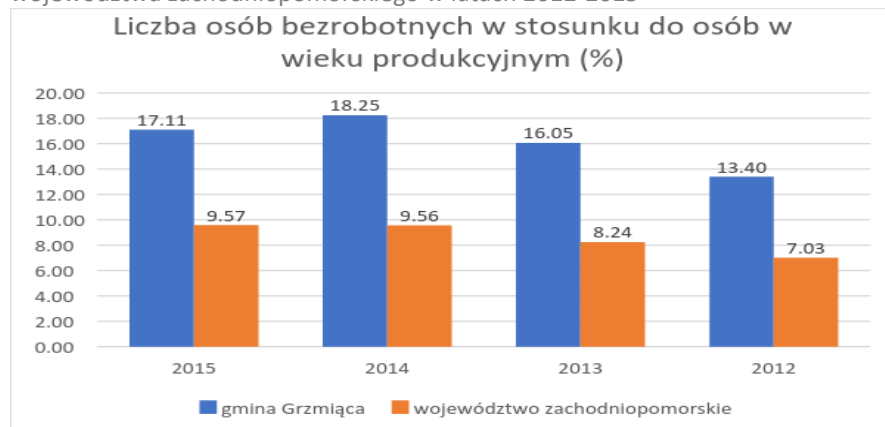
Bezrobocie należy do najpoważniejszych problemów w sferze społecznej w gminie Grzmiąca. Udział osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym wynosił tu 13,4%, był więc znacznie wyższy od wskaźnika dla Polski (6,5%) i województwa (7,03%). Dysproporcja między Grzmiącą a województwem na poziomie 7 punktów procentowych utrzymuje się od lat.

Tabela nr 5: Liczba osób bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	13,40	16,05	18,25	17,11
	14,1	16,9	19,2	18,2
województwo zachodniopomorskie	7,03	8,24	9,56	9,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres nr 5: liczb osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

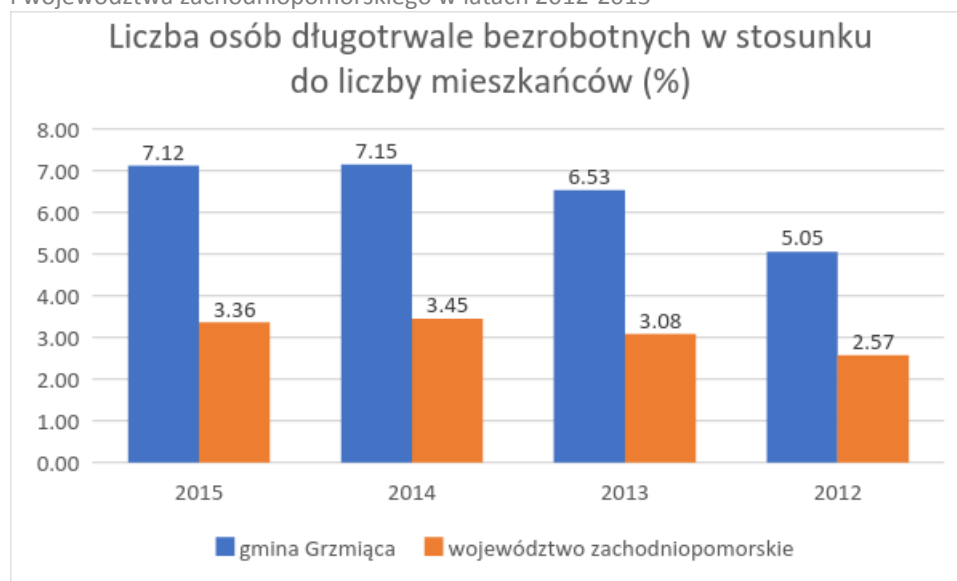
Natomiast udział osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców ogółem wynosi tu 5,05%, jest więc znacznie wyższy od wskaźnika dla województwa (2,57%). Dysproporcja między Grzmiącą a województwem na poziomie 3 punktów procentowych utrzymuje się od lat.

Tabela nr 6: Liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców ogółem(%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	5,05	6,53	7,15	7,12
województwo zachodniopomorskie	2,57	3,08	3,45	3,36

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku

Wykres nr 6: liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby ludności ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku

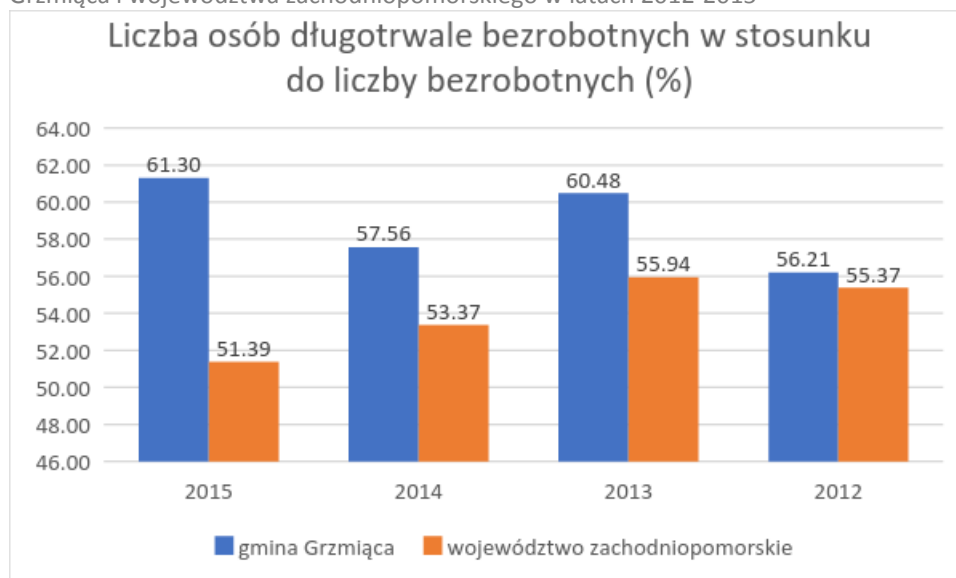
Podobnie rysuje się udział osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby osób bezrobotnych, który wynosi 56,21%, jest więc nieznacznie wyższy od wskaźnika dla województwa (55,37%). Dysproporcje między Grzmiącą a województwem są coraz niższe porównując dane od roku 2012.

Tabela nr 7: liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	56,21	60,48	57,56	61,30
województwo zachodniopomorskie	55,37 36,9	55,94 37,1	53,37 35,3	51,39 33,7
Polska	39,7	41,6	38,3	35,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku

Wykres nr 7: Liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku

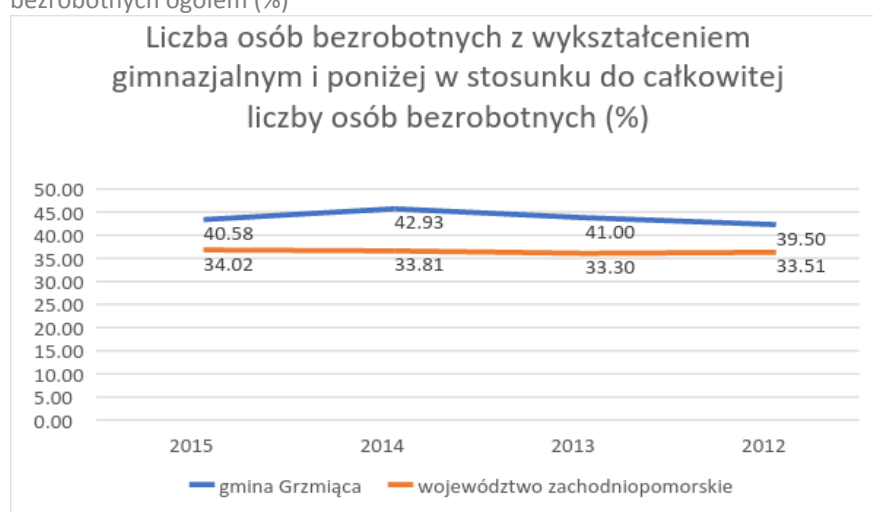
Stosunek liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej do całkowitej liczby osób bezrobotnych w gminie Grzmiąca jest wyższy o 6 punktów procentowych od wskaźnika w województwie zachodniopomorskim.

Tabela nr 8: liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej w stosunku do liczby osób bezrobotnych ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	39,50	41,00	42,93	40,58
województwo zachodniopomorskie	33,51	33,30	33,81	34,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku

Wykres nr 8: liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej w stosunku do liczby osób bezrobotnych ogółem (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku

Obszary ubóstwa

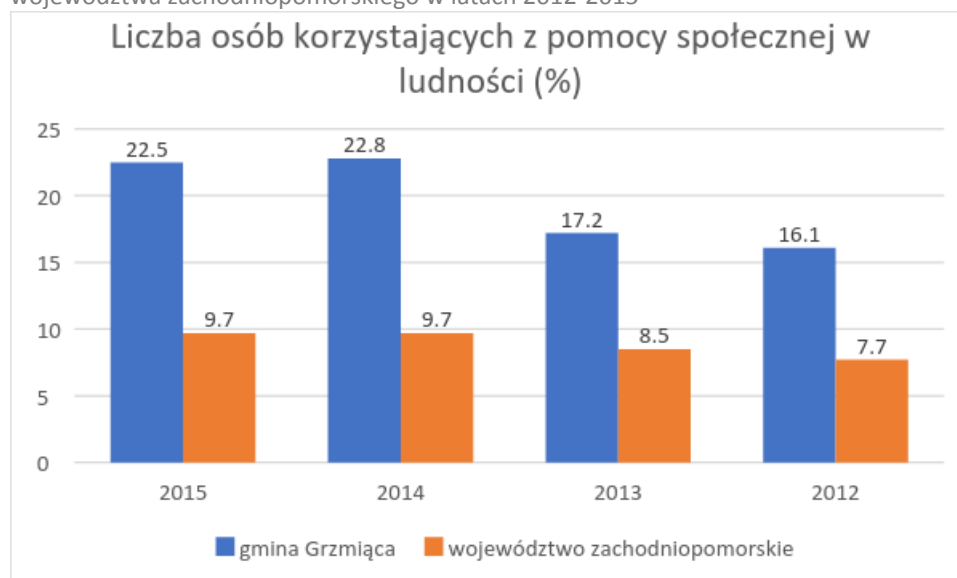
W 2015 roku w gminie Grzmiąca z pomocy społecznej skorzystało 797 osób. Stanowi to 16,1% ogółu mieszkańców. Ubóstwo należy zatem do kluczowych problemów gminy. Mówiąc o ubóstwie należy pamiętać także o osobach, które osiągają dochody nieco przewyższające maksymalny próg upoważniający do ubiegania się o pomoc, ale na tyle niskie, że ich sytuacja jest bardzo podobna do grupy opisanej powyżej. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców w gminie (16,1%) jest znacząco wyższa niż w województwie zachodniopomorskim (7,7%) i kraju (6,4%).

Tabela nr 9: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

	2015	2014	2013	2012
gmina Grzmiąca	16,1	17,2	22,8	22,5
województwo zachodniopomorskie	7,7 7,4	8,5 7,9	9,7 8,7	9,7 8,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GOPS, GUS

Wykres nr 9: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GOPS, GUS

Gmina Grzmiąca charakteryzuje się znacznie gorszymi wskaźnikami gospodarczymi i społecznymi niż średnia dla województwa zachodniopomorskiego. Między innymi o znacznie niższym od przeciętnego potencjale tej jednostki samorządu terytorialnego świadczy prawie dwukrotnie wyższa stopa bezrobocia, w tym osób długotrwale bezrobotnych oraz bardzo słabo rozwinięta przedsiębiorczość, co w konsekwencji powoduje występowanie znacznie większych grup mieszkańców bez dochodów korzystających z pomocy społecznej, zagrożonych trwałym wykluczeniem społecznym. Gorzej niż przeciętnie w regionie prezentuje się infrastruktura społeczna np. dostępność do przedszkoli i opieki zdrowotnej oraz wykształcenie mieszkańców. Gmina dotknięta jest niekorzystnymi zjawiskami demograficznymi: depopulacją i starzeniem się społeczeństwa, charakterystycznymi dla całego regionu, choć zjawiska te przebiegają nieco łagodniej od przeciętnej. Odmiennością jest większy współczynnik maskulinizacji niż feminizacji – zjawisko to jest charakterystyczne dla gmin typowo rolniczych i wiąże się z migracją ambitniejszych i lepiej wykształconych kobiet do miast i pozostawianiem większej liczby mężczyzn na wsi, kontynuujących pracę na roli po rodzicach.

2.

Powiązania programu rewitalizacji społecznej z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy Grzmiąca

Lokalny Program Rewitalizacji dla gminy Grzmiąca stanowi jeden z elementów planowania rozwoju w zakresie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Wieloaspektowy charakter rewitalizacji ujęty w LPR znajduje swoje odzwierciedlenie w poszczególnych celach i kierunkach działania określonych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych gminy. Te z kolei spójne są z poszczególnymi celami na poziomie regionalnym (wojewódzkim) i krajowym.

W celu sformułowania wizji oraz celów Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Grzmiąca przeanalizowano najważniejsze dokumenty strategiczne i planistyczne na dwóch poziomach zarządzania, tj.:

- dokumenty regionalne,
- dokumenty lokalne.

Na każdym poziomie realizowane są zadania odpowiadające jego specyfice. Poniżej przedstawiono najistotniejsze zapisy z dokumentów obowiązujących, których zakres przekłada się na planowany w gminie Grzmiąca zasięg procesu rewitalizacji.

Dokumenty regionalne

Głównymi obowiązującymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi województwa zachodniopomorskiego są:

1. **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020** *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku*
2. **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego**
3. **Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 (RPO WZ)**

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 (SRWZ)

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 została przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą Nr XXVI/303/05 z dnia 19 grudnia 2005 roku.

Powyższa Strategia jest dokumentem, na podstawie którego prowadzi się politykę rozwoju województwa. SRWZ stanowi punkt odniesienia do wszelkich działań rozwojowych podejmowanych przez samorządy lokalne na terenie województwa zachodniopomorskiego.

Zgodnie ze Strategią, biorąc pod uwagę potencjał i sytuację regionu oraz stały wzrost jego możliwości rozwojowych została wyznaczona misja dla województwa zachodniopomorskiego, która brzmi następująco: „Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce i przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktywności społecznej przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów.”

Do osiągnięcia tak sformułowanej misji przyczynić ma się realizacja sześciu celów strategicznych oraz przyporządkowanych im działań kierunkowych. Wśród nich sformułowano konkretne działania odnoszące się wprost do zagadnień rewitalizacyjnych, a także takie, które wprost dotyczą obszaru gminy Grzmiąca. Celem, w którym bezpośrednio odwołano się do rewitalizacji jest:

- Cel strategiczny nr 4 „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami”
Cel kierunkowy „Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych” w ramach następujących działań: prowadzenie planowania przestrzennego z uwzględnieniem potrzeb rewitalizacji, lokowanie nowych projektów inwestycyjnych w pierwszej kolejności na terenach już zurbanizowanych i przeznaczonych do rewitalizacji, renowacja, rewaloryzacja i adaptacja obiektów przemysłowych i powojennych oraz ich przystosowania na cele kulturalnej, sportowo-rekreacyjne, edukacyjne, handlowo-usługowe, biurowe i mieszkaniowe, rewitalizacja, odbudowa i renowacja staromiejskich układów urbanistycznych, podnoszenie standardu zasobów mieszkaniowych na terenach zdegradowanych

Wśród celów strategicznych skierowanych dla gminy Grzmiąca znalazły się cele skierowane do obszaru strategicznej interwencji oraz gminy Grzmiąca wprost:

- Cel strategiczny nr 1 Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania, cel kierunkowy 1.3 Wspieranie współpracy przedsiębiorstw i rozwoju przedsiębiorczości. Wszechstronne i zrównoważone wykorzystanie zasobów województwa będzie realizowane w szczególności poprzez zwiększanie konkurencyjności oferty turystycznej, a także restrukturyzację gospodarki rolnej i rybactwa. Następstwem podniesienia innowacyjności i efektywności gospodarowania w regionie będzie poprawa kondycji przedsiębiorstw oraz poprawa spójności i kondycji ekonomicznej całego województwa.
- Cel strategiczny nr 5 Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności, cel kierunkowy: 5.2 Zwiększenie aktywności zawodowej ludności oraz 5.6 Zwiększanie dostępności i uczestnictwa w edukacji przedszkolnej. Strategia województwa zachodniopomorskiego obejmuje działania zorientowane na wzmacnianie aktywności zawodowej i poziomu kompetencji mieszkańców, dostępności i jakości edukacji na każdym poziomie nauczania oraz zwiększanie uczestnictwa w niej mieszkańców regionu. Efektem realizacji Strategii stanowić będzie przezwyciężenie marginalizacji i wykluczeni na poziomie dostępu do oferty edukacyjnej.
- Cel strategiczny nr 6 Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu, cel kierunkowy: 6.1 Wspieranie funkcji rodziny, 6.2 Zwiększanie jakości i dostępności opieki zdrowotnej, 6.3 Wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego, 6.4 Wzmacnianie tożsamości i integracji społeczności lokalnej, 6.5 Rozwijanie dorobku kulturowego jako fundamentu tożsamości regionalnej, 6.6 Przeciwdziałanie ubóstwu i procesom marginalizacji społecznej. Zadaniem samorządu wobec społeczności jest stworzenie jak najlepszych warunków do życia i pracy mieszkańców, realizacji planów życiowych i wszechstronnej samorealizacji w życiu osobistym i społecznym.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Grzmiąca oraz przyjęte w nim cele wpisują się w ww. założenia SRWZ.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego

Plan został przyjęty Uchwałą Nr XXXII/334/02 przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 26 czerwca 2002 r, następnie Uchwałą Nr XLV/530/10 z dnia 19 października 2010 uchwalono zmianę Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego.

Dokument ten szczegółowo określa wszystkie kwestie związane z zagospodarowaniem przestrzennym województwa zachodniopomorskiego. Strategicznym celem polityki przestrzennej województwa zachodniopomorskiego jest *zrównoważony rozwój przestrzenny województwa służący integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową, spójności wewnętrznej województwa, zwiększeniu jego konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców do średniego poziomu w Unii Europejskiej.*

Nadrzędną zasadą zagospodarowania przestrzennego województwa jest takie kształtowanie przestrzeni, aby zachować zasoby i walory środowiska przyrodniczego, kulturalnego i krajobrazu, które zapewniają wysokie standardy życia mieszkańców.

Plan zagospodarowania przestrzennego wyznacza szereg celów szczegółowych, które przyczynią się do realizacji głównego celu strategicznego. Działania rewitalizacyjne zaplanowane w LPR, takie jak poprawa stanu gospodarczego, rozwoju infrastrukturalno-przestrzennego, w tym poprawy istniejącej infrastruktury technicznej wpływającej na konkurencyjność gminy i podnoszącej atrakcyjność lokalizacyjną są spójne z celami szczegółowymi, w tym w szczególności z następującymi:

- ukształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa,
- wzmacnianie powiązań zewnętrznych województwa,

- ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego,
- rozwój potencjału demograficznego województwa,
- ochrona dziedzictwa kulturowego i krajobrazu,
- rozwój infrastruktury społecznej,
- wzrost gospodarczy,
- rozbudowa infrastruktury technicznej, rozwój usług elektronicznych i odnawialnych źródeł energii,
- likwidacja problemów rozwojowych na obszarach problemowych,
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 (RPO WZ)

Celem strategicznym Programu Regionalnego jest poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych. Osiągnięcie celu głównego RPO Województwa Zachodniopomorskiego jest możliwe poprzez realizację celów szczegółowych, przyporządkowanych następującym osiom priorytetowym:

- Oś priorytetowa 1. Gospodarka, innowacja, nowoczesne technologie,
- Oś priorytetowa 2. Gospodarka niskoemisyjna,
- Oś priorytetowa 3. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu,
- Oś priorytetowa 4. Naturalne otoczenie człowieka,
- Oś priorytetowa 5. Zrównoważony transport,
- Oś priorytetowa 6. Rynek pracy,
- Oś priorytetowa 7. Włączenie społeczne,
- Oś priorytetowa 8. Edukacja,
- Oś priorytetowa 9. Infrastruktura publiczna.

Działania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Grzmiąca przyczynią się do realizacji celu głównego oraz celów szczegółowych zawartych w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020 poprzez komplementarność z osią priorytetową nr 9 *Infrastruktura Publiczna*.

W dokumencie podkreślono, iż dla poprawy sytuacji społecznej i zdrowotnej mieszkańców województwa Zachodniopomorskiego istotna jest rewitalizacja na obszarach zamieszkałych przez ubogą społeczność, zarówno obszarach miejskich jak i wiejskich.

Województwo zachodniopomorskie odznacza się dużą liczbą tzw. obszarów popegeerowskich. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze sprawiły, że obszary te są często miejscem kumulacji różnorodnych problemów. Nierozwiązane do dziś, nawarstwiające się problemy społeczne (lokalnego rynku pracy, wysokiego bezrobocia, niedoinwestowania infrastrukturalnego, pauperyzacji, ubóstwa) stanowią konsekwencje transformacji gospodarczej z przełomu XX i XXI wieku, która na tych terenach najsilniej odcisnęła swoje piętno.

Obszary objęte Specjalną Strefą Włączenia w sposób szczególny wymagają działań rewitalizacyjnych o charakterze fizycznym (przestrzennym), społecznym i gospodarczym. Są to miejsca o szczególnie niekorzystnych uwarunkowaniach pod względem dostępności komunikacyjnej do istniejącej infrastruktury publicznej. Cechują się wysokim stopniem bezrobocia i niską atrakcyjnością gospodarczą, ale przede wszystkim dużymi problemami w zakresie wykluczenia społecznego. Koncentracja powiatów marginalizowanych, w tym o najwyższej stopie bezrobocia, występuję w centralnej i wschodniej części województwa.

Bezpośrednie działania rewitalizacyjne przewidziane są w priorytecie inwestycyjnym (PI) 9b *Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich*. Celem szczegółowym tego priorytetu jest zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym ludności zamieszkującej obszary zdegradowane i peryferyjne. Efektem wsparcia będzie wyprowadzenie obszarów zdegradowanych i ludności zamieszkującej te obszary z sytuacji problemowych.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne na terenie gminy Grzmiąca stanowią kontynuację i uszczegółowienie założeń polityki regionalnej i w istotny sposób przyczynią się do realizacji jej założeń na szczeblu lokalnym.

Dokumenty lokalne

Głównymi obowiązującymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi Gminy Grzmiąca są:

1. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Grzmiąca zmienione po raz ostatni Uchwałą Nr XXXVII/231/2014 Rady Gminy Grzmiąca z dnia 17 kwietnia 2014 r. – dalej SUiKZP GG.*
2. *Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Grzmiąca na lata 2009-2019 przyjęta Uchwałą Nr XXXIV/220/2009 Rady Gminy Grzmiąca z dnia 30 grudnia 2009 r. – dalej SRPS GG.*
3. *Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii dla Gminy Grzmiąca przyjęty Uchwałą Nr XX/145/2016 Rady Gminy Grzmiąca z dnia 29 grudnia 2016 r. – Dalej PPIRPA GG.*
4. *Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Grzmiąca przyjęty Uchwałą Nr XI/80/2015 Rady Gminy Grzmiąca z dnia 26 listopada 2015 r. – Dalej PGN GG.*

Gmina Grzmiąca posiada inne dokumenty strategiczne z zakresu programowania rozwoju lokalnego, jednak na dzień przyjęcia Programu Rewitalizacji nie zostały one jeszcze zaktualizowane. Są to przede wszystkim: *Strategia Rozwoju Gminy Grzmiąca*, 2000 oraz *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Grzmiąca na lata 2004-2013*, 2004.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Grzmiąca

Studium jest przede wszystkim dokumentem planistycznym, który określa politykę przestrzenną Gminy. Jest w nim jednak zawarty również opis negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych charakteryzujących gminę Grzmiąca, które spójne są z analizą wskaźnikową jednostek gminnych zawartą w niniejszym LPR.

Studium diagnozując problematykę społeczną kładzie bardzo duży nacisk na edukację, od której zależy przyszłość wspólnoty samorządowej. Mimo relatywnie dobrych wyników w nauce uczniów Gminy na tle powiatu i regionu, dokument zaleca intensyfikację działań w celu zapewnienia kształcenia w szkołach podstawowych i w gimnazjum na wysokim poziomie. W SUiKZP GG zwraca się uwagę na konieczność dostosowania oferty edukacyjnej do wymogów współczesności i potrzeb rynku: nauki języków obcych, technologii informatycznej – komunikacyjnych oraz konieczność kształcenia w zawodach deficytowych, które poszukiwane są w całej Unii Europejskiej.

Z opisu zawartego w Studium wyłania się typowo rolniczo - leśny charakter Gminy Grzmiąca, w której ziemia użytkowana rolniczo zajmuje znacznie ponad połowę powierzchni i stanowi główną gałąź gospodarki. Charakterystyczną cechą rolnictwa skupiającego znaczne zasoby w postaci siły roboczej oraz majątku trwałego jest produkcja surowców rolnych i hodowla oraz w niewielkim stopniu ich przetwarzanie. Duże zasoby leśne (ponad jedna trzecia obszaru Gminy) stwarzają dobre warunki dla rozwoju przetwórstwa, stanowiąc źródło wielu surowców, tj. drewna, zwierzyny leśnej, runa leśnego oraz dostarczając miejsc pracy w gospodarce Gminy.

Z drugiej strony, w niełatwej sytuacji rolnictwa i mieszkańców obszarów wiejskich, monofunkcyjność gospodarcza gminy Grzmiąca jest dla niej bardzo niekorzystna. Wielu rolników zaprzestaje swojej działalności ze względu na brak następcy lub nieopłacalność produkcji wynikającej z konkurencyjności cen eksportowanych produktów rolnych i wzrostu cen środków produkcji rolnej.

Studium zaleca podjęcie działań w dziedzinie ochrony powietrza poprzez utrzymanie naturalnych mikroklimatów lokalnych, utrzymanie stanu składników atmosfery nieprzekraczających dopuszczalnych norm oraz stosowanie w procesie spalania najmniej szkodliwych dla środowiska surowców oraz stosowanie odpowiednich urządzeń oczyszczających.

Studium podkreśla fakt, że Gminę charakteryzuje istotne zróżnicowanie rozwoju. Najkorzystniejsze warunki do rozwoju wielu funkcji istnieją w Grzmiącej ze względu na bardzo dobre wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną i społeczną. Korzystne warunki występują również w Krosinie i Sucheju oraz wsiach położonych wzdłuż drogi wojewódzkiej.

Urząd Gminy zapewnia mieszkańcom usługi administracji publicznej, możliwość załatwiania wielu spraw urzędowych leżących w gestii samorządu gminnego, a także ogniskuje lokalne życie publiczne i umożliwia obywatelom partycypację w procesach zarządzania gminą poprzez obecność na sesjach Rady Gminy czy spotkanie z wójtem i kierownictwem Urzędu.

Według SUIKZP GG postępujące starzenie się społeczeństwa oraz trudna sytuacja gospodarcza powodują m.in. konieczność zapewnienia mieszkańcom dobrego dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej.

Studium rozpatruje problem zagospodarowania dawnych PGR-ów i innych gospodarstw przestrzennych w kontekście rozwoju przestrzennego. Część obiektów gospodarczych i hodowlanych może zostać wykorzystana zgodnie ze swoim pierwotnym przeznaczeniem z uwagi na rolniczy profil Gminy, część jednak ulegnie zniszczeniu lub zostanie zaadaptowana na inne cele.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Grzmiąca na lata 2009-2019

W Strategii określono jej misję, którą jest *Zapewnienie mieszkańcom gminy Grzmiąca warunków, które będą sprzyjały ich godnemu życiu i osobistemu rozwojowi oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez współdziałanie osób, instytucji i organizacji społecznych.*

W ramach Strategii sformułowano też cele, zadania i działania. Poniżej wyszczególniono cele strategiczne. Jeżeli chodzi o cele szczegółowe i kierunki działania, to znaleźć je można w tekście Strategii.

Cele strategiczne:

1. Systematyczna analiza istniejących problemów społecznych.
2. Budowa systemu wsparcia na rzecz osób i rodzin znajdujących się w stanie ubóstwa m.in. z uwagi na brak pracy ze szczególnym uwzględnieniem ich aktywizacji i przedsięwzięć ograniczających skutki życia w biedzie.
3. Wsparcie rodzin z dziećmi a w szczególności zapobieganie patologiom w rodzinie.
4. Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych zapewniającego im właściwą opiekę.

Wskazane w niniejszym LPR projekty ze sfery społecznej dot. przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu są zgodne z ww. celami strategicznymi Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Grzmiąca.

Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii dla Gminy Grzmiąca

Celem głównym Programu jest ograniczenie rozmiarów problemów alkoholowych oraz związanych z narkotykami, a także z przemocą w rodzinie.

W ramy głównego celu Programu wpisują się cele szczegółowe:

- Zmniejszenie ilości spożywania alkoholu i zażywania innych substancji uzależniających przez młodzież na terenie gminy
- Zmniejszenie nowych przypadków uzależnienia

- Zmniejszenie śmiertelności i degeneracji psychofizycznej osób uzależnionych oraz udzielanie pomocy ich rodzinom
- Promowanie postaw społecznych ważnych dla profilaktyki i rozwiązywania problemów z uzależnieniami
- Zmniejszenie rozmiarów naruszeń prawa na rynku alkoholowym.

Realizacja powyższych celów zamyka się w następujących zadaniach:

- Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i ich rodzin, a także ochrona przed przemocą w rodzinie
- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w szczególności dla dzieci i młodzieży
- Polityka w zakresie obrotu napojami alkoholowymi
- Działania Gminnej Komisji w zakresie przewidzianym Ustawą

Wskazane w niniejszym LPR projekty ze sfery społecznej dot. przeciwdziałaniu problemom alkoholowym i narkomanii zgodne są z ww. celami i zadaniami gminnego programu profilaktyki.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Grzmiąca

W *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Grzmiąca* określono misję gminy w kontekście Planu. Jest ona następująca:

Gmina Grzmiąca stanowi lokalny ośrodek społeczno – kulturalny atrakcyjny dla mieszkańców i przedsiębiorców o znacznych walorach turystycznych w skali mikroregionu. Rozwój gospodarczy gminy prowadzony jest w sposób nieuciążliwy dla środowiska naturalnego z reguły oparty na zasobach lokalnych oraz w oparciu o zasoby ludzkie. Rozwój gminy Grzmiąca prowadzony jest zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz

z ideą gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich aspektach swojej funkcjonalności z uwzględnieniem dziedzin gospodarczych, kulturalnych, oświatowych i sportowych.

Zakłada się dążenie do wdrożenia zasady „smart city” – miasta/gminy inteligentnej, a w dziedzinie zarządzania i gospodarowania energią do realizacji „smart grid” – inteligentnej sieci w celu optymalnego wykorzystania energii w sferze publicznej, społecznej oraz gospodarczej w jak największym stopniu samowystarczalnej energetycznie gminy.

Określono także cel nadrzędny, którym jest *Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych na terenie gminy Grzmiąca do roku 2020 r.*

Z kolei celem głównym jest *Redukcja emisji CO₂ na terenie gminy Grzmiąca ze źródeł pierwotnych i wtórnych o co najmniej 10 % do roku 2020 r., w stosunku do roku 2013*

Cel główny osiągnięty będzie poprzez cele szczegółowe:

- Redukcję zużycia energii finalnej wykorzystywanej na terenie gminy do 2020 r.
- Zwiększenie udziału wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie gminy Grzmiąca o 20 % do roku 2020, w stosunku do roku 2013 r.
- Zwiększenie świadomości mieszkańców gminy Grzmiąca w zakresie niskiej emisji
- Redukcja niskiej emisji wytwarzanej w indywidualnych gospodarstwach domowych przy wykorzystaniu paliw opartych na surowcach naturalnych

Projekty ujęte w LPR dla gminy Grzmiąca zakładają m.in. remont świetlic w poszczególnych sołectwach, w tym ich termomodernizację, a także budowę ścieżek rowerowych. Tym samym powstający LPR pozostanie zgodny z założeniami Planu Gospodarki Niskoemisyjnej, a także stanowić będzie istotny wkład w osiągnięcie wskaźników monitorowania realizacji Planu.

3.

Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w gminie Grzmiąca

3.1. Metodologia diagnozy na potrzeby rewitalizacji

Celem niniejszej części opracowania jest delimitacja, czyli wyznaczenie granic obszarów zdegradowanych w granicach administracyjnych gminy Grzmiąca. Sposób jej przeprowadzenia jest zgodny z zapisami *Zasad realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020*. Jest to część badawcza, służąca wyznaczeniu spośród obszarów Gminy konkretnego obszaru (obszarów) o relatywnie gorszej sytuacji, który (które) objęty zostanie w dalszym etapie prac Lokalnym Programem Rewitalizacji gminy Grzmiąca.

Na potrzeby niniejszego programu, w procesie diagnozy i delimitacji obszarów rewitalizacji stanowiących całość bądź część wyznaczonego obszaru zdegradowanego, kierowano się następującymi zasadami:

1. Kompleksowa rewitalizacja może być podejmowana wyłącznie na *obszarach rewitalizacji*, dla których interwencja została zaplanowana w lokalnych programach rewitalizacji.
2. Obszar lub obszary typowane do rewitalizacji muszą wyróżniać się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz współwystępujących wraz z nimi przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.
3. Wyznaczone obszary rewitalizacji muszą posiadać odzwierciedlenie w opisie ich granic w tekście lokalnego programu rewitalizacji oraz poprzez oznaczenie na mapie stanowiącej załącznik do programu.
4. Władze gminy podejmują decyzję czy proces rewitalizacji dotyczyć będzie tylko jednego z obszarów zdegradowanych, czy też wskaże więcej niż jeden obszar, a następnie przygotuje odrębne projekty dla każdego z nich. Jeden projekt rewitalizacyjny nie może obejmować kilku obszarów zdegradowanych.
5. Co do zasady obszary rewitalizacji wyznaczane winny być na terenie jednostek osadniczych (miast, wsi, przysiółków, kolonii).
6. Niezamieszkałe tereny przemysłowe, w tym portowe i wydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują wyżej wspomniane negatywne zjawiska mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.
7. Gminę Grzmiąca podzielono na 18 jednostek analitycznych, których wybór został uzasadniony w kolejnym podrozdziale. Prace badawcze dotyczyły zróżnicowania wewnątrzgminnego zjawisk społecznych, gospodarczych i przestrzennych, co pozwoliło w dalszej kolejności na ocenę zidentyfikowanych jednostek pod kątem stopnia degradacji, zgodnie z przyjętą metodologią. Wyniki delimitacji posłużyły do wskazania obszarów, w których zjawiska degradacji występują w największym natężeniu, dla których konieczna będzie skoncentrowana interwencja publiczna, m.in. z wykorzystaniem środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020. Warto podkreślić w tym miejscu, że poza danymi czysto statystycznymi, na

wyznaczenie obszarów zdegradowanych oraz obszarów rewitalizacji wpływ miały badania jakościowe, w tym badania ankietowe przeprowadzone wśród sołtysów, a także wywiady bezpośrednie z wójtami, burmistrzami oraz mieszkańcami Gminy.

Dotychczas na terenie gminy Grzmiąca nie obowiązywał żaden program rewitalizacji.

3.2. Wyznaczanie jednostek gminnych (analitycznych)

Gwarancją zapewnienia porównywalności wyników diagnozy jest dokonanie podziału obszaru gminy na możliwie zbliżone do siebie jednostki gminne (analityczne). Stanowią one podstawowy układ dla gromadzenia, przetwarzania oraz analizy danych. Na potrzeby wyznaczenia wskazanych jednostek stanowiących podstawę dalszych analiz wskaźnikowych, zastosowano metodykę dotyczącą delimitacji obszarów zdegradowanych zawartą w *Zasadach realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020*. Wyznaczenie przedmiotowych jednostek stanowiło pierwszy etap pracy sporządzenia dokumentu diagnozy.

Biorąc pod uwagę metodykę zawartą w „Zasadach..”, liczbę ludności gminy (4 926 osób na dzień 31.12.2015 r.) oraz liczbę sołectw (18) uznano, że najbardziej odpowiednim sposobem podziału gminy na jednostki analityczne będzie podział zgodny z przebiegiem granic poszczególnych sołectw. W przypadku gminy Grzmiąca, granice sołectw w ok. 90% pokrywają się z granicami obrębów ewidencyjnych¹ oraz w pełni uwzględniają obwody spisowe GUS.

W przypadku terenów wiejskich przyjęcie sołectwa jako jednostki analitycznej jest podyktowane głównie aspektami funkcjonowania gminy, a co się z tym wiąże podziałem środków pieniężnych, jak również planowaniem działań. Warto podkreślić znaczenie zebrania wiejskiego pełniącego rolę organu uchwałodawczego sołectwa, ponadto podczas niego artykułowane i często rozwiązywane są najważniejsze problemy mieszkańców. Stanowi ono przykład realizacji idei demokracji bezpośredniej. Sołtysa oraz radę sołecką wyłaniają stali mieszkańcy danego sołectwa.

Dodatkowo, przyjęcie sołectwa jako podstawowej jednostki analizy przestrzennej ułatwi pozyskiwanie informacji z publicznych portali statystycznych, w tym Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Gminy i innych instytucji publicznych.

¹ Jednostka powierzchniowa podziału kraju, składa się z działek ewidencyjnych, wchodzi w skład jednostki ewidencyjnej, informacja na podstawie Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków

Rys. 1 Granice sołectw gminy Grzmiąca – wyodrębnione jednostki gminne

Źródło: opracowanie własne

W procedurze wyznaczania jednostek gminnych istotne było uwzględnienie granic obwodów spisowych GUS zawierających granice obrębów ewidencyjnych, ponieważ przewiduje się, że w niedalekiej przyszłości Urząd publikował będzie dane statystyczne dla obwodów spisowych. W związku z powyższym, jednostki gminne powinny być wytyczone w taki sposób, żeby obszary mieszkalnictwa w pojedynczym obwodzie spisowym nie przynależały do więcej niż jednej jednostki gminnej. Posługując się granicami sołectw jako podstawą do wyznaczania jednostek gminnych na terenach wiejskich, powyższa zasada zostaje zachowana.

3.3. Analiza wewnętrznego zróżnicowania Gminy ze względu na występowanie zjawisk kryzysowych: analiza ilościowa (statystyczna)

Wskaźniki przyjęte do analizy statystycznej pogrupować można ze względu na charakter i ładunek informacyjny w odniesieniu do poniższych obszarów:

- a) społecznego (m.in. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, poziom edukacji, kapitał społeczny, uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym);
- b) gospodarczego (w szczególności w zakresie stopnia przedsiębiorczości, kondycji lokalnych przedsiębiorstw);
- (lub/i) przestrzenno-funkcjonalnego (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych);
- (lub/i) technicznego (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska);
- (lub/i) środowiskowego (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska);
- (lub/i) technicznego (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska);
- (lub/i) środowiskowego (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska).

Do wyznaczenia obszarów zdegradowanych na terenie Gminy wykorzystano wybrane wskaźniki podstawowe z Tabeli 1 oraz wskaźniki fakultatywne. Wykorzystanie wskaźników fakultatywnych, dodatkowych było pomocne w uwzględnieniu specyficznych cech danego obszaru i wewnętrznego zróżnicowania badanych jednostek analitycznych.

Wskaźniki z obu kategorii opisują natężenie zjawisk społeczno – gospodarczych w obrębie sołectw. Istotny z punktu widzenia oceny wskaźników jest ich charakter stymulanty lub destymulanty.

Stymulanta jest dodatnio skorelowana ze zmienną objaśnianą, czyli wzrost wartości zmiennej objaśniającej prowadzi do wzrostu zmiennej objaśnianej. Przykładem stymulanty jest odsetek mieszkańców prowadzących

działalność gospodarczą czy odsetek budynków poddanych termomodernizacji do ogólnej liczby budynków. Innymi słowami można stwierdzić, że im większa wartość wskaźnika na danym obszarze, tym sytuacja, którą bada ten wskaźnik jest lepsza.

Destymulanta jest z kolei ujemnie skorelowana ze zmienną objaśnianą, czyli wzrost wartości zmiennej objaśniającej prowadzi do spadku zmiennej objaśnianej. Przykładem destymulanty jest liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców lub odsetek budynków bez wodociągu do ogólnej liczby budynków (w %). Im większa wartość wskaźnika na danym obszarze, tym sytuacja, którą bada ten wskaźnik jest gorsza.

Dane niezbędne do przeprowadzenia analiz statystycznych pozyskano głównie ze zbiorów statystyki publicznej oraz jednostek administracji publicznej, w tym:

- Głównego Urzędu Statystycznego (w tym BDL GUS),
- Urzędu Gminy,
- Powiatowego Urzędu Pracy,
- Policji,
- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Podczas sporządzania analizy będącej przedmiotem niniejszego podrozdziału wykorzystano przede wszystkim ostatnie dostępne dane za 2015 rok, tak dla wskaźników obligatoryjnych, jak i fakultatywnych. Jedynie dla dwóch wskaźników, spośród całej bazy, posłużyły dane z 2017 r. Miało to miejsce w następujących przypadkach: *występowanie zabudowy popegeerowskiej (mieszkaniowej lub gospodarczej)* wykorzystano częściowo informacje z 2017 r. (wizytacja animatora), natomiast dane dla wskaźnika *dostępność komunikacyjna* - w całości z 2017 r. (informacja z portalu epodroznik.pl).

Poniższa tabela przedstawia przykładowe wskaźniki stosowane w diagnozie zjawisk kryzysowych.

Tabela 10. Przykładowe wskaźniki diagnozy zjawisk kryzysowych

Grupy cech	Wskaźnik (charakter zmiennej stymulanta/destymulanta)	Źródło danych ^a
SFERA SPOŁECZNA	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS,PUP/ MSC
	Odsetek długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (destymulanta)	UG, GOPS,PUP/ MSC
	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS,PUP/ MSC/2016
	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece na 100 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS,PUP/ MSC
SFERA GOSPODARCZA	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 mieszkańców (stymulanta)	UG, GUS / MSC
	Odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą (stymulanta)	UG/ MSC
	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców (destymulanta)	UG, GUS / MSC
	Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych (destymulanta)	UG, PUP/ MSC
SFERA INFRASTRUKTURALNA	Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. (destymulanta)	UG/MSC
	Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na jedną osobę (stymulanta)	UG/MSC
	Odsetek mieszkań popegeerowskich w ogólnym zasobie mieszkaniowym miejscowości/osiedla/obrębu statystycznego (destymulanta)	UG/MSC/2016
	Odsetek budynków bez wodociągu do ogólnej liczby budynków (w %) (destymulanta)	UG/MSC
	Odsetek budynków poddanych termomodernizacji do ogólnej liczby budynków (stymulanta)	UG/MSC

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Liczba połączeń transportem publicznym (bus, autobus, kolej)	UG/MSC
	Odsetek dróg o nawierzchni utwardzonej (asfalt) (stymulanta)	UG/MSC
	Dostępność do podstawowych usług lub słaba ich jakość (odległość w km dojazdu do przedszkola na 1 mieszkańca) (destymulanta)	UG, GIS/MSC
	Liczba placów zabaw, zorganizowane miejsca spotkań młodzieży na otwartym powietrzu na terenie sołectwa na 1 mieszkańca (stymulanta)	UG, GUS/MS
	Dostępność do podstawowych usług lub słaba ich jakość (odległość w km dojazdu do służby zdrowia na 1 mieszkańca) (destymulanta)	UG, GIS/MSC
SFERA ŚRODOWISKOWA	Dziki wysypiska śmieci powierzchnia na 1 mieszkańca	UG/MSC
	Powierzchnia terenów zieleni : parków spacerowo-wypoczynkowy, na 1 mieszkańca (destymulanta)	UG/MSC
	Powierzchnia terenów zieleni : zieleni osiedlowej, zieleńców na 1 mieszkańca (destymulanta)	UG/MSC
	Odsetek obszarów zdegradowanych przyrodniczo (w %) (destymulanta)	UG/MSC

^a Znaczenie skrótów: GUS - Główny Urząd Statystyczny, UG - Urząd Gminy, PUP - Powiatowy Urząd Pracy, GOPS – Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej, NSP - Narodowy Spis Powszechny, NUTS4 – powiat, NUTS5 – gmina, MSC – miejscowość statystyczna, GIS – Geograficzne Systemy Informacji.

W analizie sporządzonej dla gminy Grzmiąca zaprezentowano wskaźniki w podziale na trzy grupy: społeczne, gospodarcze, przestrzenne i infrastrukturalne. W procesie diagnostycznym zbadano każdą jednostkę analityczną pod kątem tych samych wskaźników. Uzyskano tym samym oddzielne obrazy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz natężenia problemów dla każdej z jednostek gminnych.

Sfera społeczna

Sfera społeczna oraz związane z nią problemy dotyczące mieszkańców stanowią istotny obszar analizy w planowaniu działań rewitalizacyjnych. Stąd dużą uwagę poświęcono dokładnemu zdiagnozowaniu tych zjawisk i pozyskaniu jak największej liczby wskaźników. Charakter i skala zjawisk społecznych zauważonych na obszarze gminy Grzmiąca spowodowały potrzebę wykorzystania szerszego zestawu wskaźników w celu uzyskania obiektywnego obrazu stanu kryzysowego i rozpoznania zjawisk negatywnych.

Charakteryzując zjawiska w obszarze sfery społecznej posłużono się wskaźnikami podstawowymi (3) oraz wskaźnikiem fakultatywnym (1) opisanymi i zawartymi w *Zasadach*. Spośród listy wskaźników podstawowych wybrano następujące:

- liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. ludności
- udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym
- liczbę przestępstw na 1 tys. ludności

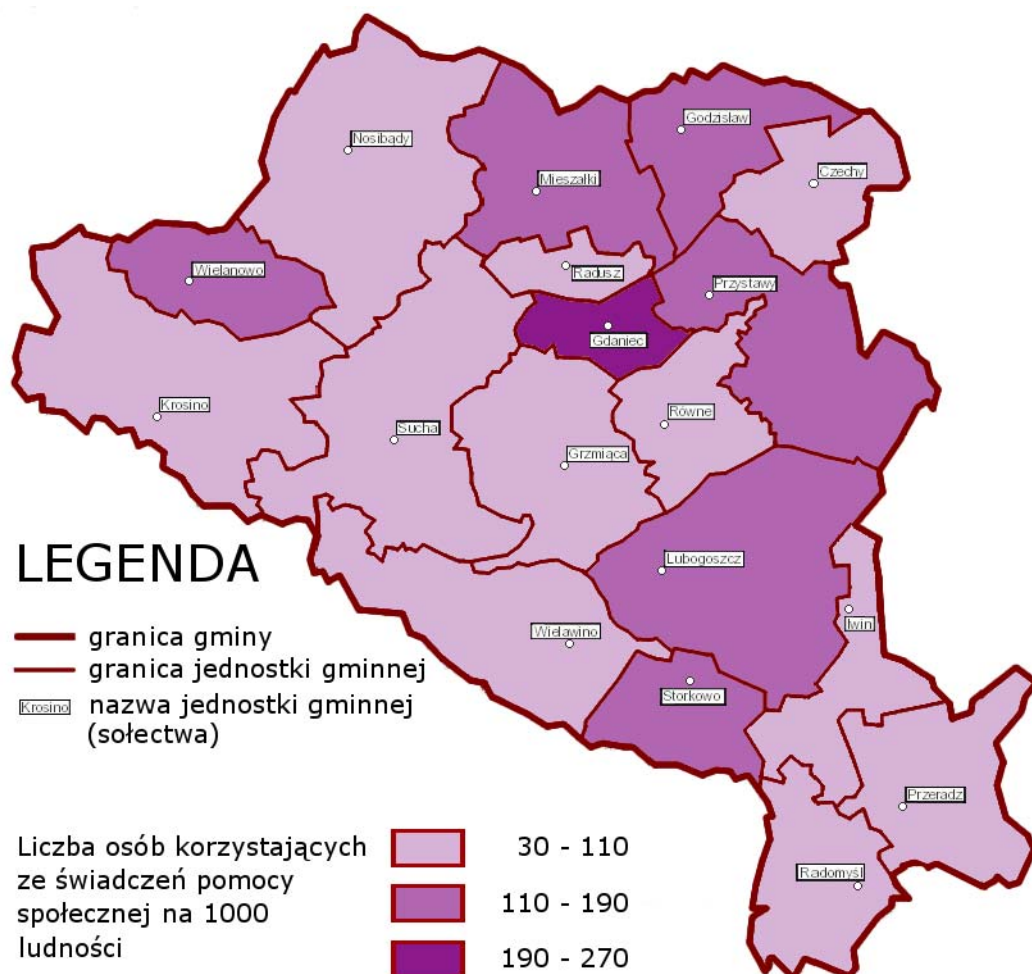
Wskaźnikiem fakultatywnym jest:

- wyniki egzaminów państwowych w szkołach podstawowych i gimnazjach (gimnazja).

Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. ludności

Podstawowym źródłem danych dotyczących problemu ubóstwa wśród mieszkańców Gminy jest ośrodek pomocy społecznej stanowiący podstawową jednostkę pomocy w systemie. Ośrodek pomocy społecznej jest miejscem pierwszego kontaktu osób, rodzin poszukujących pomocy. Zgodnie z przepisami prawa zadania gminy w zakresie pomocy społecznej spełniają (w ramach realizacji gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych) ośrodki pomocy społecznej.

Dokonując analizy poziomu i problemu ubóstwa na terenie Gminy posłużono się wskaźnikiem *Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. ludności*. Dane do wskaźnika zostały pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (GOPS) w Grzmiącej. Liczba osób które korzystały w Gminie ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wahała się od 36,81 do 239,58, w zależności od sołectwa. Na rysunku poniżej oraz w tabeli przedstawiono szczegółowe informacje.

Rys. 2. Wizualizacja wskaźnika *Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. ludności*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Grzmiącej

Tabela. 11. Wskaźnik *Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. ludności*

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	73,77
2	Gdaniec	239,58
3	Godziszów	145,75
4	Grzmiąca	48,74
5	Iwin	107,69
6	Krosino	71,57
7	Lubogoszcz	121,86
8	Mieszalki	120,97
9	Nosibady	89,07
10	Przeradz	104,60
11	Przystawy	119,05
12	Radomyśl	36,81

13	Radusz	38,46
14	Równe	85,71
15	Storkowo	145,83
16	Sucha	100,84
17	Wielanowo	127,27
18	Wielawino	104,84

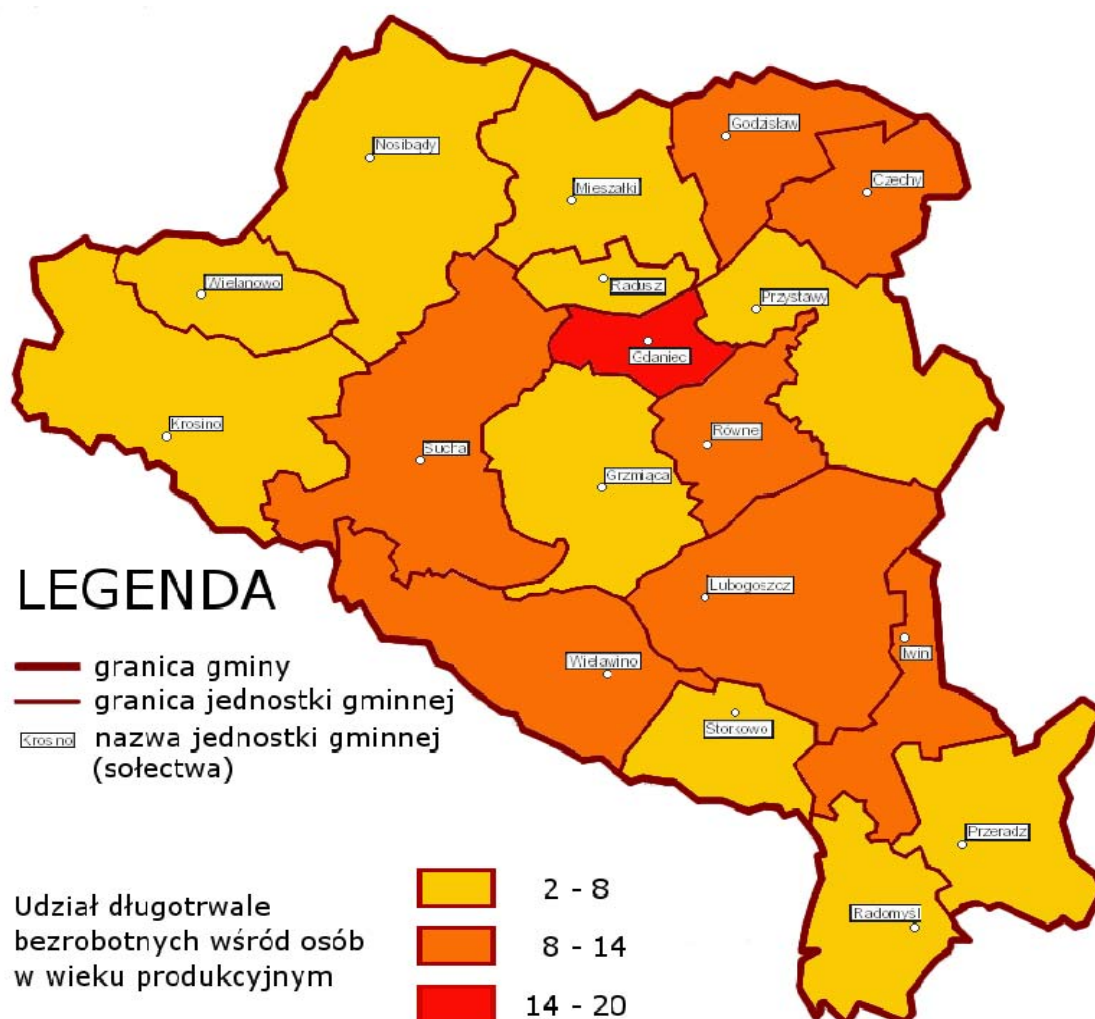
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Grzmiącej

Na czerwono zaznaczono sołectwa, dla których wartość wskaźnika jest większa niż średnia dla Gminy wynosząca 90,54 osób na 1000 mieszkańców gminy. Najwyższe wartości charakteryzowały sołectwa Gdaniec (239,58) Storkowo (145,83) oraz Godziśław (145,75), z kolei najniższe - Radomyśl (36,81) oraz Radusz (38,46).

Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym

Jednym z głównych zjawisk, które obserwuje się na obszarach zdegradowanych jest wysoki poziom bezrobocia. Mamy zatem do czynienia z sytuacją, w której część mieszkańców tego obszaru, zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia. Pojęcie osoby bezrobotnej oznacza ogólnie osobę niezatrudnioną, nieprowadzącą działalności gospodarczej i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia (w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy). Bezrobocie szczególnie długotrwale niesie za sobą negatywne skutki społeczne, wśród których najczęściej wymienia się: trudności materialne, utratę statusu społecznego, niską samoocenę, problemy rodzinne oraz problemy natury psychicznej (depresję), w niektórych przypadkach bezdomność a często także zjawiska patologii społecznej jak: alkoholizm, narkomania, przestępczość. Wysokie bezrobocie w regionie pociąga za sobą wysokie koszty związane z utrzymaniem osób bezrobotnych oraz służb zajmujących się ich problemami i obsługą. Wraz ze wzrostem bezrobocia następuje również spadek dochodów do budżetu gminy.

Wartości wskaźnika *udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym* zostały pozyskane z Powiatowego Urzędu Pracy (PUP) w Szczecinku. Wahały się one od 2,86 do 17,39 osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym.

Rys. 3. Wizualizacja wskaźnika *Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Szczecinku

Tabela nr 12: Wskaźnik *udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym*

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	8,14
2	Gdaniec	17,39
3	Godziszew	11,92
4	Grzmiąca	5,48
5	Iwin	10,40
6	Krosno	3,94
7	Lubogoszcz	11,11
8	Mieszatki	6,82
9	Nosibady	7,50
10	Przeradz	6,51

11	Przystawy	7,04
12	Radomyśl	7,84
13	Radusz	3,13
14	Równe	13,04
15	Storkowo	4,08
16	Sucha	8,66
17	Wielanowo	2,86
18	Wielawino	8,18

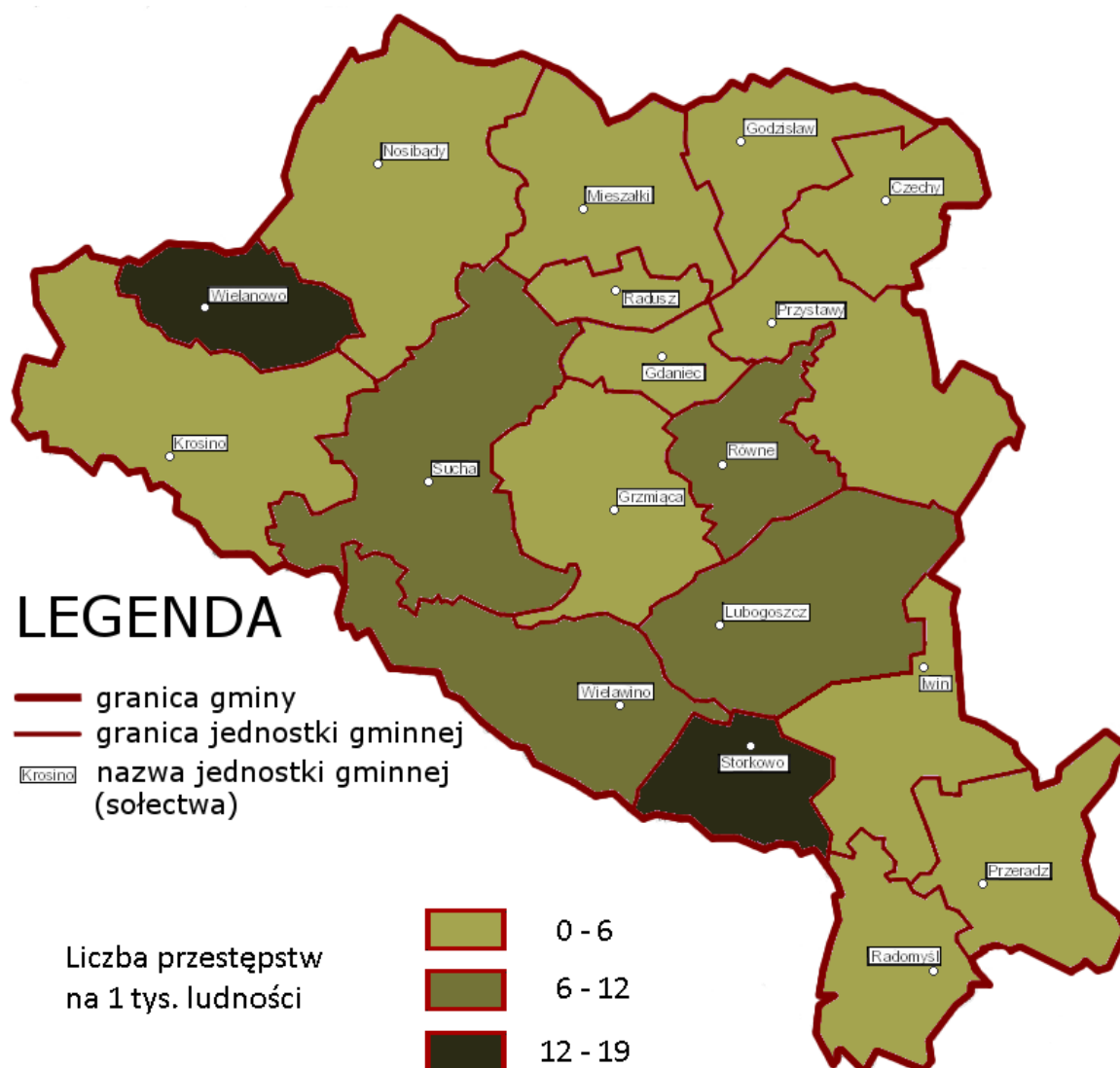
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Szczecinku

Na czerwono zaznaczono sołectwa, dla których wartość wskaźnika jest większa niż średnia dla Gminy wynosząca 7,31%. Najwyższą wartość charakteryzowało sołectwo Gdaniec (17,39), z kolei najniższe - Wielanowo (2,86), Radusz (3,13) oraz Krosino (3,94).

Liczba przestępstw na 1 tys. ludności

Przestępczość jest zjawiskiem społecznym i stanowi zbiór czynów zabronionych ustawowo pod groźbą kary, a popełnionych na obszarze gminy. Wysoka przestępczość dość silnie kształtuje negatywny obraz danego obszaru w społecznej świadomości, dodatkowo jeszcze wzmacniając występowanie innych problemów o charakterze społecznym. W ramach niniejszej diagnozy zwrócono uwagę zarówno na przestępczość *widoczną*, której ofiarą może być każda osoba przebywająca w gminie, jak też przestępczość tzw. *za zamkniętymi drzwiami*, szczególnie przemoc domową. Przestępczości towarzyszy szereg innych negatywnych zjawisk społecznych i związane jest to często z przejawami uzależnień (alkoholizmem, narkomanią itp.), co uwarunkowane jest występowaniem większej liczby sklepów monopolowych, czy też pubów oraz dyskotek, w których sprzedawany i spożywany jest alkohol oraz występuje nielegalny handel środkami odurzającymi

Dane do wskaźnika *Liczba przestępstw na 1 tys. ludności* zostały pozyskane z Posterunku Policji w Grzmiącej. Zidentyfikowano sołectwa, w których w całym 2015 r. nie odnotowano żadnych przestępstw. Najwyższą liczbę przestępstw - 18 na 1000 mieszkańców wykazano w sołectwie Wielanowo. Na rysunku poniżej oraz w tabeli przedstawiono szczegółowe informacje.

Rys. 4. Wizualizacja wskaźnika *Liczba przestępstw na 1 tys. ludności*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Posterunku Policji w Grzmiącej

Tabela nr 13: Wskaźnik *Liczba przestępstw na 1 tys. ludności*

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	0,00
2	Gdaniec	0,00
3	Godziszów	0,00
4	Grzmiąca	4,72
5	Iwin	0,00
6	Krosino	1,99
7	Lubogoszcz	7,17
8	Mieszanki	4,03

9	Nosibądy	4,05
10	Przeradz	0,00
11	Przystawy	4,76
12	Radomyśl	0,00
13	Radusz	0,00
14	Równe	7,14
15	Storkowo	13,89
16	Sucha	11,20
17	Wielanowo	18,18
18	Wielawino	8,06

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Posterunku Policji w Grzmiącej

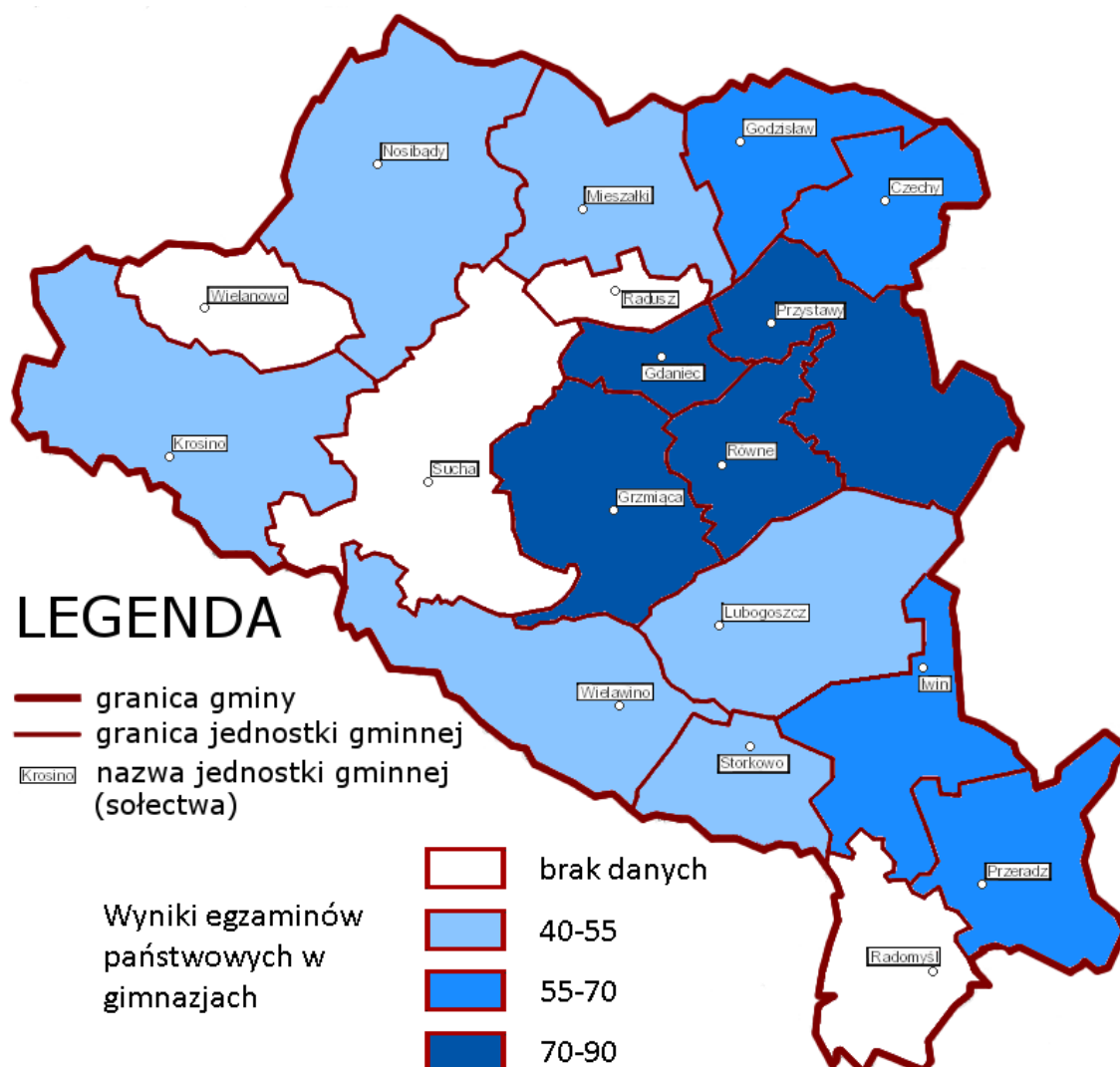
Na czerwono zaznaczono sołectwa, dla których wartość wskaźnika jest większa niż średnia dla Gminy wynosząca 4,69 przestępstw na 1000 mieszkańców. Najwyższe wartości charakteryzowały sołectwa Wielanowo (18,18) Storkowo (13,89) oraz Sucha (11,20), z kolei najniższe – 7 sołectw z wartościami 0,0.

Wyniki egzaminów państwowych w szkołach podstawowych i gimnazjach (gimnazja)

Podstawą kształtowania kapitału ludzkiego i społecznego w gminie jest lokalny system edukacji. Należy przyjąć, iż wyniki w nauce nie są jedynie związane z jakością kształcenia ale wynikają również z warunków materialnych i społecznych jakie występują zarówno w środowisku domowych jak również w otoczeniu społecznym rodziny. Dzieci z obszarów zdegradowanych rzadko uzyskują dobre wyniki w nauce np. sprawdzianu szóstoklasisty czy też sprawdzianów gimnazjalnych. Szkolnictwo na obszarach wiejskich boryka się z szeregiem problemów związanych z finansowaniem małych nierentownych szkół, dojazdami dzieci do szkoły czy też pozyskaniem kadry nauczycielskiej. Szkoły na wsi są jedną z najważniejszych instytucji społecznych, które wspierają kapitał kulturowy wsi, integrują lokalne społeczności i często są nośnikami nowych idei oraz wsparciem dokonujących się przemian społecznych i gospodarczych. Rozwój edukacji przedszkolnej oraz żłobków na obszarach wiejskich jest uważany obecnie za jeden z podstawowych warunków poprawy sytuacji na rynku pracy i aktywizacji zawodowej młodych kobiet.

Ostatnim wskaźnikiem ze sfery społecznej przedstawionym w niniejszej części Opracowania jest wskaźnik fakultatywny *Wyniki egzaminów państwowych w szkołach podstawowych i gimnazjach*, gdzie wzięto pod uwagę wyniki egzaminów gimnazjalnych, a dane pozyskano z ze szkół gimnazjalnych.

Rys. 5. Wizualizacja wskaźnika Wyniki egzaminów państwowych w szkołach podstawowych i gimnazjach (gimnazja)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych ze szkół

Tabela nr 14: Wskaźnik Wyniki egzaminów państwowych w szkołach podstawowych i gimnazjach (gimnazja, w %)

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	69,37
2	Gdaniec	70,83
3	Godziszów	62,50
4	Grzmiąca	85,51
5	Iwin	63,33
6	Krosno	51,25

7	Lubogoszcz	47,50
8	Mieszałki	43,33
9	Nosibądy	42,50
10	Przeradz	62,50
11	Przystawy	85,00
12	Radomyśl	bd
13	Radusz	bd
14	Równe	80,00
15	Storkowo	50,00
16	Sucha	bd
17	Wielanowo	bd
18	Wielawino	55,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze szkół

Na czerwono zaznaczono sołectwa, dla których wartość wskaźnika jest mniejsza niż średnia dla Gminy wynosząca 62,04% jeżeli chodzi o zdawalność egzaminów gimnazjalnych. Najwyższe wartości charakteryzowały sołectwa Grzmiąca (85,51) i Przystawy (85,00), z kolei najniższe – Nosibądy (42,50) oraz Mieszałki (43,33).

Sfera gospodarcza

Negatywne zjawiska w sferze społecznej są często wynikiem słabej kondycji lokalnej gospodarki. Jest to związane z procesem kumulacji problemów ekonomicznych, gdzie niski poziom przedsiębiorczości powoduje wysokie bezrobocie oraz spadek dochodów ludności. Ubożenie lokalnej społeczności prowadzi do problemów związanych ze wzrostem przestępczości, uzależnieniami oraz przemocą w rodzinie. Brak perspektyw znalezienia pracy i uzyskania określonego poziomu życia powoduje, że osoby młode nie widzą przyszłości rozwoju zawodowego i emigrują do większych ośrodków gospodarczych, co prowadzi do zjawiska procesów depopulacyjnych i w efekcie - starzenia się lokalnych zasobów ludzkich.

Dokonując analizy sfery gospodarczej gminy Grzmiąca posłużono się dwoma wskaźnikami podstawowymi rekomendowanymi w *Zasadach* oraz jednym wskaźnikiem fakultatywnym.

Wskaźniki podstawowe:

- odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
- liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób.

Wskaźnik fakultatywny:

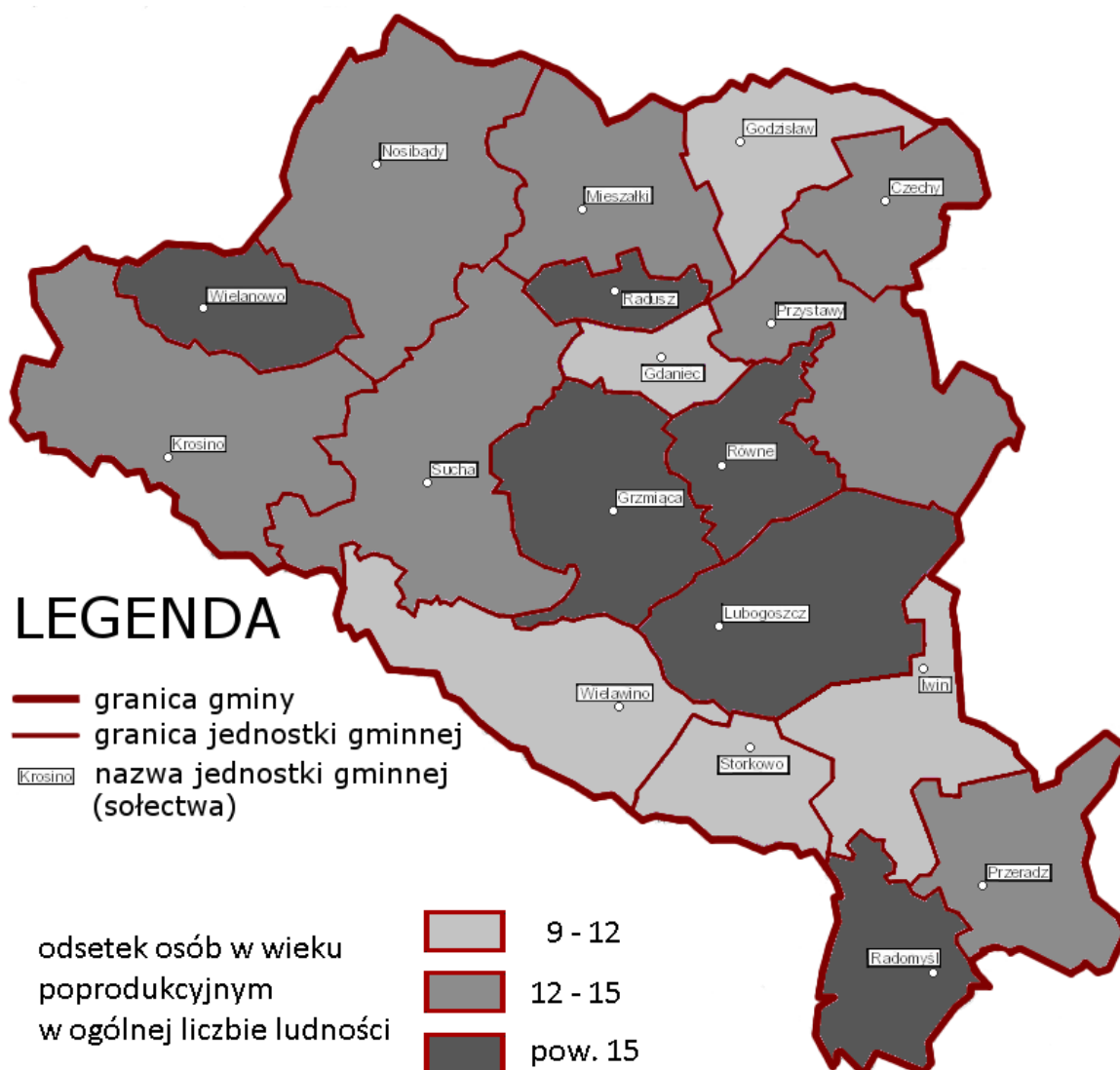
- wielkość dochodów gminy z tytułu podatku od nieruchomości.

Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności

Istotny z punktu widzenia rozwoju lokalnej gospodarki jest poziom kapitału ludzkiego, który stanowi potencjał dla powstających przedsiębiorstw i funkcjonowania rynku pracy. Brak wykwalifikowanych pracowników i trudności ze znalezieniem osób chętnych do pracy zniechęca inwestorów i w dużym stopniu wpływa na niski poziom inwestycji w gminie. Kapitał ludzki można mierzyć np. poprzez obserwację wskaźnika *Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności*.

Dane do tego wskaźnika dla gminy Grzmiąca zostały pozyskane z Urzędu Gminy Grzmiąca, a wartości wahały się od 9,03 do 25,00%.

Rys. 6. Wizualizacja wskaźnika *Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Grzmiąca

Tabela nr 15: Wskaźnik *Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (w %)*

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	12,30
2	Gdaniec	10,42
3	Godziszów	10,12
4	Grzmiąca	16,04
5	Iwin	11,92
6	Krosino	13,32
7	Lubogoszcz	15,05
8	Mieszanki	12,10
9	Nosibądy	14,98
10	Przeradz	12,13
11	Przystawy	13,33
12	Radomyśl	17,18
13	Radusz	25,00
14	Równe	15,71
15	Storkowo	9,03
16	Sucha	12,32
17	Wielanowo	17,58
18	Wielawino	11,69

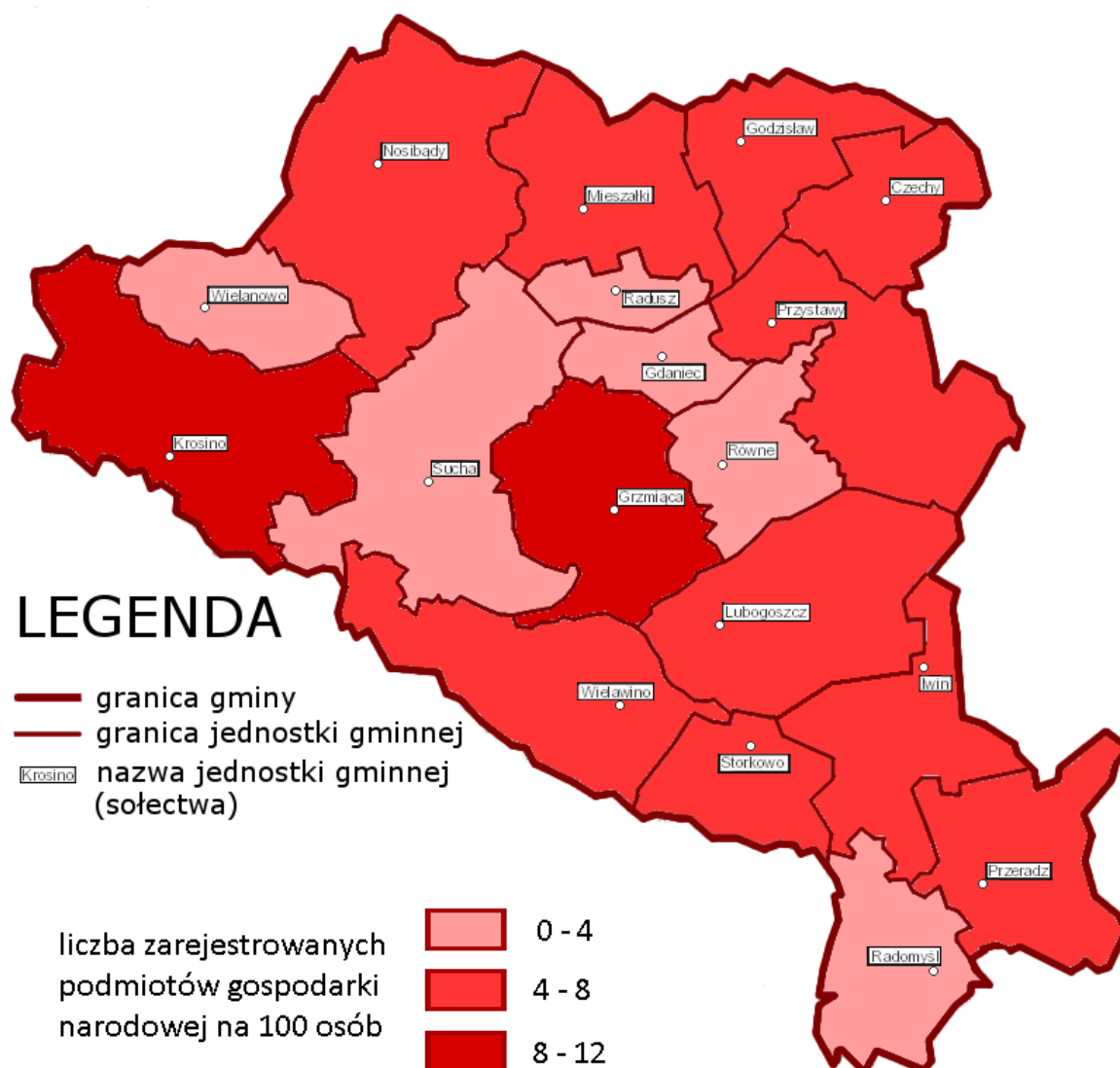
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Grzmiąca

Na czerwono zaznaczono sołectwa, dla których wartość wskaźnika jest większa niż średnia dla Gminy wynosząca 13,90%. Najwyższą wartość charakteryzowało sołectwo Radusz (25,00), z kolei najniższe – Storkowo (9,03), Godziszów (10,12) i Gdaniec (10,42).

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób

Sytuację gospodarczą na poziomie lokalnym analizuje się przede wszystkim za pomocą obserwacji liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych. W tym celu analizuje się wskaźnik *Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób*.

Wartości tego wskaźnika dla poszczególnych sołectw gminy Grzmiąca były różne i wahały się od 0 do ponad 11 podmiotów na 100 mieszkańców Gminy. Dane pozyskano z Systemu REGON.

Rys. 7. Wizualizacja wskaźnika *liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu REGON

Tabela nr 16. Wskaźnik *liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób*

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	6,56
2	Gdaniec	0,00
3	Godziszów	4,05
4	Grzmiąca	11,01
5	Iwin	5,00
6	Krosino	8,55
7	Lubogószcz	4,66

8	Mieszalki	6,45
9	Nosibądy	6,48
10	Przeradz	4,60
11	Przystawy	5,71
12	Radomyśl	3,07
13	Radusz	1,92
14	Równe	0,00
15	Storkowo	5,56
16	Sucha	0,00
17	Wielanowo	3,03
18	Wielawino	6,05

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu REGON

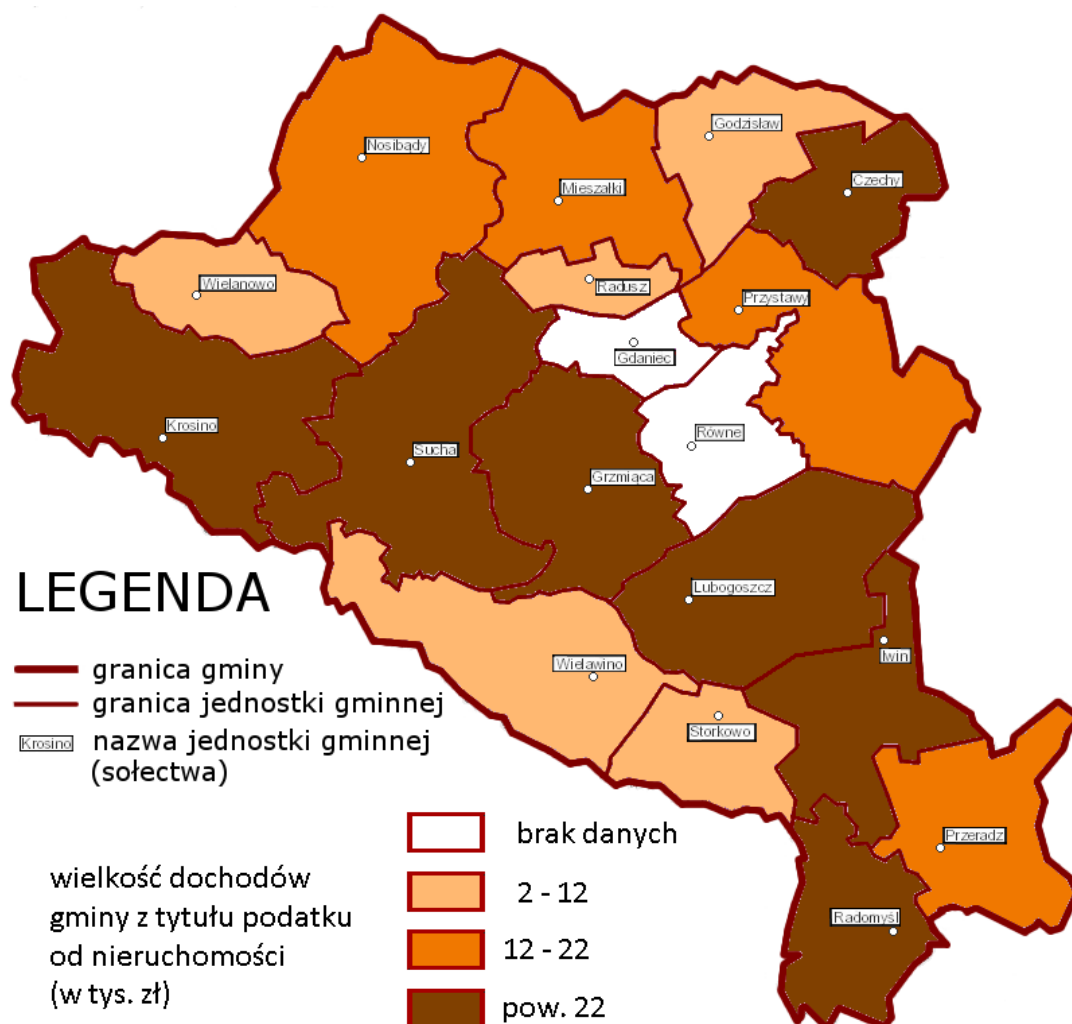
Na czerwono zaznaczono sołectwa, dla których wartość wskaźnika jest mniejsza niż średnia dla Gminy wynosząca 6,34 podmioty na 100 mieszkańców Gminy. Najwyższą wartość charakteryzowało sołectwo Grzmiąca (11,01), z kolei najniższe – Gdaniec, Równe i Sucha (0,0).

Wielkość dochodów gminy z tytułu podatku od nieruchomości

Wielkość podatków od nieruchomości na danym obszarze może świadczyć o intensywności zabudowy, w tym o liczbie nieruchomości przeznaczonych pod działalność gospodarczą.

Ostatnim wskaźnikiem ze sfery gospodarczej przedstawionym w niniejszej części Opracowania jest wskaźnik fakultatywny *wielkość dochodów gminy z tytułu podatku od nieruchomości* wyrażony złotówkach. Rozpiętość w dochodach poszczególnych sołectw z tytułu podatku od nieruchomości była bardzo duża i wahała się od ponad 2 do ponad 240 tys. zł. Dane pozyskano z Urzędu Gminy Grzmiąca.

Rys. 8. Wizualizacja wskaźnika wielkość dochodów gminy z tytułu podatku od nieruchomości

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Grzmiąca

Tabela nr 17: Wskaźnik wielkość dochodów gminy z tytułu podatku od nieruchomości

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	38 103,35
2	Gdaniec	bd
3	Godziszów	11 180,36
4	Grzmiąca ²	246 205,38
5	Iwin	23 028,29
6	Krosino	75 358,09

2 w dochodach Grzmiącej uwzględniono dochody miejscowości Gdaniec i Równe ponieważ miejscowości te były w tym czasie częścią sołectwa Grzmiąca

7	Lubogoszcz	26 740,90
8	Mieszałki	14 250,70
9	Nosibądy	21 221,90
10	Przeradz	12 929,70
11	Przystawy	14 413,16
12	Radomyśl	28 693,00
13	Radusz	2 404,00
14	Równe	bd
15	Storkowo	5 729,00
16	Sucha	40 926,79
17	Wielanowo	8 532,00
18	Wielawino	6 294,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Grzmiąca

Na czerwono zaznaczono sołectwa, dla których wartość wskaźnika jest mniejsza niż średnia dla Gminy wynosząca 36 000,71 zł. Najwyższą wartość charakteryzowało sołectwo Grzmiąca (246 205,38 zł), z kolei najniższą Radusz (2 404,00 zł).

Sfera przestrzenna i infrastrukturalna

Jednym z problemów, który szczególnie dotyka obszary wiejskie jest niewystarczający poziom zainwestowania w sferze infrastruktury technicznej. W przeciwieństwie do obszarów wysoko zurbanizowanych - wieś posiada rozproszoną zabudowę, co powoduje relatywnie wysokie koszty prowadzonych inwestycji i możliwości ich finansowania z podatków lokalnych oraz opłat czynszowych. Inwestorzy prywatni nie wykazują zainteresowania inwestycjami tam, gdzie przypuszczalne zyski z eksploatacji obiektów i sieci nie będą pokrywały kosztów początkowych inwestycji, a następnie utrzymania ich stanu technicznego. Z drugiej zaś strony, inwestycje publiczne finansowane z budżetów gmin nie są w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb mieszkańców. Dlatego tak ważne jest wsparcie tych gmin, które funkcjonują w słabej strukturze gospodarczej przy ograniczonych możliwościach prowadzenia inwestycji.

Do analizy obszaru sfery przestrzennej i infrastrukturalnej dla gminy Grzmiąca wykorzystano wyłącznie wskaźniki fakultatywne (3) rekomendowane w *Zasadach*. Uwzględniono następujące wskaźniki:

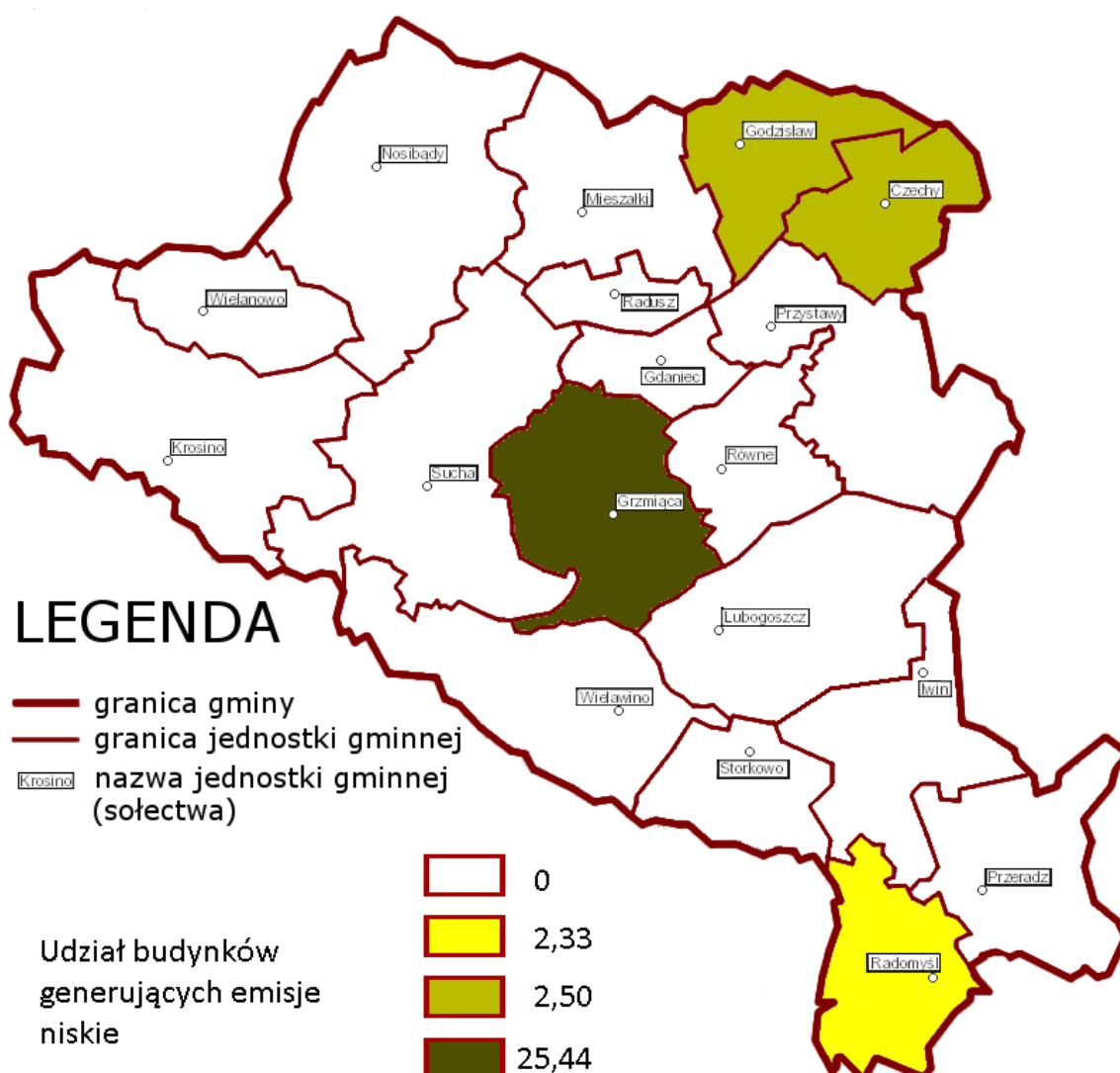
- ☐- udział budynków generujących emisje niskie,
- występowanie zabudowy popegeerowskiej (mieszkaniowej lub gospodarczej),

- dostępność komunikacyjna.

Udział budynków generujących emisje niskie

Wartości wskaźnika *Udział budynków generujących emisje niskie* pozyskano z Urzędu Gminy Grzmiąca. Dla większości sołectw wartość tego wskaźnika wynosiła „0” w 2015 r., co oznaczało brak budynków na terenie danego sołectwa generujących emisje niskie. Inne wartości wskaźnika to 2,33%, 2,5% oraz 25,44%. Szczegóły przedstawiono na poniższym rysunku i tabeli.

Rys. 9. Wizualizacja wskaźnika *Udział budynków generujących emisje niskie*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Grzmiąca

Tabela nr 18 Wskaźnik *Udział budynków generujących emisję niskie*

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	2,50
2	Gdaniec	0,00
3	Godziśław	2,50
4	Grzmiąca	25,44
5	Iwin	0,00
6	Krosino	0,00
7	Lubogoszcz	0,00
8	Mieszalki	0,00
9	Nosibądy	0,00
10	Przeradz	0,00
11	Przystawy	0,00
12	Radomyśl	2,33
13	Radusz	0,00
14	Równe	0,00
15	Storkowo	0,00
16	Sucha	0,00
17	Wielanowo	0,00
18	Wielawino	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Grzmiąca

Średnia wartość omawianego wskaźnika dla Gminy wynosiła w 2015 r. 3,70%. Jedynie sołectwo Grzmiąca znacznie przekraczało średnią gminną.

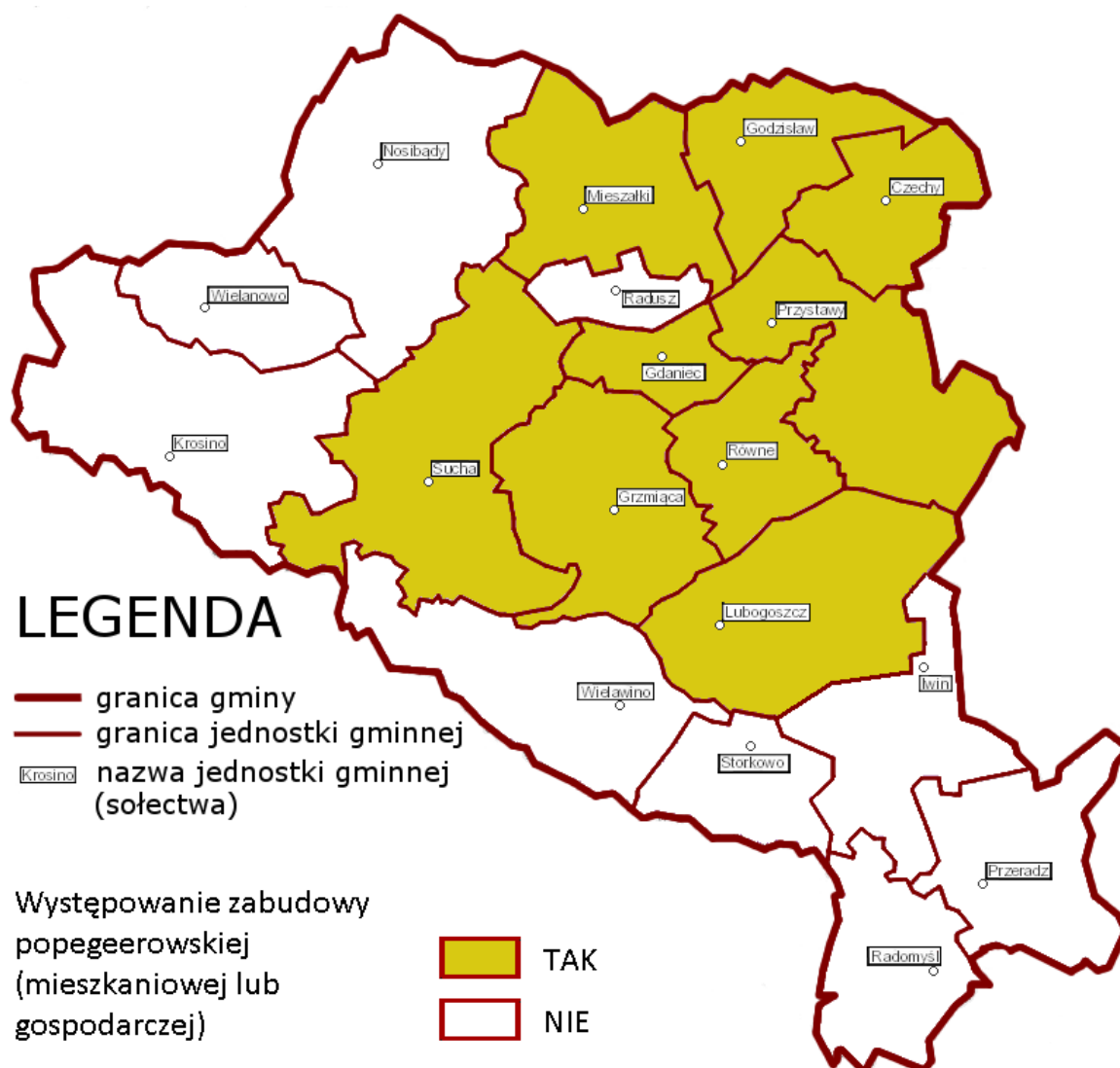
Występowanie zabudowy popegeerowskiej (mieszkaniowej lub gospodarczej)

Wskaźnik *występowanie zabudowy popegeerowskiej (mieszkaniowej lub gospodarczej)* wyznaczono w oparciu o badanie ewaluacyjne pn. *Ocena wsparcia w obszarze rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 oraz identyfikacja potencjału i potrzeb regionu w zakresie rewitalizacji. Raport końcowy, Szczecin, 2015*. W załączeniu do wskazanego *Opracowania* zostały sporządzone karty inwentaryzacji dla poszczególnych gmin województwa zachodniopomorskiego, w tym dla gminy Grzmiąca. Spośród wielu informacji dostępnych na poziomie sołectw udostępniono m.in. następujące informacje:

- występowanie popegeerowskiej zabudowy mieszkaniowej,
- występowanie popegeerowskiej zabudowy gospodarczej.

Ponadto, dane wynikające z *Opracowania* zostały poszerzone o informacje pozyskane przez animatora lokalnego, który wizytował w każdym z sołectw gminy Grzmiąca.

Rys. 10. Wizualizacja wskaźnika występowanie zabudowy popegeerowskiej (mieszkaniowej lub gospodarczej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badania ewaluacyjnego oraz wizytacji animatora

Tabela nr 19. Wskaźnik występowanie zabudowy popegeerowskiej (TAK – 1, NIE – 0)

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	1
2	Gdaniec	1
3	Godziszów	1
4	Grzmiąca	1
5	Iwin	0
6	Krosino	0
7	Lubogoszcz	1
8	Mieszanki	1

9	Nosibądy	0
10	Przeradz	0
11	Przystawy	1
12	Radomyśl	0
13	Radusz	0
14	Równe	1
15	Storkowo	0
16	Sucha	1
17	Wielanowo	0
18	Wielawino	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badania ewaluacyjnego oraz wizytacji animatora

Z uwagi na postrzeganie występowania zabudowy popegeerowskiej jako zjawiska niekorzystnego dla gminy, uznano za bezzasadne określanie średniej wartości. Przyjęto również, że tam, gdzie ona występuje – ma charakter niekorzystny, tam gdzie jej nie ma – korzystny. Zabudowę popegeerowską stwierdzono w 9 sołectwach, czego wynika, że nie występowała również w 9.

Dostępność komunikacyjna

Wiodącym problemem obszarów wiejskich jest niska dostępność komunikacyjna, która wynika z braku połączeń transportu publicznego, znacznymi odległościami z miejscowości do urzędów publicznych, przedszkoli, szkół czy też placówek opieki zdrowotnej. Wykluczenie komunikacyjne przekłada się na wiele innych problemów, w tym związanych z bezrobociem, np. brak możliwości dojazdów do pracy lub długi czas dowozu dzieci do przedszkola.

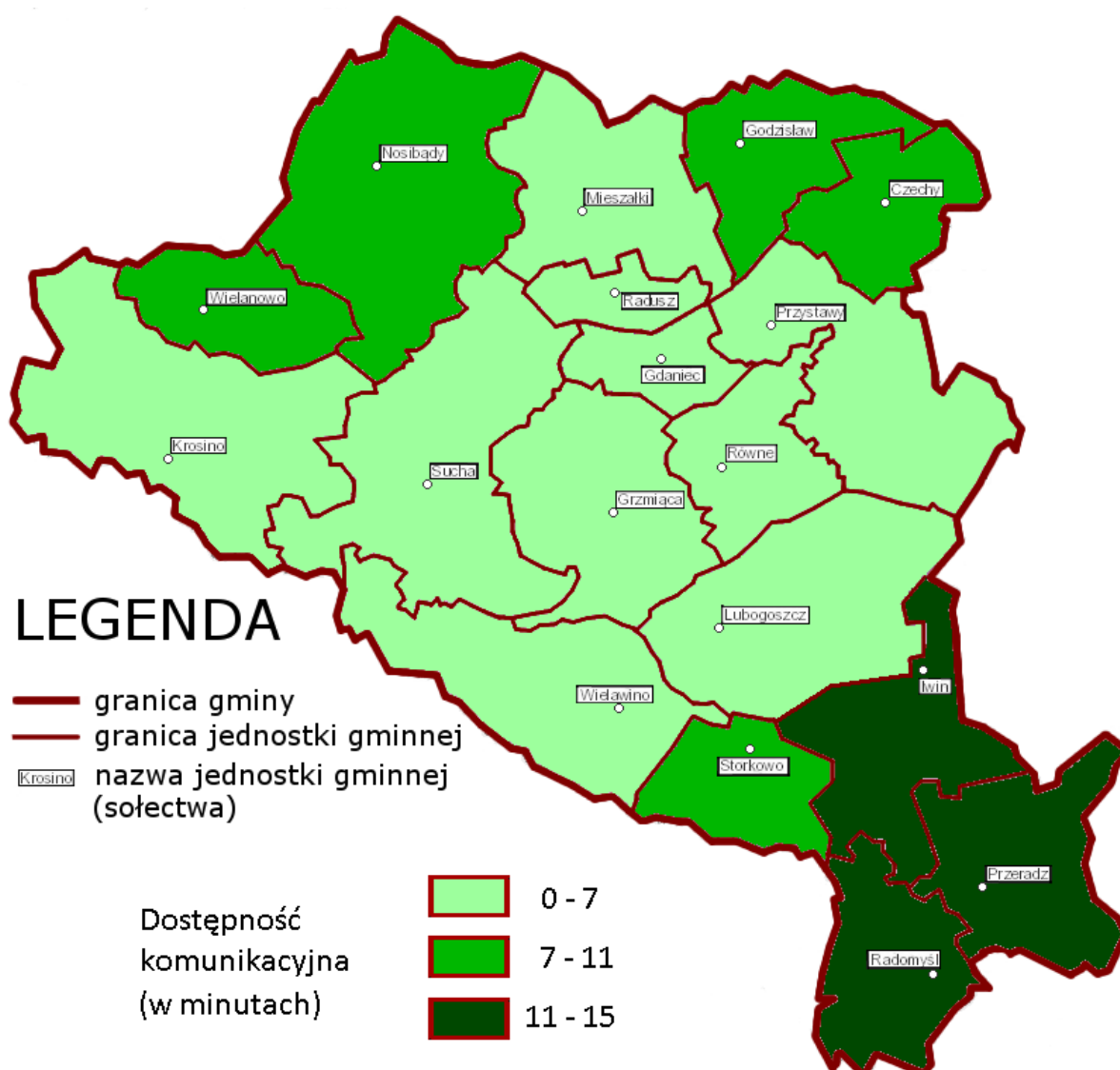
Ostatnim wskaźnikiem w sferze przestrzennej i infrastrukturalnej, a tym samym ostatnim wskaźnikiem w niniejszej analizie jest *dostępność komunikacyjna*, rozumiana jako dostępność komunikacyjna liczona w minutach dojazdu samochodem osobowym z centrum sołectwa do miejsca docelowego. W przypadku gminy Grzmiąca uwzględniono dwa miejsca docelowe:

- urząd gminy,
- zakład opieki zdrowotnej (najbliższy względem analizowanego sołectwa).

Na potrzeby niniejszego Opracowania założono, że mieszkańcy Gminy częściej potrzebują skorzystać z usług zakładu opieki zdrowotnej niż urzędu gminy, stąd przyjęto w obliczeniach wagę 0,6 dla zakładu opieki zdrowotnej, natomiast

dla urzędu gminy – 0,4. Długość tras (w minutach) określono na podstawie portalu www.epodroznik.pl. Należy raz jeszcze podkreślić, że dane dla niniejszego wskaźnika zostały pozyskane za 2017 rok.

Rys. 11. Wizualizacja wskaźnika *dostępność komunikacyjna* (w minutach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z portalu www.epodroznik.pl

Tabela nr 20. Wskaźnik *dostępność komunikacyjna* (w minutach)

Lp.	Sołectwo	Wartość wskaźnika
1	Czechy	7,0
2	Gdaniec	5,0
3	Godziszów	10,0
4	Grzmiąca	0,0
5	Iwin	12,0
6	Krosino	3,6
7	Lubogoszcz	6,0
8	Mieszalki	6,0
9	Nosibądy	8,8
10	Przeradz	15,0
11	Przystawy	6,0
12	Radomyśl	12,4
13	Radusz	3,0
14	Równe	4,0
15	Storkowo	9,0
16	Sucha	5,0
17	Wielanowo	7,0
18	Wielawino	6,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z portalu www.epodroznik.pl

Średnia wartość dla Gminy wynosiła 6,99 minut. Czerwonym kolorem zaznaczono sołectwa, dla których wartość wskaźnika jest wyższa niż średnia dla Gminy. Najwyższe wartości charakteryzowały sołectwa Przeradz (15,0 minut), Radomyśl (12,4 minut) oraz Iwin (12,0 minut), a najniższe (poza Grzmiącą) Radusz (3,0 minuty) i Krosino (3,6 minuty).

3.4. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Grzmiąca

Na podstawie wartości wskaźników wynikających z rozdziału 3.3. określono poziom zróżnicowania wewnątrzgminnego dla 18-stu jednostek analitycznych (sołectw) w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej i infrastrukturalnej. Na tej podstawie oraz na podstawie konsultacji z lokalnym animatorem wyznaczono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w gminie Grzmiąca.

Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto następujące definicje obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywnych zjawisk o innym charakterze, tj. gospodarczym lub środowiskowym, lub przestrzenno-funkcjonalnym, lub technicznym.

Obszar rewitalizacji to obszar gminy ważny dla rozwoju lokalnego, stanowiący całość lub część obszaru zdegradowanego. Występuje w nim kumulacja zjawisk problemowych o charakterze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, infrastrukturalnym i przestrzenno-funkcjonalnym. Obszar rewitalizacji stanowi tę część obszaru zdegradowanego, na którym prowadzone będą działania rewitalizacyjne.

Na tym etapie analizy nie określa się dopuszczalnego maksymalnego zasięgu obszaru zdegradowanego, przy czym nie może to być obszar całej gminy ze względu na cel delimitacji, jakim jest wskazanie koncentracji badanych zjawisk na konkretnym terenie. Obszarem zdegradowanym są zatem te wszystkie tereny w gminie, na które nakłada się kilka negatywnych zjawisk nie tylko społecznych, ale również negatywnych zjawisk z pozostałych sfer. Obszar zdegradowany może być złożony z podobszarów, przy czym w każdym z tych podobszarów musi spełniać warunki stawiane obszarowi zdegradowanemu ze względu na koncentrację zespołu zjawisk negatywnych.

Zgodnie z wytycznymi określonymi w *Zasadach realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020*, interwencja w ramach rewitalizacji może być kierowana do obszaru stanowiącego nie więcej niż 20% powierzchni gminy i nie więcej niż 30% jej populacji. W związku z powyższym, obszar rewitalizacji posiada ograniczenia powierzchniowe i ludnościowe. Jest to związane bezpośrednio z warunkiem koncentracji środków oraz działań na konkretnych, najbardziej zdegradowanych obszarach gminy.

W poniższej tabeli wykazano liczbę odchyień „na niekorzyść” w poszczególnych sołectwach (jednostkach gminnych) pod względem badanych wskaźników.

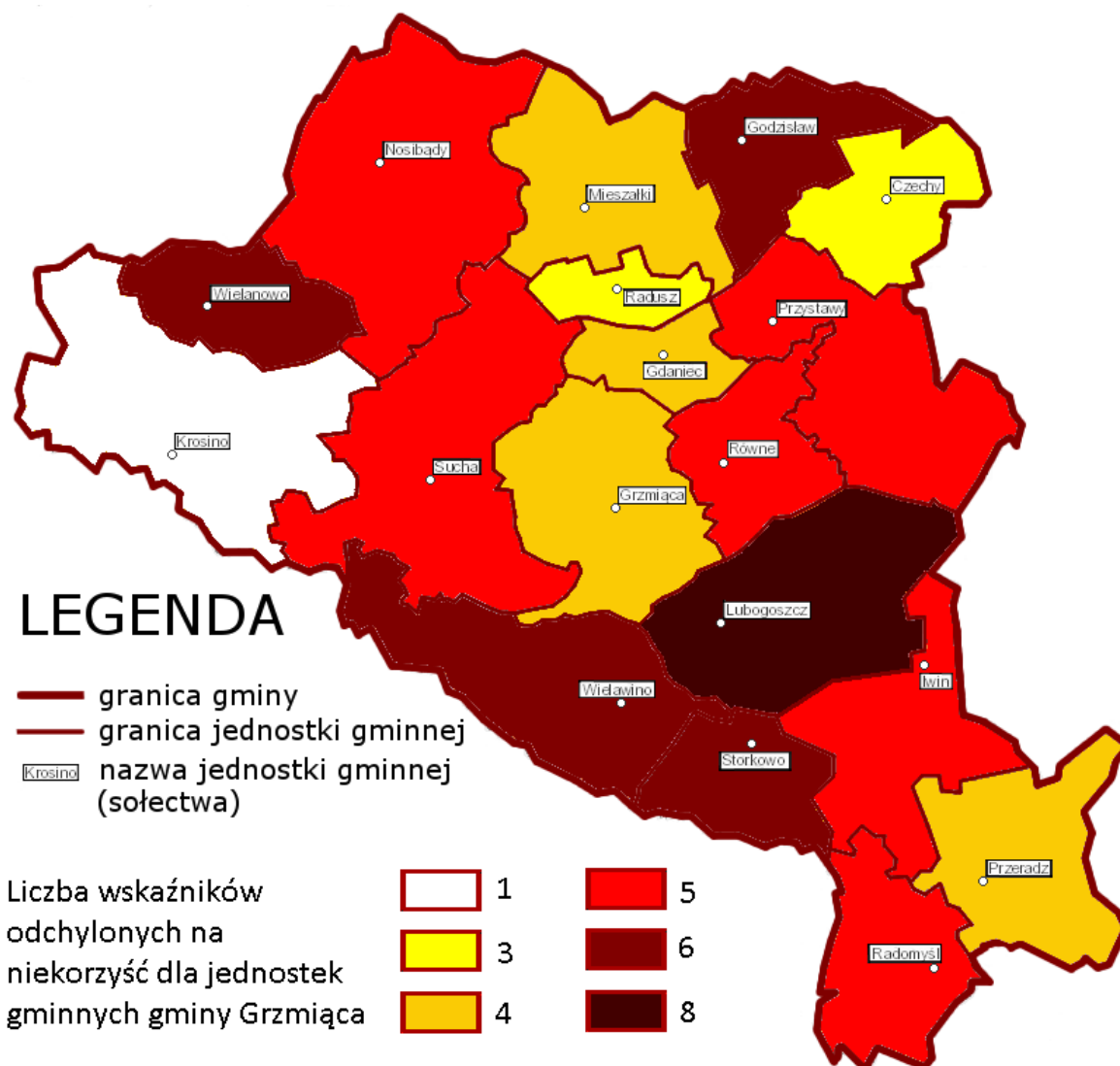
Tabela nr 21. Liczba odchyień w jednostkach gminnych

Lp.	Sołectwo	Liczba odchyień na niekorzyść
1	Czechy	3
2	Gdaniec	4
3	Godziszew	6
4	Grzmiąca	4
5	Iwin	5
6	Krosino	1
7	Lubogórz	8
8	Mieszaki	4
9	Nosibady	5
10	Przeradz	4
11	Przystawy	5
12	Radomyśl	5
13	Radusz	3
14	Równe	5
15	Storkowo	6
16	Sucha	5
17	Wielanowo	6
18	Wielawino	6

Źródło: opracowanie własne

Na poniższym rysunku zwizualizowano wartości z powyższej tabeli.

Rys. 12. Liczba wskaźników odchylonych na niekorzyść dla sołectw gminy Grzmiąca w ramach przeprowadzonej analizy

Źródło: opracowanie własne

Zarówno z rysunku, jak też z tabeli wynika, że najbardziej zdegradowanym sołectwem w Gminie jest Lubogoszcz, natomiast najmniej Krosino.

Wyznaczając obszar zdegradowany, wzięto pod uwagę całe sołectwa pod względem obszarowym. Z kolei wyznaczając obszar rewitalizacji, uwzględniono części sołectw.

Istnieją dwa podejścia w wyznaczaniu obszarów rewitalizacji na terenach wiejskich, przy założeniu, że dane wskaźnikowe zbierane były na poziomie sołectw:

- 1) do obszaru rewitalizacji włącza się obszary zabudowane (tereny osadnicze) najbardziej zdegradowanych sołectw wraz z obszarami wykazującymi potencjał ze względu na przyszłe projekty rewitalizacyjne, zlokalizowane w pobliżu obszarów zabudowanych. Zalicza się do nich obszary pokolejowe, powojenne, przemysłowe oraz niewielkie obszary niezabudowane, takie jak parki czy działki nad rzekami lub jeziorami.
- 2) do obszaru rewitalizacji zalicza się obszary najbardziej zdegradowanych sołectw pomniejszone o tereny pól uprawnych, dużych kompleksów leśnych czy jezior, czyli takie tereny, na których z pewnością nie będą przeprowadzane działania rewitalizacyjne.

Różnicą w wyznaczaniu obszarów rewitalizacji w zależności od przyjętego podejścia jest zazwyczaj większy obszar w przypadku podejścia opisanego w punkcie 2).

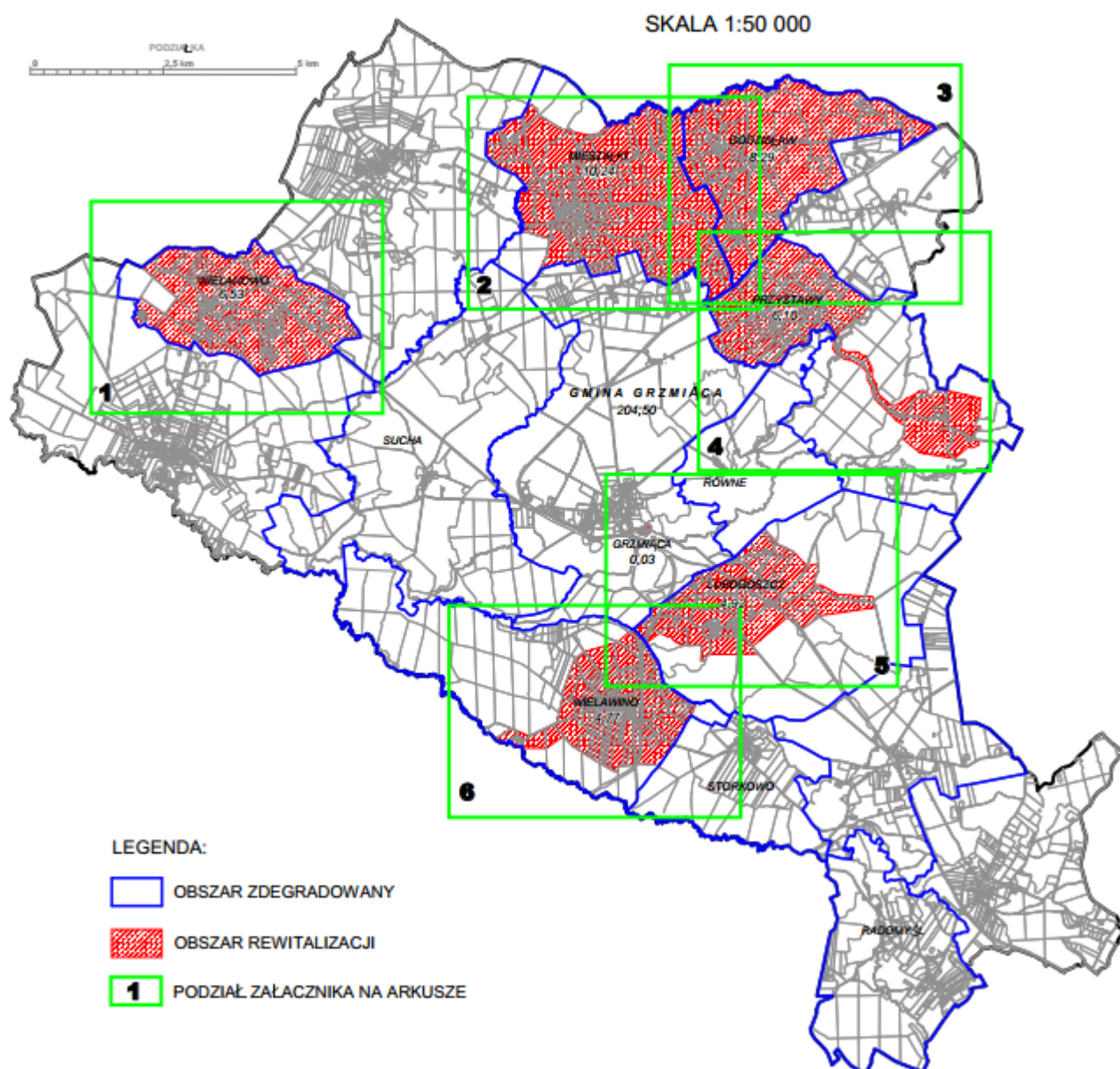
Na etapie wyznaczania obszarów rewitalizacji dla gminy Grzmiąca nie było jeszcze określonych potencjalnych projektów rewitalizacyjnych, w związku z powyższym zastosowano podejście opisane w punkcie 2). Zwiększyło to prawdopodobieństwo, że wszystkie projekty rewitalizacyjne znajdą się na obszarze rewitalizacji i nie zostanie pominięty (wyłączony) istotny obszar.

Na podstawie powyższych zapisów oraz stosownie do przeprowadzonej analizy wskaźnikowej, jak i konsultacji z animatorem lokalnym wyznaczono następujące jednostki analityczne jako obszar zdegradowany na terenie gminy Grzmiąca: Godziszów, Grzmiąca, Lubogoszcz, Mieszałki, Przystawy, Radomyśl, Równe, Storkowo, Sucha, Wielanowo, Wielawino.

Jako **obszar rewitalizacji** określono następujące obszary (części sołectw): Godziszów, Grzmiąca, Lubogoszcz, Mieszałki, Przystawy, Wielanowo, Wielawino

Wizualizacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji znajduje się na poniższym rysunku.

Rys. 13. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w gminie Grzmiąca

Źródło: opracowanie własne

Podczas wyznaczania obszaru rewitalizacji zachowane zostały zalecenia Urzędu Marszałkowskiego zawarte w *Zasadach* dotyczące liczby ludności oraz powierzchni tego obszaru:

- liczba ludności na obszarze rewitalizacji: 1 497, tj. 29,27 % ludności gminy Grzmiąca
- powierzchnia obszaru rewitalizacji: 40,88 km², tj. 19,99 % powierzchni gminy Grzmiąca

Wyznaczone obszary zdegradowane i rewitalizacji w gminie Grzmiąca charakteryzują się kumulacją negatywnych zjawisk w większości analizowanych sfer (społecznej, gospodarczej, przestrzennej i infrastrukturalnej).

Zgodnie z przyjętą metodologią w dalszej kolejności obszar rewitalizacji poddany będzie diagnozie pogłębionej w celu rozpoznania szczegółowych problemów, których nie można było wyznaczyć opierając się o wskaźniki statystyczne zaproponowane w pierwszej części diagnozy (analizy).

4.

**Wyznaczenie obszarów rewitalizacji z
uwzględnieniem partycypacji mieszkańców i
lokalnych liderów – diagnoza pogłębiona**

4.1. Partycypacyjna ocena obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego. Obszar rewitalizacji wyznaczono jako obszar zabudowany w obszarze zdegradowanym w oparciu o największą kumulację zjawisk problemowych oraz potencjałów rozwojowych zaobserwowanych w trakcie diagnozy pogłębionej obszaru zdegradowanego. Uzasadnienie wyboru obszaru rewitalizacji jest wypadkową wielu opinii na temat problemów jak również potencjałów zlokalizowanych na terenie gminy (tabela 6).

Na diagnozę pogłębioną składały się cztery obserwacje w trakcie których zrealizowano:

animacje lokalne z mieszkańcami,
wywiad z wójtem gminy,
wywiady ankietowe z sołtysami,
zogniskowany wywiad grupowy.

W procesie diagnozy pogłębionej największą uwagę poświęcono mieszkańcom, z którymi wspólnie w trakcie spotkań animacyjnych we wszystkich sołectwach wykonano diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej. Podjęto jednocześnie działania animacyjne w celu określenia potencjału rozwojowego i wypracowania pomysłów na projekty, których nadrzędnym celem jest rozwiązanie wskazanych wcześniej problemów.

Konsultowano obszar rewitalizacji z liderem gminy (wójtem), który w trakcie bezpośredniego wywiadu pogłębionego opisał funkcjonowanie gminy Grzmiąca ze względu na problemy społeczne, zlokalizował je w poszczególnych miejscowościach a także przedstawił wizję rozwiązania tych problemów i planowych działań w ramach rewitalizacji. Wójt gminy Grzmiąca zasobów swojej jednostki dopatruje się w jej typowo rolniczym charakterze (70% to dawne gospodarstwa PGR), sporym zalesieniu, a szansę na rozwój widzi w przetwórstwie rolno-spożywczym i leśnym (m.in. obróbka drewna). Ponadto, Wójt zwrócił również uwagę na wydarzenia mające znaczący wpływ na pogłębiające się problemy Gminy, w tym : zamknięcie posterunku policji, zamknięcie poczty, zatrzymanie inwestycji wiatracznych, ograniczone wpływy z podatków, finansowanie szkolnictwa i dojazdów dzieci do szkoły. Podczas wywiadu Zastępca Wójta zwrócił uwagę na zakończoną inwestycję związaną z infrastrukturą wodno - ściekową (100% dostęp do czystej wody, 90% do kanalizacji); ale wszyscy mają świadomość o wysokich kosztach społecznych tej inwestycji i obciążeniu jakie ponosi nadal Gmina, partycypując w kosztach opłat.

Przeprowadzono wywiady ze wszystkimi sołtysami w gminie Grzmiąca, którzy odpowiadając na pytania zawarte w ankiecie wskazali istotne problemy, dokonali ich oceny a także wytypowali najpilniejsze działania odpowiadające wcześniej zdiagnozowanym problemom.

Zrealizowano zogniskowane wywiady grupowe, na które zaproszono mieszkańców, lokalnych liderów, przedsiębiorców oraz najważniejszych aktorów życia społecznego i gospodarczego w gminie. Głównym celem tych wywiadów było wspólne wypracowanie projektów i zaangażowanie różnych grup interesów w proces rewitalizacji.

4.2. Charakterystyka podobszarów rewitalizacji – problemy, potrzeby, potencjały i propozycje rozwiązań

Przedstawione poniżej problemy i potrzeby społeczne, techniczne i ogólnorozwojowe opisywanych tutaj podobszarów rewitalizacji (Koszanowo, Pęczeryno i Więclaw) są w pierwszej kolejności pochodną ustrojowych i gospodarczych procesów transformacji systemowej, których negatywne efekty przyjęły najostrzejsze formy właśnie na obszarach popegeerowskich przy jednocześnie występującej monofunkcyjności gospodarczej, tj. wyraźnej dominacji działalności rolniczej i niedorozwoju działalności pośrednio i/lub bezpośrednio niezwiązanych z pierwszym sektorem. Gwałtowność pierwszego etapu transformacji wraz z niedostatecznym zabezpieczeniem społecznym mieszkańców, brakiem wsparcia w kierunku podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych przy niskiej chłonności lokalnego rynku pracy doprowadziła do szybkiego wzrostu bezrobocia, a kolejnych latach do ucieczki młodszych i lepiej wykształconych mieszkańców poza gminę w ramach migracji ekonomicznych lub do „dziedziczenia” biedy, niezaradności i uzależnienia od pomocy społecznej. W rezultacie pogłębiły się procesy depopulacji, starzenia a jednocześnie pogorszyły się perspektywy rozwoju gospodarczego ze względu na niski poziom przedsiębiorczości i inwestycji zewnętrznych oraz ograniczone wpływy do budżetu lokalnego, a w dalszej kolejności - słabą jakość i niedostateczne rozwinięcie infrastruktury technicznej, włączając w to brak lub niewystarczająca komunikację z pobliskimi miastami (centrami usług i potencjalnymi lokalnymi rynkami pracy dla mieszkańców podobszarów rewitalizacji).

4.3. Charakterystyka podobszarów rewitalizacji – problemy, potrzeby, potencjały i propozycje rozwiązań

4.3.1. Podobszar rewitalizacji Wielawina

PROBLEMY

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Wielawina zidentyfikowane przez Panią Sołtys:

- Brak chodnika w całej miejscowości.
- Gminne drogi – odwodnienie.
- Nieocieplony budynek świetlicy (wilgoć).
- Jakość oferty kulturalnej i animacyjnej dla dorosłych i seniorów.
- Poziom wykształcenia mieszkańców.
- Niskie zaangażowanie mieszkańców.
- Zły stan boiska.
- Brak zewnętrznego miejsca integracji mieszkańców.
- Uciążliwy zapach z kanalizacji PGK.
- Brak oświetlenia w niektórych punktach wsi.
- Brak komunikacji publicznej.
- Odptyw młodzieży ze wsi – utrata potencjału rozwojowego.
- Brak bezpiecznego przystanku dla dzieci jeżdżących do szkoły.

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Wielawina zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Brak komunikacji publicznej.
- Brak boiska.
- Brak oferty animacyjnej dla dorosłych i seniorów.
- Brak zewnętrznego miejsca integracji społecznej.
- Niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne.
- Brak bezpiecznego przystanku autobusowego dla dzieci.

POTRZEBY

- Zwiększenie bezpieczeństwa w ruchu pieszych, w tym dzieci jadących do szkoły.
- Organizowanie zajęć animacyjnych, warsztatowych podnoszących kwalifikacje mieszkańców i pozwalające na aktywne spędzanie czasu wolnego.
- Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci.
- Tworzenie nowych produktów regionalnych.
- Budowa szlaków rowerowych.
- Poprawa estetyki wsi.
- Remont świetlicy.
- Poprawa stanu drogi we wsi

POTENCJAŁY

- Nieoznakowane leśne szlaki piesze i rowerowe.
- Bliskość lasów.
- Biblioteka.
- Świetlica wiejska.
- Plac zabaw i boisko.

PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

- Budowa chodnika – kolejne etapy.
- Budowa przystanku autobusowego dla dzieci.
- Remont świetlicy i jej wyposażenie.
- Uruchomienie komunikacji publicznej.
- Organizacja zajęć, działań animacyjnych dla wszystkich grup wiekowych.
- Budowa szlaków rowerowych i pieszych.
- Modernizacja kanalizacji (minimalizacja uciążliwego zapachu i uszczelnienie wycieków).
- Doposażenie siłowni zewnętrznej, wiaty rekreacyjnej i doposażenie placu zabaw. Ogrodzenie placu zabaw w celu zwiększenia bezpieczeństwa.
- Zatrudnienie wychowawcy w świetlicy – prawdziwej animatorki, która pobudzi ludzi do działania.
- Postawienie tablicy informacyjnej w Żarnowie

4.3.2. Podobszar rewitalizacji Wielanowo

PROBLEMY

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Wielanowa zidentyfikowane przez Panią Sołtys:

- Starzejące się społeczeństwo.
- Brak perspektyw na rozwój.

- Bezrobocie: niskie kwalifikacje mieszkańców i brak ofert pracy.
- Zła sytuacja materialna gminy.
- Brak oferty kulturalnej dla mieszkańców (festyny).
- Brak świetlicy.
- Dopuszczenie placu zabaw.
- Brak chodników.
- Zły stan dróg leśnych, które prowadzą do zabudowań kolonijnych i Boleszkowic.
- Brak komunikacji publicznej.
- Utrudniony dojazd do opieki zdrowotnej dla wszystkich grup wiekowych; szczególny problem dla seniorów.
- Przystanek autobusowy wymaga remontu.
- Alkoholizm.

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Wielanowa wymienione przez mieszkańców:

- Brak chodników.
- Brak komunikacji publicznej.
- Brak miejsc pracy adekwatnych do wykształcenia mieszkańców.
- Brak świetlicy, placu zabaw, miejsca zewnętrznej integracji.
- Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej.
- Brak zajęć animacyjnych dla wszystkich grup wiekowych.
- Ubogie społeczeństwo.
- Brak sklepu

POTRZEBY

- Organizowanie większej liczby imprez kulturalnych/artystycznych dla mieszkańców.
- Wsparcie, promocja i przyciągnięcie nowych przedsiębiorców do regionu (tworzenie nowych miejsc pracy).
- Stworzenie miejsca zabaw dla dzieci.
- Dopuszczenie miejsca integracji mieszkańców.

POTENCJAŁY

- Młodzież – aktywna młodzież.
- Natura 2000, zasoby leśne.
- Lasy jako źródło pracy sezonowej.

PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

- Dopuszczenie placu zabaw.
- Budowa siłowni, ogniska lub innego miejsca o charakterze zewnętrznej integracji społecznej.
- Działania profilaktyczne przeciwdziałania alkoholizmowi i jego skutkom społecznym.
- Uruchomienie komunikacji publicznej.
- Budowa chodnika.
- Remont przystanku autobusowego.
- Organizacja działań aktywizacyjnych dla wszystkich grup wiekowych.
- Tworzenie szlaków rowerowych.
- Promocja regionu.
- Dopuszczenie placu zabaw w Boleszkowicach.
- Modernizacja drogi do Boleszkowic.

4.3.3. Podobszar rewitalizacji Mieszaliki

PROBLEMY

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Mieszalek zidentyfikowane przez Panią Sołtys:

- Wieś starzejąca się.
- Mało dzieci.
- Problemy z zasięgiem telekomunikacyjnym.
- Niewystarczająca komunikacja publiczna.
- Niedoposażona świetlica, bez zaplecza kuchennego, kuchenki, stołów, elementów zabaw dla dzieci
- Zamknięta popołudniami szkoła.
- Drogi do zabudowań kolonijnych są w bardzo złym stanie (dzieci na szkolny autobus dostają się idąc w błocie, po ciemku; droga nie przejezdna dla pojazdów uprzywilejowanych).
- Brak oświetlenia.
- Słaba oferta animacyjna dla wszystkich grup wiekowych.
- Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej i urzędów dla seniorów.

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Mieszalek zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Brak komunikacji publicznej.
- Niedoposażona świetlica wiejska.
- Brak oferty zajęć dla wszystkich grup wiekowych.
- Niedostateczne oświetlenie.
- Fatalny stan dróg gminnych.
- Utrudniony dostęp do służby zdrowia i urzędów.
- Zaniedbany teren wokół kościoła (zniszczone ogrodzenie, poprawa estetyki).
- Brak sklepu.
- Poprawa ogrodzenia cmentarza, ustawienie oświetlenia.

POTRZEBY

- Organizowanie imprez kulturalno-artystycznych dla mieszkańców.
- Remont dróg gminnych.
- Poprawa oświetlenia.
- Wyposażenie świetlicy.
- Organizowanie zajęć zwiększających kompetencje mieszkańców oraz wprowadzanie zajęć animacyjnych dla każdej grupy wiekowej.
- Renowacja terenu przy kościele. Poprawa estetyki wsi.
- Uruchomienie komunikacji publicznej.
- Poprawa dostępności do opieki zdrowotnej i urzędów.
- Uruchomienie zajęć pozalekcyjnych w szkole.
- Zwiększenie bezpieczeństwa dzieci w drodze na szkolny autobus.

POTENCJAŁY

- Wyremontowana świetlica.
- Zaangażowani mieszkańcy.
- Szkoła.
- Teren do rekreacji zewnętrznej.

PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

- Remont dróg gminnych.
- Poprawa oświetlenia.
- Uruchomienie komunikacji publicznej.
- Organizacja działań i zajęć animacyjnych dla wszystkich grup wiekowych.
- Stała oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci.
- Doposażenie świetlicy (możliwość organizowania również okolicznościowych imprez rodzinnych). Zwiększenie atrakcyjności miejsca integracji mieszkańców.
- Renowacja ogrodu przy kościele. Poprawa estetyki wsi.
- Budowa siłowni zewnętrznej.
- Poprawa ogrodu cmentarza, ustawienie oświetlenia.

4.3.4. PODOBSZAR REWITALIZACJI GODZISŁAW

PROBLEMY

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Godzisław zidentyfikowane przez Pana Sołtysa:

- Brak świetlicy.
- Wieś rozciągnięta po polach, bez zwartej zabudowy.
- Brak komunikacji publicznej.
- Brak sklepu.
- Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej i urzędów.
- Niezabezpieczone przepływy między stawami.
- Brak chodników.
- Zły stan dróg gminnych.
- Brak oferty kulturalnej i animacyjnej dla wszystkich grup wiekowych.
- Brak oświetlenia w punktach kolonijnych wsi.
- Zaśmiecanie wsi przez mieszkańców.

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Godzisławia zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Brak świetlicy.
- Zły stan dróg gminnych.
- Zniszczony przystanek autobusowy.
- Brak komunikacji publicznej.
- Brak sklepu.
- Niezabezpieczone przepływy między stawami.
- Brak chodników.
- Brak oświetlenia.
- Brak oferty zajęć dla dzieci.
- Doposażenie miejsca zewnętrznych spotkań mieszkańców.

POTRZEBY

- Przekształcenie prawa użytkowania sklepu na świetlicę wiejską.
- Remont i doposażenie świetlicy.
- Poprawa oświetlenia.

- Remont dróg gminnych.
- Uruchomienie komunikacji publicznej.
- Remont przystanku autobusowego.
- Budowa chodników.
- Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i szkoleń, warsztatów i animacji dla wszystkich grup wiekowych.
- Zagospodarowanie stawów we wsi.

POTENCJAŁY

- Stowarzyszenie Grupa Działań Lokalnych Godziszów – inicjatywa młodzieży na rzecz wsi.
- Stawy.
- Nieczynny sklep z możliwością przekształcenia na świetlicę wiejską.
- Pomoc sąsiedzka.
- Ekologiczne tereny.

PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

- Adaptacja świetlicy.
- Doposażenie świetlicy.
- Budowa chodników, modernizacja dróg.
- Organizacja zajęć, działań aktywizacyjnych dla młodzieży i dzieci.
- Poprawa oświetlenia.
- Uruchomienie komunikacji publicznej/ poprawa dostępności do opieki zdrowotnej i urzędów.
- Zajęcia z edukacji ekologicznej, segregacji śmieci.
- Doposażenie zewnętrznego miejsca integracji mieszkańców.
- Budowa boiska

4.3.5. PODOBSZAR REWITALIZACJI SŁAWNO + PRYZYSTAWY

PROBLEMY

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Sławno + Przystawy zidentyfikowane przez Panią Sołtys:

- Sławno wieś poPGR, Przystawy wieś gospodarzy – różnice w poglądach i funkcjonowaniu, podstawa do konfliktu.
- Bardzo ubogie społeczeństwo.
- Niskie kwalifikacje zawodowe mieszkańców.
- Niedoposażona świetlica w Przystawach, bez wody.
- Brak miejsca spotkań i integracji w Sławnie.
- Brak boiska.
- Odpływ młodzieży ze wsi.
- Alkoholizm.
- Bardzo wysokie rachunki za wodę i ścieki.
- Drogi dojazdowe w złym stanie.
- Nieutwardzone drogi wiejskie.
- Za mała ilość lamp zewnętrznych.
- Brak komunikacji publicznej.
- Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej.

- Dachy zabudowań poPGR pokryte eternitem.

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Sławno + Przystawy zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Brak komunikacji publicznej.
- Brak pracy.
- Niedoposażona świetlica wiejska.
- Brak miejsca integracji w Sławnie.
- Brak boiska w Sławnie,
- Zły stan dróg. Brak chodników.
- Niedostateczne oświetlenie.
- Dachy zabudowań poPGR pokryte eternitem.
- Brak oferty zajęć i animacji dla wszystkich grup wiekowych.

POTRZEBY

- Uruchomienie komunikacji publicznej.
- Budowa wiaty i boiska - jako miejsca aktywizacji i integracji społeczności w Sławinie.
- Organizacja zajęć animacyjnych na terenie wsi.
- Dopuszczenie świetlicy.
- Wsparcie i promocja lokalnych przedsiębiorców (stworzenie nowych miejsc pracy).
- Budowa chodników.
- Utwardzenie dróg.
- Poprawa dostępności do opieki zdrowotnej.
- Usunięcie eternitu z dachów zabudowań poPGR.

POTENCJAŁY

- Atuty krajobrazowe.
- Prace sezonowe.
- Zaangażowanie młodzieży i aktywna Pani Sołtys.
- Inwestor zewnętrzny.

PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

- Budowa wiaty i boiska w Sławnie.
- Dopuszczenie świetlicy w Przystawach.
- Budowa chodników i utwardzenie dróg wiejskich – poprawa stanu dróg.
- Poprawa oświetlenia.
- Organizowanie imprez i animacji dla wszystkich grup wiekowych.
- Działania profilaktyczne przeciwdziałające alkoholizmowi i jego społecznym skutkom.
- Organizacja zajęć podnoszących kompetencje mieszkańców.
- Zagospodarowanie plaż na jeziorach Baczyno i Baczynko.
- Przyciągnięcie nowych przedsiębiorców do regionu.
- Wsparcie i promocja regionalnych przedsiębiorców.

4.3.6 Podobszar rewitalizacji Lubogoszcz

PROBLEMY

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Lubogoszcz zidentyfikowane przez Panią Sołtys:

- Lubogoszcz wieś poPGR,
- Rozwiązana umowa dzierżawy ziemi z przedsiębiorcą z Niemiec (Lubo Agra sp. z o.o.)
- Niszczące budynki gospodarcze.
- Zaniedbany zabytkowy park.
- Zniszczony pałac.
- Niszczące zabytkowe zabudowania gospodarcze.
- Ubogie społeczeństwo.
- Niskie kwalifikacje zawodowe mieszkańców.
- Brak świetlicy, zajęć animacyjnych na terenie wsi.
- Odpyły młodzieży ze wsi, starzejące się społeczeństwo.
- Bardzo wysokie rachunki za wodę i ścieki.
- Brak komunikacji publicznej.
- Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej.
- Dachy zabudowań poPGR pokryte eternitem.
- Słabe wyposażenie siłowni zewnętrznej.
- Kłusownictwo.

Kluczowe problemy podobszaru Lubogoszcz rewitalizacji zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Brak komunikacji publicznej.
- Niezagospodarowane budynki poPGR.
- Niszczące poPGR budynki mieszkalne.
- Poprawa estetyki wsi.
- Brak świetlicy.
- Bardzo wysokie rachunki za wodę i ścieki.
- Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej.

POTRZEBY

- Utworzenie świetlicy.
- Uruchomienie komunikacji publicznej – utworzenie przystanku kolejowego ok. 1km od miejscowości (linia Poznań – Kołobrzeg).
- Organizacja zajęć animacyjnych na terenie wsi.
- Doposażenie miejsca rekreacji (urządzenia siłowni zewnętrznej).
- Usunięcie eternitu z dachów zabudowań.
- Zatrzymanie procesów niszczenia budynków gospodarczych.
- Rewitalizacja parku.
- Zabezpieczenie i ochrona zabytkowego pałacu i zabudowań gospodarczych.

POTENCJAŁY

- Przejęcie od ANR budynku po Lubo Agrze.
- Zaangażowanie młodzieży, aktywna Pani Sołtys i Radny.
- Zabytkowy park.
- Zabytkowa zabudowa.

- Rozebrana linia kolejowa Grzmiąca-Połczyn-Zdrój.
- Duża liczba niezagospodarowanych budynków gospodarczych.
- Tereny leśne.

PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

- Utworzenie świetlicy, lokali socjalnych w budynku po Lubo Agrze.
- Doposażenie placu rekreacyjnego.
- Prace pielęgnacyjne parku.
- Organizowanie imprez i animacji dla wszystkich grup wiekowych.
- Organizacja zajęć podnoszących kompetencje mieszkańców.
- Utworzenie przystanku kolejowego ok. 1km od miejscowości (linia Poznań – Kołobrzeg).
- Utworzenie ścieżki rowerowej po byłej linii kolejowej.
- Zmiana użytkowania części budynków gospodarczych z funkcji rolniczych np. na stolarstwo.

4.3.7 Podobszar rewitalizacji Grzmiąca

PROBLEMY

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Grzmiąca zidentyfikowane przez Radnych:

- Odpływ młodzieży ze wsi.
- Bardzo wysokie rachunki za wodę i ścieki.
- Brak targowiska.
- Brak posterunku Policji.
- Mała ilość specjalistów – ośrodek zdrowia.
- Dachy zabudowań pokryte eternitem.
- Zaniedbany zabytkowy park.
- Mała ilość zajęć animacyjnych na terenie wsi.
- Słabe wyposażenie siłowni zewnętrznej.
- Brak inwestorów.
- Uciążliwe zapachy z biogazowni.
- Potrzeba remontu tzw. „dom szkoleniowy”.
- Błoto na cmentarzu po deszczach.
- Niezagospodarowane tereny we wsi np. ul. Ogrodowa, Krótka (koło kościoła).
- Brak szlaków, ścieżek pieszych i rowerowych.
- Brak stacji paliw.
- Brak infrastruktury wypoczynkowej przy plażach jezior Baczyno i Baczynko.

POTRZEBY

- Organizacja zajęć animacyjnych na terenie wsi.
- Doposażenie świetlicy.
- Gazyfikacja miejscowości.
- Wsparcie i promocja lokalnych przedsiębiorców (stworzenie nowych miejsc pracy).
- Modernizacja dróg ul. Spółdzielcza, Sportowa, Bankowa.
- Poprawa dostępności do opieki zdrowotnej.
- Usunięcie eternitu z dachów zabudowań.
- Doposażenie miejsca rekreacji (urządzenia siłowni zewnętrznej).

- Rewitalizacja parku.
- Przywrócenie posterunku Policji.
- Wykonanie alejek na cmentarzu.
- Utworzenie szlaków pieszych i rowerowych po byłych liniach kolejowych.
- Polepszenie warunków funkcjonowania szkoły.
- Remont budynku urzędu gminy.
- Budowa stacji paliw.

POTENCJAŁY

- Biogazownia.
- Bliskość jezioro.
- Tanie działki budowlane i inwestycyjne.
- Aktywny Pan Sołtys.
- Kilka działających stowarzyszeń.
- Zabytkowy park.
- Rozebrana linie kolejowe Grzmiąca-Połczyn-Zdrój, „tor Bobolicki”.

PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

- Organizowanie imprez i animacji dla wszystkich grup wiekowych.
- Organizacja zajęć podnoszących kompetencje mieszkańców.
- Zagospodarowanie plaż na jeziorach Baczyno i Baczynko.
- Dopuszczenie placu rekreacyjnego.
- Utworzenie nowych stref rekreacji – ul. Ogrodowa i krótka (koło kościoła).
- Prace pielęgnacyjne parku.
- Modernizacja ulic w miejscowości.
- Remont (termomodernizacja) „domu szkoleniowego”.
- Stworzenie nowych pracowni przedmiotowych.
- Budowa nowego [posterunku Policji.
- Utworzenie ścieżek rowerowych po byłych liniach kolejowych.

5.

Wizja, cele i kierunki działania

5.1. Wizja

W 2023 r. Obszar rewitalizacji w gminie Grzmiąca zamieszkuje społeczność aktywnych, kreatywnych i współpracujących ze sobą mieszkańców korzystających z bogatej oferty usług ogólnospołecznych, zadbanej i interesującej przestrzeni publicznej, bogactwa kulturowego i przyrodniczego zrewitalizowanego obszaru.

Społeczność obszarów zrewitalizowanych i władze Gminy dbające o osoby słabe, niesamodzielne i starsze, oferujące odpowiednią pomoc dla wszystkich tych, którzy znajdują się sytuacji kryzysowej.

Dzięki aktywności lokalnych stowarzyszeń, mieszkańców, przedsiębiorców pojawia się wiele inicjatyw, dzięki którym można znaleźć pomoc w trudnej sytuacji, ale i pomysł na dodatkową aktywność lub ciekawe spędzenie czasu.

Poprawiły się warunki osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie. Obszar przyciąga rozwiniętymi usługami i handlem oraz bogatą ofertą aktywizującą przyjazną dla mieszkańców.

Przyjazna przestrzeń publiczna włącza lokalną społeczność i turystów, a rozwój turystyki przynosi więcej nowych miejsc pracy.

5.2. Cele i kierunki działania

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA

Skuteczne realizowanie procesu rewitalizacji wymaga jasno określonych celów. Wizja obszaru rewitalizacji w 2023 r. określa cel główny, do osiągnięcia którego dąży Lokalny Program Rewitalizacji. Poniżej zaprezentowano cele szczegółowe i związane z nimi kierunki działań.

Cel szczegółowy nr 1: Rozwój przedsiębiorczości oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru rewitalizacji

Kierunki działań:

- rozwój przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki ze względu na walory naturalne i środowiskowe, tj. czyste powietrze, bogactwo lasów i runa leśnego
- rozwój i wsparcie biznesu okołorolniczego
- poszukiwanie alternatywnych specjalizacji gospodarczych poza rolnictwem
- pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych
- pobudzenie lokalnej drobnej przedsiębiorczości, szczególnie poprzez działania wspierające edukację zawodową, w tym staże i praktyki u lokalnych przedsiębiorców
- rozwój podmiotów ekonomii społecznej i wykorzystanie potencjału osób bezrobotnych z terenu Gminy
- tworzenie płaszczyzny współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i sektorem prywatnym / przedsiębiorcami, tj. rozpoznawanie potrzeb, kierunków rozwoju, wzajemne wsparcie i współpraca, tworzenie lokalnej marki

Cel szczegółowy nr 2: Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji

Kierunki działań:

- wzmocnienie sektora organizacji pozarządowych, szkolenia, wzrost kompetencji członków, wsparcie prawne, księgowe
- poszerzenie oferty działań społecznych, w tym opiekuńczych i wspierających rodziny w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i edukacyjnych, tj. m.in. wypracowanie wsparcia praktycznego w zakresie pomocy rodzinom, w najprostszych czynnościach: podstawowa wiedza z zarządzania budżetem domowym, ekonomiczne gotowanie, racjonalizacja działań
- wykorzystanie potencjału świetlic jako podstawowych instytucji życia publicznego w sołectwach
- tworzenie zintegrowanej oferty spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży
- wprowadzenie animatorów i liderów społeczności lokalnej
- budowanie tożsamości lokalnej i kulturowej
- wspieranie inicjatyw oddolnych i aktywności obywatelskiej

Cel szczegółowy nr 3: Atrakcyjna i zadbane przestrzeń publiczną

Kierunki działań:

- odnowa i estetyzacja istniejącej substancji budynków
- zagospodarowanie nieużytków

- ożywienie podwórek wiejskich
- stworzenie atrakcyjnych miejsc spędzania czasu wolnego i integracji, takich jak np. tereny sportowo – rekreacyjne, miejsca do biesiadowania
- rozwój szlaków komunikacyjnych, w tym dla pieszych i rowerzystów
- zwiększenie powierzchni terenów zieleni urządzonej służącej wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców
- zadbanie i efektywne wykorzystanie miejsc historycznych i dziedzictwa kulturowego

Cel szczegółowy nr 4: Czyste i zdrowe środowisko lokalne

Kierunki działań:

- uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery
- sprawna gospodarka odpadami
- usuwanie zagrożeń dla zdrowia mieszkańców np. azbestu z budynków
- rozwój zrównoważonego rolnictwa ekologicznego
- zachowanie i rozwój obszarów i obiektów chronionych przyrodniczo
- edukacja i podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców
- propagowanie zdrowego stylu życia i profilaktyki zdrowotnej.

6.

Lista projektów rewitalizacyjnych

6.1. Lista głównych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych

Nr	Tytuł projektu	Wartość (zł)	Wnioskodawca	
GŁÓWNE PROJEKTY REWITALIZACYJNE				
1	Stworzenie wiejskiego ośrodka rehabilitacji, sportu i rekreacji w Sławnie	2 400 000	Nubian Sp. z o. o.	
2	Uruchomienie ośrodka hodowli zwierząt w Mieszalkach	2 200 000	Bio-Energetyka Sp. z o. o.	
3	Uruchomienie ubojni bydła i trzody w Grzmiącej	2 000 000	Bio-Energetyka Sp. z o. o.	
4	Adaptacja budynku popegeerowskiego w Lubogoszczy na funkcje społeczne	1 000 000	Gmina Grzmiąca	
UZUPEŁNIAJĄCE PROJEKTY REWITALIZACYJNE				
5	Modernizacja Domu Szkoleniowego w Grzmiącej	750 000	Gmina Grzmiąca	
6	Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich	400 000	Gmina Grzmiąca	
7	Budowa drogi rowerowej po byłej linii kolejowej nr 410 Połczyn Zdrój – Barwice – Grzmiąca	1 400 000	Gmina Grzmiąca	
8	Zagospodarowanie plaży nad jeziorem Baczyno	300 000	Gmina Grzmiąca	
9	Zagospodarowanie terenów przy ul. Ogrodowej w Grzmiącej	50 000	Gmina Grzmiąca	
10	Rozwój organizacji pozarządowych i aktywności obywatelskiej w Gminie Grzmiąca	30 000	Gmina Grzmiąca	
11	Animacja i integracja społeczności lokalnych	50 000	Gmina Grzmiąca	
12	Sieć Zachodniopomorska Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej - Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej dla regionu szczecińskiego (działania w gminie Grzmiąca)	87 000	KARR S. A.	
Podsumowanie				
Projekty	Liczba projektów	Liczba projektów (%)	Wartość projektów (zł)	Wartość projektów (%)
Ogółem	12	100	10 667 000	100
Gminy	8	66,67	3 980 000	37,31
Interesariuszy	4	33,33	6 687 000	62,69

6.2. Karty projektów

Nr porządkowy		Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
1		Stworzenie wiejskiego ośrodka rehabilitacji, sportu i rekreacji w Sławnie			Nubian Sp. z o. o.	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1	x	Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Sławno	x	
	Cel nr 2	x				
	Cel nr 3	x				
	Cel nr 4	x				
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)		
	2 400 000 zł			2018 - 2020		
	Możliwe źródła finansowania					
	RPO WZ 2014-2020 Kredyty bankowe Środki własne					
Opis problemu		Przemiany ustrojowe i załamanie się systemu wielkotowarowych Państwowych Gospodarstw Rolnych doprowadziły w typowo rolniczej gminie Grzmiąca do powstania problemu strukturalnego bezrobocia i związanego z brakiem dochodów dziedziczonego ubóstwa, które należą do jednego z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej przez gospodarstwa domowe na terenie Gminy. Rolnictwo i przetwórstwo rolne oraz leśne jest i pozostanie główną specjalizacją tej jednostki samorządu terytorialnego, ale w niełatwej sytuacji tej branży i mieszkańców obszarów wiejskich, monofunkcyjność gospodarcza gminy Grzmiąca jest dla niej w dłuższej perspektywie niekorzystna. Wielu rolników, zwłaszcza mało- i średnioobszarowych zaprzestaje swojej działalności ze względu na brak następcy lub nieopłacalność produkcji wynikającej z konkurencyjności cen importowanych produktów rolnych i wzrostu kosztów produkcji rolnej. Wobec tego Gmina Grzmiąca powinna, pozyskując do współpracy sektor prywatny i inwestorów zewnętrznych, poszukiwać nowych specjalizacji rozwojowych i opierać dalszy wzrost gospodarczy również na innych, pozarolniczych branżach. Jedną z takich opcji jest profilowana agroturystyka połączona ze stworzeniem ciekawej i kompleksowej oferty bazującej na zasobach wewnętrznych Gminy (dostępność nieruchomości i rozległych terenów popegeerowskich, które można zagospodarować na sporty i aktywności wymagające dużej powierzchni, walory przyrodnicze oraz naturalna, produkowana na miejscu, świeża i zdrowa żywność, w tym „dary” lasów).				
Cel przedsięwzięcia		Przedmiotem projektu jest nadanie zdekapitalizowanym obiektom byłej stodoły popegeerowskiej i byłego budynku mieszkalnego dla pracowników PGR oraz rozległym terenom towarzyszącym zupełnie nowej funkcji w postaci stworzenia kompleksu wiejskiego ośrodka rehabilitacji ruchowej, sportów halowych i outdoorowych wraz z ofertą pensjonatu z zapleczem rozrywkowym i noclegami agroturystycznymi. Projekt przyczyni się do ożywienia gospodarczego sołectwa i, poprzez stworzenie nowych miejsc pracy, zmniejszenia liczby osób korzystających z opieki społecznej. Zrewitalizowane zostaną znaczne tereny, dzięki czemu wzrośnie estetyka przestrzeni publicznej, zaś gmina Grzmiąca poprawi swoją bazę dochodową i sytuację finansową, dzięki ożywieniu gospodarczemu i podatkom generowanym przez inwestycję.				
Zakres realizowanych zadań		1. Dokumentacja przedprojektowa i projektowa. Koncepcje, biznesplany i studia wykonalności, projekty techniczne i wykonawcze. 2. Przebudowa dawnej obory na wielofunkcyjny budynek rehabilitacyjno - sportowo - rozrywkowy z niezbędnym wyposażeniem. Dawna obora popegeerowska zostanie przebudowana na wielofunkcyjny budynek rehabilitacyjno – sportowo – rozrywkowy. Parter obejmie funkcję sali rehabilitacyjnej, w tym także dostosowaną dla potrzeb osób niepełnosprawnych, dzieci i seniorów oraz sali zabaw				

	<p>sportowych z zapleczem w postaci szatni, przebieralni i sanitariatów. W obiekcie będą mogli być także organizowane imprezy i przyjęcia dzięki zapleczu kuchennemu zlokalizowanemu w sąsiednim budynku pensjonatu. Piętro budynku zostanie dostosowane do funkcji wypoczynkowej z noclegami agroturystycznymi. Do obiektu zostanie dobudowana winda zewnętrzna dla osób niepełnosprawnych. Na dole zostanie urządzony taras zewnętrzny oraz ogród zimowy.</p> <p>3. Przebudowa dawnego budynku mieszkalnego na pensjonat z niezbędnym wyposażeniem. Dawny budynek mieszkalny byłych pracowników PGR zostanie dostosowany do funkcji pensjonatu wiejskiego. W podziemiu znajdować się będzie klub i piwnica na wino. Parter obejmie kuchnię i salę biesiadną. Na piętrze dostępne będą pokoje z łazienkami oraz sala rozrywkowa z bilardem i grami.</p> <p>4. Nadanie nowej funkcji sportowo – rekreacyjnej terenom towarzyszącym. Rozległe, wielohektarowe zdegradowane i niezagospodarowane tereny towarzyszące budynkom popegeerowskim otrzymają nową funkcję sportowo – rekreacyjną. W ramach zadania zostaną zrealizowane m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none">- sieć alejek spacerowych po posiadłości, w tym prowadzących do parku i nad jezioro- miejsce wypoczynku i relaksu nad zbiornikiem wodnym z pomostem i kąpieliskiem, miejscem piknikowym z grillem, wiatą biesiadną, stołami i ławkami- terenowy tor przeszkód dla quadów, motocykli, rowerów bmx- driving range do nauki i trenowania gry w golfa- parking, oświetlenie i ogrodzenie terenu- trawniki i nasadzenia nowej zieleni,- elementy małej architektury. <p>5. Promocja projektu. Tablice informacyjne i oznakowanie, stworzenie dedykowanej strony internetowej, promocja w internecie i w ofercie promocyjnej i informacyjnej Gminy Grzmiąca.</p>			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	10	Protokoły odbioru
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	10	Protokoły odbioru
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	20	Protokoły odbioru
	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	1	Rozliczenie projektu
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	100	Lokalny Program Rewitalizacji
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy – umowa o pracę [EPC]	szt.	4	Umowy o pracę
	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy – pozostałe formy [EPC]	szt.	2	Umowy cywilnoprawne

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
2	Uruchomienie ośrodka hodowli zwierząt w Mieszalkach			Bio-Energetyka Sp. z o. o.	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1	x	Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Mieszalki	x
	Cel nr 2				
	Cel nr 3	x			
	Cel nr 4				

Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Termin (od - do)
	2 200 000 zł	2018 - 2020
	Możliwe źródła finansowania	
	RPO WZ 2014-2020 Kredyty bankowe Środki własne	
Opis problemu	<p>Stopa bezrobocia w Gminie Grzmiąca od wielu lat utrzymuje się na poziomie prawie dwukrotnie wyższym niż średnia dla całego województwa zachodniopomorskiego. Wysokie bezrobocie strukturalne spowodowane jest przede wszystkim upadkiem dużych Państwowych Gospodarstw Rolnych, w których przed transformacją ustrojową w 1989 r. zatrudniona była znaczna część mieszkańców. Występowanie licznych grup ludności bez dochodów, korzystających z pomocy społecznej oraz mała liczba podmiotów gospodarczych skutkują narastającymi problemami społecznymi i słabą bazą podatkową dla dochodów własnych Gminy, przez co zdolności samorządu w zakresie możliwości modernizacji infrastruktury i stymulowania rozwoju lokalnej gospodarki są niewielkie. W takiej sytuacji podstawowy impuls rozwojowy powinien pochodzić od przedsiębiorców i inwestorów zewnętrznych, którzy dysponują pomysłami, wiedzą, kapitałem oraz niezbędnymi zdolnościami organizacyjnymi pozwalającymi na uruchomienie przedsięwzięć gospodarczych poprawiających kondycję ekonomiczną Gminy i umożliwiających złagodzenie problemów społecznych wywołanych ubóstwem.</p>	
Cel przedsięwzięcia	<p>Projekt uruchomienia ośrodka hodowli zwierząt w Mieszalkach wykorzystuje naturalny potencjał i specjalizację Gminy Grzmiąca, w której grunty rolne zajmują ponad połowę powierzchni, a rolnictwo, hodowla i działalność okołorolnicza stanowią główną gałąź gospodarki. Powstanie nowoczesnego zakładu hodowlanego w Mieszalkach będzie miało wpływ na aktywizację gospodarczą sołectwa i Gminy w naturalnej specjalizacji tej jednostki samorządowej oraz wykorzystanie nieużytkowanych terenów o dużej powierzchni. Projekt zapewni nowe miejsca pracy oraz dodatni wpływ na otoczenie. Dzięki skupowi żywca od okolicznych rolników na cele dalszego tuczu i hodowli rolnicy z terenu sołectwa i Gminy zwiększą produkcję i poprawią dochodowość własnych gospodarstw. Komplementarność z planowanym przedsięwzięciem uruchomienia ubojni bydła w sąsiedztwie istniejącej biogazowni w Grzmiącej spowoduje efekt synergii oddziaływania nowych inwestycji.</p>	
Zakres realizowanych zadań	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dokumentacja przedprojektowa i projektowa. Koncepcje, biznesplany i studia wykonalności, projekty techniczne i wykonawcze. 2. Zakup (ewentualnie dzierżawa) nieruchomości. Zakup (ewentualnie dzierżawa) nieruchomości byłego popegeerowskiego ośrodka hodowli zwierząt oraz przyległych wielkoobszarowych, nieużytkowanych gruntów na cele pastwiska. 3. Adaptacja i modernizacja budynku dawnego ośrodka hodowli zwierząt. Wykonanie niezbędnych prac budowlanych i montażowych w celu dostosowania istniejącej nieruchomości do funkcji nowoczesnego ośrodka hodowli zwierząt spełniającego współczesne standardy oraz wymagane stosowne przepisy i normy. 4. Nabycie środków trwałych. Zakup niezbędnego wyposażenia budynku, w którym będzie prowadzona hodowla w m.in. systemy automatyczne takie jak systemy żywieniowe, wentylacyjne, oświetleniowe, do usuwania nieczystości z pompami i robotyką. Kojce, poidła, czochradła, materace legowiskowe, poskrom do pracy ze zwierzętami. Pojazdy specjalne: ciągniki, wozy paszowe, obornikowe i inne. Sprzęt komputerowy niezbędny do zarządzania stadem. Wyposażenie zaplecza socjalnego zakładu. 5. Wartości niematerialne i prawne. Zakup specjalistycznego oprogramowania do zarządzania stadem. 6. Usługi nadzoru i doradztwa. Wielobranżowy nadzór inwestorski. Doradztwo techniczne, prawne, ekonomiczne. 7. Promocja projektu Tablice informacyjne, strona internetowa. 	

Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	1	Protokoły odbioru
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	48	Protokoły odbioru
	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	1	Rozliczenie projektu
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	100	Lokalny Program Rewitalizacji
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy – umowa o pracę [EPC]	szt.	2	Umowy o pracę
	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy – pozostałe formy [EPC]	szt.	1	Umowy cywilnoprawne

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
3	Uruchomienie ubojni bydła i trzody w Grzmiącej			Bio-Energetyka Sp. z o. o.	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1	x	Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Grzmiąca	x
	Cel nr 2				
	Cel nr 3	x			
	Cel nr 4				
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)	
	2 000 000 zł			2019 - 2021	
	Możliwe źródła finansowania				
	RPO WZ 2014-2020 Kredyty bankowe Środki własne				
Opis problemu	Stopa bezrobocia w Gminie Grzmiąca od wielu lat utrzymuje się na poziomie prawie dwukrotnie wyższym niż średnia dla całego województwa zachodniopomorskiego. Wysokie bezrobocie strukturalne spowodowane jest przede wszystkim upadkiem dużych Państwowych Gospodarstw Rolnych, w których przed transformacją ustrojową w 1989 r. zatrudniona była znaczna część mieszkańców. Występowanie licznych grup ludności bez dochodów, korzystających z pomocy społecznej oraz mała liczba podmiotów gospodarczych skutkują narastającymi problemami społecznymi i słabą bazą podatkową dla dochodów własnych Gminy, przez co zdolności samorządu w zakresie możliwości modernizacji infrastruktury i stymulowania rozwoju lokalnej gospodarki są niewielkie. W takiej sytuacji podstawowy impuls rozwojowy powinien pochodzić od przedsiębiorców i inwestorów zewnętrznych, którzy dysponują pomysłami, wiedzą, kapitałem oraz niezbędnymi zdolnościami organizacyjnymi pozwalającymi na uruchomienie przedsięwzięć gospodarczych poprawiających kondycję ekonomiczną Gminy i dającymi szanse na złagodzenie problemów społecznych wywołanych ubóstwem.				
Cel przedsięwzięcia	Projekt uruchomienia ubojni bydła i trzody w Grzmiącej wykorzystuje naturalny potencjał i				

	specjalizację Gminy Grzmiąca, w której grunty rolne zajmują ponad połowę powierzchni, a rolnictwo, hodowla i działalność okołorolnicza stanowią główną gałąź gospodarki. Powstanie nowoczesnego zakładu w Grzmiącej będzie miało wpływ na aktywizację gospodarczą w naturalnej specjalizacji tej jednostki samorządowej. Projekt zapewni nowe miejsca pracy oraz dodatni wpływ na otoczenie. Ubojnia będzie dużym punktem zaopatrzeniowym dla handlu detalicznego i sektora hotelowo – restauracyjnego w powiecie szczecińskim. Komplementarność z planowanym przedsięwzięciem uruchomienia zakładu hodowli zwierząt w Mieszalce spowoduje efekt synergii oddziaływania nowych inwestycji. Dzięki sąsiedztwu istniejącej biogazowni wszystkie odpadki zwierzęce będą mogły być na bieżąco utylizowane i przetwarzane na energię odnawialną nie powodując problemów ekologicznych dla otoczenia.			
Zakres realizowanych zadań	<p>1. Dokumentacja przedprojektowa i projektowa. Koncepcje, biznesplany i studia wykonalności, projekty techniczne i wykonawcze.</p> <p>2. Budowa ubojni bydła na działce sąsiadującej z istniejącą biogazownią w Grzmiącej. Budowa ubojni bydła i trzody spełniającej współczesne standardy oraz wymagane stosowne przepisy i normy. Zakład zbudowany modułowo: z częścią ubojni i sekcją rozbioru tusz oraz częścią chłodniczą z możliwością rozwoju o funkcję zakładu przetwórstwa mięsa.</p> <p>3. Nabycie środków trwałych. Zakup specjalistycznych linii do uboju zwierząt i rozbioru oraz przetwórstwa mięsa, urządzeń chłodniczych, systemów automatycznych, pozostałego sprzętu. Wyposażenie zaplecza socjalnego zakładu.</p> <p>4. Usługi nadzoru i doradztwa. Wielobranżowy nadzór inwestorski. Doradztwo techniczne, prawne, ekonomiczne.</p> <p>5. Promocja projektu Tablice informacyjne, strona internetowa.</p>			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	1	Protokoły odbioru
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0,2	Protokoły odbioru
	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	1	Rozliczenie projektu
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	30	Lokalny Program Rewitalizacji
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
4	Adaptacja budynku popegeerowskiego w Lubogoszczu na funkcje społeczne			Gmina Grzmiąca Potencjalni partnerzy: - Agencja Nieruchomości Rolnych - mieszkańcy	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1		Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Lubogoszcz	x
	Cel nr 2	x			
	Cel nr 3	x			
	Cel nr 4				
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)	
	1 000 000 zł			2018 - 2020	

	Możliwe źródła finansowania			
	RPO WZ 2014-2020 Granty i konkursy Budżet Gminy Grzmiąca			
Opis problemu	<p>Sołectwo Lubogoszcz nie posiada świetlicy, w której mieszkańcy mogliby spotykać się, spędzać czas wolny, rozwijać zainteresowania, i która mogłaby pełnić rolę ważnego narzędzia animacji i integracji lokalnej społeczności.</p> <p>Ponadto dużym problemem gminy Grzmiąca jest niewystarczający zasób mieszkań socjalnych oraz mieszkań interwencyjnych, niezbędnych w sytuacjach kryzysowych, w których bezpieczeństwo zdrowia bądź życia ludzi jest zagrożone, takich jak np. przemoc w rodzinie czy klęska żywiołowa.</p> <p>Na terenie sołectwa znajduje się kompleks nieużytkowanych zabudowań popegeerowskich administrowanych przez Agencję Nieruchomości Rolnych, których uprzednia próba przywrócenia do pierwotnej funkcji i wykorzystania na działalność rolniczą zakończyła się fiaskiem (wycofanie się przedsiębiorcy rolnego z dzierżawy).</p>			
Cel przedsięwzięcia	<p>Przedmiotem projektu jest nadanie dużemu, zdegradowanemu budynkowi należącemu do kompleksu zabudowań popegeerowskich w Lubogoszczu po jego przejęciu od ANR i gruntownej modernizacji, nowych funkcji społecznych: świetlicy wiejskiej oraz adaptacji na mieszkania socjalne i interwencyjne. Projekt przyczyni się zwiększenia spójności społecznej gminy Grzmiąca. Dzięki przedsięwzięciu poprawi się jakość i standard życia mieszkańców oraz zaspokojone zostaną ich podstawowe potrzeby społeczne i kulturalne oraz odnowiony zostanie istotny fragment przestrzeni publicznej.</p> <p>Komplementarność z projektem: „Animacja i integracja lokalnych społeczności obszaru rewitalizacji”, który przewiduje zwiększenie roli świetlic jako instrumentu integracji i animacji społecznej oraz projektem "Rewitalizacja na terenie gmin województwa zachodniopomorskiego znajdujących się w Specjalnej Strefie Włączenia" współfinansowanym z EFS i BP w ramach Działania 7.1 RPO WZ na lata 2014-2020, w którym przewidziano możliwość sfinansowania drobnych prac modernizacyjnych w ramach animacji lokalnej społeczności w celu wywoływania potrzeb poprawy warunków życia i angażowanie mieszkańców do „projektowania zmiany” w najbliższym otoczeniu.</p>			
Zakres realizowanych zadań	<p>1. Dokumentacja przedprojektowa i projektowa. Studium wykonalności, projekty techniczne i wykonawcze, inne niezbędne dokumenty.</p> <p>2. Roboty budowlane i montażowe. Kompleksowa termomodernizacja (docieplenie, wymiana instalacji grzewczej), przebudowa wewnętrzna ścian działowych, przyłącza instalacyjne, modernizacja okładzin ścian i podłóg. Zagospodarowanie terenu: oświetlenie, nasadzenia zieleni, obiekty małej architektury.</p> <p>3. Nabycie środków trwałych. Meble i inne niezbędne wyposażenie.</p> <p>4. Usługi nadzoru i doradztwa. Wielobranżowy nadzór inwestorski</p> <p>5. Promocja projektu. Tablice i oznakowanie. Informacja na stronie internetowej.</p>			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	1	Protokoły odbioru
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	1	Protokoły odbioru
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0,1010	Protokoły odbioru
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	100	Lokalny Program Rewitalizacji
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy – umowa o pracę [EPC]	szt.	1	Umowy o pracę

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
5	Modernizacja Domu Szkoleniowego w Grzmiącej			Gmina Grzmiąca	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1		Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Grzmiąca	x
	Cel nr 2	x			
	Cel nr 3	x			
	Cel nr 4	x			
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)	
	750 000 zł			2019 - 2021	
	Możliwe źródła finansowania				
	RPO WZ 2014-2020 Budżet gminy Grzmiąca				
Opis problemu	Jednym z głównych problemów gminy Grzmiąca jest niezadawalający stan techniczny budynków użyteczności publicznej, w tym w szczególności ich wysoka energochłonność, skutkująca wysokimi kosztami utrzymania w naszych warunkach klimatycznych oraz negatywnym wpływem na jakość powietrza wywołanym wysokim stężeniem gazów i pyłów powstałych w efekcie spalania węgla w przestarzałych piecach. To także obniżona funkcjonalność zarządzanych obiektów, niewłaściwe warunki pracy osób w nim zatrudnionych oraz niska estetyka wpływająca niekorzystnie na przestrzeń publiczną.				
Cel przedsięwzięcia	Przedmiotem projektu jest kompleksowa termomodernizacja budynku wielofunkcyjnego - Domu Szkoleniowego w Grzmiącej przy ul. Kolejowej 2, jednego z ważniejszych obiektów publicznych w Gminie, w którym funkcjonują m.in. świetlica wiejska, biblioteki publiczna i szkolna, siedziby kilku organizacji pozarządowych. Jest to również miejsce spotkań mieszkańców, uczniów i nauczycieli oraz osób działających w stowarzyszeniach i grupach nieformalnych. Głęboka modernizacja budynku doprowadzi do zmniejszenia ilości energii cieplnej zużywanej w budynku i ograniczenia kosztów jego utrzymania. To korzyści środowiskowe w postaci zastąpienia źródła energii nieodnawialnej (piec węglowy) źródłem odnawialnym (kocioł na biomasę) oraz ograniczenia niskiej emisji prowadzącej do poprawy jakości powietrza. Przedsięwzięcie przyniesie polepszenie warunków pracy pracowników i osób korzystających z oferty Domu Szkoleniowego, a także wywoła efekt poprawy estetyki przestrzeni publicznej. Modernizacja budynku przy ul. Kolejowej 2 jest powiązana z planami Gminy rozszerzenia jego funkcjonalności poprzez stworzenie w nim Centrum Aktywności Lokalnej wspierającego gminne organizacje pozarządowe (projekt komplementarny).				
Zakres realizowanych zadań	1. Dokumentacja przedprojektowa i projektowa. Studium wykonalności, audyt energetyczny, kosztorysy, projekty budowlane i wykonawcze, inne niezbędne dokumenty. 2. Roboty budowlane i montażowe. Docieplenie ścian zewnętrznych styropianem wraz z wymianą stolarki okiennej. Termomodernizacja dachu płytą warstwową z okładzinami z papy. Modernizacja systemu grzewczego: wymiana pieca węglowego na kocioł na biomasę (źródło energii odnawialnej) z odpowiednim dostosowaniem kotłowni, wymiana grzejników w całości budynku. Modernizacja instalacji elektrycznej wraz z wymianą oświetlenia wewnętrznego na LED. 3. Wielobranżowy nadzór inwestorski. Nadzór ogólnobudowlany i branżowy. 4. Promocja projektu.				

	Tablice informacyjna i pamiątkowa. Materiały informacyjne.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	30	Lokalny Program Rewitalizacji
	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	1	Protokoły odbioru
	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	1	Protokoły odbioru
	Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	m ²	1 439,91	Protokoły odbioru
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	kWh/rok	155 913	Dokumentacja przed wykonawczą i powykonawczą
	Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE	MWht/rok	145,68	Dokumentacja przed wykonawczą i powykonawczą
	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	GJ/rok	561,28	Dokumentacja przed wykonawczą i powykonawczą
	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	Mg CO ₂ /rok	0,93	Dokumentacja przed wykonawczą i powykonawczą
	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	kWh/rok	155 913	Dokumentacja przed wykonawczą i powykonawczą
	Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE	MWht/rok	145,68	Dokumentacja przed wykonawczą i powykonawczą
	Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	GJ/rok	561,28	Dokumentacja przed wykonawczą i powykonawczą
	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	Mg CO ₂ /rok	0,93	Dokumentacja przed wykonawczą i powykonawczą

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
6	Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich			Gmina Grzmiąca Potencjalni partnerzy: - przedsiębiorcy - organizacje pozarządowe - mieszkańcy	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1		Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Mieszalki	x
				Godziszów	x
	Cel nr 2	x		Wielawino	x
				Nosibądy	x

	Cel nr 3	x		Czechy	x
				Przeradz	x
	Cel nr 4	x		Grzmiąca	x
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)	
	400 000 zł			2017 - 2023	
	Możliwe źródła finansowania				
	RPO WZ 2014-2020 PROW 2014-2020 Granty i konkursy Budżet gminy Grzmiąca				
Opis problemu	Świetlice wiejskie na terenie gminy Grzmiąca, w tym na obszarze rewitalizacji to świetlice powstałe często w zaadaptowanych, zdegradowanych budynkach, niejednokrotnie wymagające remontu elewacji i wnętrza oraz doposażenia w sprzęt o różnej funkcjonalności, umożliwiający prowadzenie różnorodnych działań animacyjnych i integracyjnych. Z powodu ograniczonych środków w placówkach występuje deficyt np. mebli, wyposażenia kuchennego (możliwość organizacji imprez), sprzętu do prowadzenia szkoleń czy sprzętu sportowego, gier i zabawek dla dzieci. Czasem uporządkowania i zagospodarowania wymagają tereny wokół świetlic.				
Cel przedsięwzięcia	Celem projektu jest modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich w gminie Grzmiąca (wykonywane etapowo, w miarę dostępności środków), ze szczególnym uwzględnieniem obiektów znajdujących się na obszarze rewitalizacji. Świetlice wiejskie są miejscem spędzania czasu wolnego, rekreacji, rozwijania zainteresowań i integracji lokalnych społeczności, w szczególności dla sołectw oddalonych od głównej miejscowości gminy. Mogą pełnić funkcję lokalnego centrum spotkań i ośrodka działań na rzecz rozwoju kultury i edukacji. Mieszkańcy będą chętniej korzystać ze świetlicy jeśli budynki i sale świetlic będą wyremontowane, ciekawie i praktycznie zorganizowane oraz dobrze i wielofunkcyjnie wyposażone. Prace modernizacyjne (np. docieplenie, wymiana stolarki, oświetlenia na energooszczędne) w obiektach sprawą również, że świetlice wiejskie będą bardziej ekonomiczne w użytkowaniu i utrzymaniu. Komplementarność z projektem „Animacja i integracja lokalnych społeczności obszaru rewitalizacji”, który przewiduje zwiększenie roli świetlic jako instrumentu integracji i animacji społecznej oraz projektem "Rewitalizacja na terenie gmin województwa zachodniopomorskiego znajdujących się w Specjalnej Strefie Włączenia" współfinansowanym z EFS i BP w ramach Działania 7.1 RPO WZ na lata 2014-2020, w którym przewidziano możliwość sfinansowania drobnych prac modernizacyjnych w ramach animacji lokalnej społeczności w celu wywoływania potrzeb poprawy warunków życia i angażowanie mieszkańców do „projektowania zmiany” w najbliższym otoczeniu.				
Zakres realizowanych zadań	1. Świetlica w Mieszakach. a) zakres prac remontowo – modernizacyjnych: - docieplenie, izolacja fundamentów i stropodachu, wymiana pieca c.o. b) doposażenie w środki trwałe: - zaplecze kuchenne (zestaw mebli, sprzęt AGD, naczynia, zastawy, sztucce). - zabawki edukacyjne dla dzieci - sprzęt komputerowy i RTV c) uporządkowanie terenów towarzyszących. 2. Świetlica w Godzisławiu. a) zakres prac remontowo – modernizacyjnych: - adaptacja na świetlicę byłego lokalu użytkowego (sklepu): prace tynkarskie, posadzkarskie, położenie glazury i terakoty, ścianki działowe, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, przyłącze sanitarne, prace wodno-kanalizacyjne, elektryczne, montaż kominka, malowanie, docieplenie b) doposażenie w środki trwałe:				

	<p>- zaplecze kuchenne (meble, naczynia, AGD)</p> <p>c) uporządkowanie terenów towarzyszących.</p> <p>3. Świetlica w Wielawinie.</p> <p>a) zakres prac remontowo – modernizacyjnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - termomodernizacja (docieplenie i izolacja fundamentów, wymiana pieca c.o.) <p>b) uporządkowanie terenów towarzyszących:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utworzenie placu zabaw. <p>4. Świetlica w Nosibądach.</p> <p>a) zakres prac remontowo – modernizacyjnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymiana pieca c.o. <p>b) uporządkowanie terenów towarzyszących:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utworzenie placu zabaw. <p>5. Świetlica w Czechach</p> <p>a) zakres prac remontowo – modernizacyjnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymiana stolarki okiennej, wymiana instalacji elektrycznej, remont dachu <p>b) uporządkowanie terenów towarzyszących:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doposażenie siłowni zewnętrznej. <p>6. Świetlica (sala wiejska) w Przeradzu.</p> <p>a) zakres prac remontowo – modernizacyjnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - remont dachu, c.o. <p>b) doposażenie w środki trwałe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaplecze kuchenne (meble, naczynia, AGD). <p>7. Świetlica w Grzmiącej</p> <p>a) zakres prac remontowo – modernizacyjnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymiana stolarki okiennej, <p>b) doposażenie w środki trwałe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaplecze kuchenne (meble, naczynia, AGD). 			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	7	Protokoły odbioru
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0,5	Protokoły odbioru
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	43	Lokalny Program Rewitalizacji
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba zorganizowanych nowych imprez integracyjnych	szt.	10	Lista obecności, dokumentacja fotograficzna
	Liczba przeprowadzonych nowych szkoleń	szt.	3	Lista obecności, dokumentacja fotograficzna

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)	Wnioskodawca (nazwa)
7	Budowa drogi rowerowej po byłej linii kolejowej nr 410 Potczyn Zdrój – Barwice – Grzmiąca	Gmina Grzmiąca

Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1		Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Lubogoszcz	x
	Cel nr 2			Wielawino	x
	Cel nr 3	x			
	Cel nr 4	x			
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)	
	1 400 000 zł			2018 - 2023	
	Możliwe źródła finansowania				
	RPO WZ 2014-2020 PROW 2014-2020 Budżet gminy Grzmiąca				
Opis problemu	<p>Przez gminę Grzmiąca przebiega zlikwidowana w latach 2012-2013, po bezskutecznych próbach reaktywacji zaniechanych w 1999 r. przewozów pasażerskich, dawna trasa kolejowa nr 410 Grzmiąca – Barwice – Połczyn Zdrój – Kostrzyn. Tory i podkłady zostały rozebrane, a nieruchomości składające się na szlak i infrastrukturę przejął od PKP samorząd.</p> <p>Projekt polegający na budowie drogi rowerowej po śladzie byłej linii kolejowej daje możliwość zagospodarowania zdegradowanych nieruchomości pokolejowych, które bezpowrotnie utraciły swoją pierwotną funkcję z uwagi na zmieniające się realia gospodarczo - społeczne. Gmina cierpi na niedostatek infrastruktury rowerowej umożliwiającej bezpieczne podróżowanie rowerem po terenie wspólnoty samorządowej, podczas gdy mieszkańcy zgłaszają chęć dojeżdżania tym środkiem transportu do szkół i miejsc pracy. Obecnie rowerzyści przemieszczają się drogami i chodnikami, co wpływa na niezadowalający poziom bezpieczeństwa niezmotoryzowanych uczestników ruchu drogowego, w tym dzieci i młodzieży oraz preferencje dla transportu samochodowego.</p>				
Cel przedsięwzięcia	<p>Powstanie nowoczesnej infrastruktury rowerowej zapewni wiele korzyści mieszkańcom gminy Grzmiąca, w tym mieszkańcom obszarów zdegradowanych sołectw Lubogoszcz i Wielawino poprzez poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz zmianę w modelu mobilności gminnej polegającą na upowszechnieniu roweru jako alternatywnego środka transportu, prowadzącą do zmniejszenia emisji CO₂ i poprawy jakości powietrza. Inwestycja przyczyni się również do większego włączenia społecznego osób niezmotoryzowanych, zyskujących możliwość taniego i ekologicznego dojazdu do Grzmiącej i zakładów pracy (powiązanie z projektami aktywizacji gospodarczej). Projekt będzie miał dodatni wpływ na poprawę estetyki krajobrazu oraz rozwój turystyki w tej części regionu dzięki wpisywaniu się w Koncepcję Sieci Tras Rowerowych Pomorza Zachodniego (Główna Trasa Rowerowa nr VIII – Dolina Parsęty) i komplementarnym przestrzennie projektom sąsiednich samorządów. Inwestycja poprawi jakość życia i kondycję zdrowotną mieszkańców gminy Grzmiąca. Wartością dodaną projektu będzie możliwość wykorzystania powstałej infrastruktury także do uprawiania innych sportów: jazdy na rolkach, wrotkach, nordic walkingu, a zimą do jazdy na sankach i narciarstwa biegowego.</p>				
Zakres realizowanych zadań	<p>1. Dokumentacja przedprojektowa i projektowa. Studium wykonalności, projekty budowlane i wykonawcze, inne niezbędne dokumenty.</p> <p>2. Roboty budowlane. Docelowa długość planowanej drogi rowerowej wyniesie ok. 3,9 km a jej budowa będzie realizowana etapowo, w miarę możliwości gminy oraz dostępności źródeł zewnętrznego współfinansowania inwestycji.</p> <p>Etap I o długości ok. 1,8 km od granicy z gminą Barwice do Wielawina.</p> <p>Etap II o długości ok. 2,1 km z Wielawina do Lubogoszczy.</p> <p>Na odcinku od Lubogoszczy do Grzmiącej nieruchomość byłej linii kolejowej nr 410 należy do PKP, gdyż równolegle do niej funkcjonuje czynny szlak kolejowy Poznań – Kołobrzeg.</p> <p>Planowane docelowe parametry drogi rowerowej: dwukierunkowa, o szerokości 3,5 m i</p>				

	<p>nawierzchni jezdni z betonu asfaltowego. W przypadku trudności w pozyskaniu zewnętrznego współfinansowania poszczególnych etapów inwestycji dopuszcza się możliwość realizacji nawierzchni gruntowej bądź nawierzchni gruntowej ulepszonej na części planowanej trasy do czasu zastąpienia jej nawierzchnią docelową. Zakres prac: oddrzwienie i odkrzaczenie terenu, prace ziemne, zabezpieczenie uzbrojenia terenu, podbudowa, położenie nawierzchni, ułożenie krawężników, pozostałych elementów.</p> <p>3. Wielobranżowy nadzór inwestorski.</p> <p>Z uwagi na nietypowy charakter inwestycji w stosunku do standardowych robót drogowych realizowanych w gminie Grzmiąca pełnienie wielobranżowego nadzoru inwestorskiego nad budową pokolejowej drogi rowerowej zostanie zlecone wyspecjalizowanej firmie.</p> <p>4. Promocja projektu.</p> <p>Tablice informacyjne i oznakowanie. Informowanie mediów, internetowych portali poświęconych turystyce rowerowej. Promocja trasy na stronie internetowej i w materiałach promocyjnych Gminy.</p>			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	50	Lokalny Program Rewitalizacji
	Długość wybudowanych dróg dla rowerów	km	3,9	Protokoły odbioru
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	1	Protokoły odbioru
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Ograniczenie emisji CO ₂	Mg CO ₂ /rok	10	Ankietowanie osób, które zrezygnowały z transportu samochodowego na rzecz rowerowego

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
8	Zagospodarowanie plaży nad jeziorem Baczyno			Gmina Grzmiąca Potencjalni partnerzy: - Lasy Państwowe	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1		Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Grzmiąca	x
	Cel nr 2	x			
	Cel nr 3	x			
	Cel nr 4				
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)	
	300 000 zł			2019 - 2021	
	Możliwe źródła finansowania				
	RPO WZ 2014-2020 PROW 2014-2020 Granty i konkursy Budżet gminy Grzmiąca				
Opis problemu	Gmina Grzmiąca posiada niedostatek terenów rekreacyjnych, na których mogliby aktywnie				

	wypoczywać i integrować się społecznie mieszkańcy Gminy. Nielicznie obecne na terenie tej jednostki samorządowej zbiorniki wodne nie są zagospodarowane turystycznie, co obniża zewnętrzną atrakcyjność Grzmiącej.			
Cel przedsięwzięcia	Celem projektu jest stworzenie w Grzmiącej atrakcyjnego miejsca do wypoczynku i aktywnej rekreacji dla mieszkańców oraz turystów odwiedzających gminę. Poszczególne działania zaplanowane do wykonania w ramach przedsięwzięcia, zapewnią przemianę dzikiej i zarośniętej plaży nad sztucznym zbiornikiem wodnym jeziora Baczyno w atrakcyjną przestrzeń publiczną o funkcji rekreacyjnej i turystycznej. Projekt przyczyni się do złagodzenia problemów związanych ze zdiagnozowaną w dokumentach strategicznych niewystarczającą atrakcyjnością turystyczną Grzmiącej, która nie posiada wielu miejsc umożliwiających aktywny wypoczynek nad wodą i stworzy szansę na rozwinięcie usług turystycznych dla turysty indywidualnego, szukającego ciszy i świeżego, czystego powietrza, zainteresowanego zbieraniem runa leśnego, wędkarstwem, kajakarstwem, turystyką rowerową. Projekt komplementarny z projektem „Budowa drogi rowerowej po byłej linii kolejowej nr 419 Połczyn – Zdrój – Barwice – Grzmiąca”.			
Zakres realizowanych zadań	1. Dokumentacja przedprojektowa i projektowa. Studium wykonalności, koncepcje zagospodarowania terenu, projekty budowlane i wykonawcze, inne niezbędne dokumenty. 2. Prace budowlane i montażowe. Nawiezenie większej ilości piasku na plażę i wyznaczenie miejsca kąpielowego. Wiata biesiadna z grillem, stołami i ławkami. Mini plac zabaw i siłownia plenerowa. Pomost dla wędkarzy z możliwością cumowania łodzi, kajaków. Stojaki na rowery. Oświetlenie autonomiczne. Nasadzenia zieleni i zagospodarowanie terenu. Obiekty małej architektury. Wytyczenie i oznakowanie szlaku pieszo-rowerowego prowadzącego na plażę. 3. Promocja projektu. Tablice i oznakowanie. Informacja na stronie internetowej.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	5	Protokoły odbioru
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0,2	Protokoły odbioru
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	30	Lokalny Program Rewitalizacji
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba osób, które skorzystały z nowej infrastruktury	Osoby	500	Ankietowanie

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
9	Zagospodarowanie terenów przy ul. Ogrodowej w Grzmiącej			Gmina Grzmiąca Potencjalni partnerzy: - mieszkańcy	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1		Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Grzmiąca	x
	Cel nr 2	x			
	Cel nr 3	x			
	Cel nr 4				
Ramy realizacji				Termin (od - do)	

	Szacowana wartość przedsięwzięcia			
	50 000 zł		2018-2019	
	Możliwe źródła finansowania			
	RPO WZ 2014-2020 PROW 2014-2020 Granty i konkursy Budżet gminy Grzmiąca			
Opis problemu	Na obszarze rewitalizacji w Grzmiącej w sąsiedztwie ul. Ogrodowej znajduje się zaniedbany teren, podczas gdy okoliczni mieszkańcy nie mają atrakcyjnego miejsca spotkań w przestrzeni publicznej.			
Cel przedsięwzięcia	Przedmiotem projektu jest zagospodarowanie zaniedbanego terenu na części działki 23/8 przy ul. Ogrodowej w Gminie Grzmiąca na obszarze rewitalizacji na funkcję rekreacyjno – wypoczynkową i stworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej umożliwiającej aktywny wypoczynek i integrację społeczną.			
Zakres realizowanych zadań	1. Dokumentacja przedprojektowa i projektowa. Koncepcje, projekty, inne niezbędne dokumenty. 2. Prace budowlane i montażowe. Uporządkowanie i oczyszczenie terenu. Wiata rekreacyjna. Miejsce na ognisko. Chodnik ze stojakami na rowery. Ogródek skalny z nasadzeniami, trawniki, kosze na śmieci. 3. Promocja projektu. Tablice i oznakowanie. Informacja na stronie internetowej.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	5	Protokoły odbioru
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0,3	Protokoły odbioru
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	100	Lokalny Program Rewitalizacji
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba osób, które skorzystały z nowej infrastruktury	Osoby	100	Ankietowanie

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
10	Rozwój organizacji pozarządowych i aktywności obywatelskiej w Gminie Grzmiąca			Gmina Grzmiąca	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1	x	Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Gmina Grzmiąca	x
	Cel nr 2	x			
	Cel nr 3				
	Cel nr 4				

Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia	Termin (od - do)
	30 000 zł (rocznie)	2018 - 2023
	Możliwe źródła finansowania	
	RPO WZ 2014-2020 PROW 2014-2017 Granty i konkursy Budżet gminy Grzmiąca	
Opis problemu	<p>Problemem jest niski stopień aktywności obywatelskiej mieszkańców gminy Grzmiąca przejawiający się w stosunkowo niewielkiej liczbie organizacji pozarządowych działających na obszarze tej jednostki samorządu terytorialnego, choć działalność społeczna na wsi charakteryzuje się nieco inną specyfiką niż w mieście i dużą rolę odgrywają tu także grupy nieformalne, komitety społeczne, koła gospodyń wiejskich, czy grupy parafialne, nie mające osobowości prawnej. Mimo realizowanego co roku programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na podstawie ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie, wzmocnienia wymaga model współpracy samorządu z trzecim sektorem: co do przepływu informacji, organizacji spotkań, konsultacji i wsparcia merytorycznego oraz współdziałania przy realizacji partnerskich projektów. Organizacje pozarządowe cechują się niewystarczającym poziomem ekonomizacji i niewielkim stopniem pozyskiwania środków zewnętrznych na działalność statutową. Mimo istotnych środków przeznaczanych na realizację gminnych zadań publicznych nie rośnie liczba organizacji pozarządowych korzystających ze zlecania tych zadań. Gminny trzeci sektor jest również słabo zintegrowany i niewystarczająco współpracuje ze sobą.</p>	
Cel przedsięwzięcia	<p>Celami projektu są wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców gminy Grzmiąca ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji, skutkujący zwiększeniem liczby nowych i rozwojem działalności istniejących organizacji pozarządowych oraz pojawieniem się nowych inicjatyw społecznych na terenie Gminy. W wyniku przedsięwzięcia wzmocnione zostaną mechanizmy współpracy samorządu z organizacjami społecznymi i grupami nieformalnymi oraz ich potencjał do absorpcji funduszy zewnętrznych. Ważnym elementem projektu jest prezentacja i promocja dorobku oraz integracja trzeciego sektora w gminie Grzmiąca. Komplementarność z projektami „Modernizacja Domu Szkoleniowego w Grzmiącej”, „Animacja i integracja lokalnych społeczności obszaru rewitalizacji”, „Sieć Zachodniopomorska Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej dla regionu szczecińskiego (działania w gminie Grzmiąca). Komplementarność międzyokresowa ze zrealizowanym projektem „Dojrzałe Partnerstwo. Model współpracy kluczem do sukcesu we współpracy gmin i organizacji pozarządowych w gminach wiejskich Euroregionu Pomerania” (5.4 POKL 2007-2013), w wyniku którego powstała mapa aktywności społecznej gminy Grzmiąca.</p>	
Zakres realizowanych zadań	<p>1. Aktualizacja i rozszerzenie mapy aktywności społecznej gminy Grzmiąca. Cykliczna aktualizacja internetowej mapy aktywności społecznej gminy Grzmiąca powstałej w poprzednim okresie programowania. Przewiduje się także rozszerzenie podstrony internetowej o bliższe informacje o organizacjach działających na terenie gminy i ich aktywności np. poprzez zamieszczanie informacji z działań tych podmiotów, w tym relacji fotograficznych w celu zaznajomienia mieszkańców z ich ofertą i zachęcania do aktywności społecznej.</p> <p>2. Animacja lokalna ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji. W ramach komplementarnego przedsięwzięcia „Animacja i integracja lokalnych społeczności obszaru rewitalizacji” przewiduje się przeprowadzenie serii wykładów i prelekcji w świetlicach wiejskich w sołectwach na terenie obszaru rewitalizacji zachęcających do aktywności obywatelskiej w oparciu o gminne organizacje pozarządowe i ich ofertę.</p> <p>3. Stworzenie Centrum Aktywności Lokalnej w wyremontowanym Domu Szkoleniowym. Centrum będzie wspierać technicznie organizacje pozarządowe użyczając bądź wynajmując na preferencyjnych warunkach lokale i sprzęt i na działalność statutową tych organizacji. Centrum (poprzez osoby pracujące w samorządzie oraz ekspertów zewnętrznych) będzie wspierać merytorycznie organizacje pozarządowe świadcząc usługi doradztwa i szkoleń z zakresu, m.in.: - prawa (zakładanie i prowadzenie organizacji, działalność statutowa nieodpłatna i odpłatna,</p>	

Produkty	<p>działalność gospodarcza w NGO, umowy, prawo podatkowe i prawo pracy);</p> <ul style="list-style-type: none"> - księgowości (prowadzenie księgowości w NGO, opis dokumentów finansowych, przygotowanie rocznego sprawozdania finansowego, obowiązków sprawozdawczych związane z realizacją projektu współfinansowanego z dotacji, grantu); - biznesu (pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania działalności, ekonomizacja działań, pomoc w przygotowaniu biznesplanu i analizy finansowej, planowanie strategiczne i organizacyjne, planowanie i organizacja pracy); - mentoringu (ustalenie ścieżki rozwoju organizacji, dookreślenia misji i celów organizacji, pomoc w doborze źródeł finansowania projektów realizujących statutowe zadania organizacji, pomoc w planach rozwoju organizacji). <p>4. Zacieśnienie współpracy między Gminą a trzecim sektorem.</p> <p>Wzajemne, stałe informowanie się samorządu i organizacji pozarządowych o planach i kierunkach działań w szczególności w sferach tematycznych, w których działają organizacje. Wzbogacenie wiedzy urzędników o organizacjach pozarządowych. Konsultacje społeczne projektów programów rozwoju, ważniejszych inicjatyw samorządu oraz projektów aktów normatywnych z organizacjami pozarządowymi. Współpraca samorządu i organizacji pozarządowych przy wdrażaniu polityk publicznych. Zachęcanie do realizacji zadań publicznych w formie finansowej i formie niefinansowej. Możliwe np. wyjazdy studyjne do innych samorządów w celu transferu dobrych praktyk organizacji działających w sposób modelowy na terenach wiejskich.</p> <p>5. Organizacja cyklicznego Dnia Organizacji Pozarządowych w Grzmiącej.</p> <p>Raz w roku gmina Grzmiąca zorganizuje Dzień Organizacji Pozarządowych we współpracy z partnerami społecznymi. Możliwe jest wpisanie imprezy plenerowej w szerszy kontekst np. obchody Dni Grzmiącej. Celem wydarzenia będzie promocja i integracja trzeciego sektora działającego na terenie Gminy. Mieszkańcy będą mogli zapoznać się z ofertą (np. w formie prezentacji na stoiskach) organizacji i grup nieformalnych oraz podmiotów zewnętrznych prowadzących działania społeczne na terenie gminy. Wydarzeniu towarzyszyć będą prelekcje i wykłady w Domu Szkoleniowym oraz impreza integracyjna np. piknik.</p>			
	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba mieszkańców zapoznanych z ofertą lokalnych organizacji pozarządowych	osoby	200	Listy obecności, odwiedziny stron www, dokumentacja fot., inne dokumenty
	Liczba organizacji objętych wsparciem	szt.	8	Oświadczenia i inne dokumenty
Rezultaty	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	30	Lokalny Program Rewitalizacji
	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba nowych organizacji pozarządowych	szt.	1	Rejestry
	Liczba nowych inicjatyw społecznych	szt.	5	Inne dokumenty

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
11	Animacja i integracja społeczności lokalnych			Gmina Grzmiąca Potencjalni partnerzy: - jednostki publiczne - przedsiębiorcy - organizacje pozarządowe - mieszkańcy	
Powiązanie z celami PR	Cel nr 1	x	Lokalizacja przedsięwzięć	Gmina Grzmiąca	x

(x= tak)	Cel nr 2	x	cia (x = tak)		
	Cel nr 3				
	Cel nr 4	x			
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)	
	50 000 zł			2017 - 2023	
	Możliwe źródła finansowania				
	RPO WZ 2014-2020 PROW 2014-2020 Granty i konkursy Budżet gminy Grzmiąca				
Opis problemu	Pomimo podejmowanych prób tylko nieliczne społeczności gmin, na terenie których zlokalizowane były Państwowe Gospodarstwa Rolne, zdołały odnaleźć się w nowych realiach gospodarki wolnorynkowej. Wiele rodzin i całych społeczności wiejskich okazało się bezradnych, nie będąc w stanie zaadaptować się do nowej rzeczywistości. Panujący ogólnie zastój, a nawet regres wsi popegeerowskich w efekcie doprowadził do alienacji i wykluczenia zamieszkujących je lokalnych społeczności. Wykluczenie to przyjmuje wiele postaci m.in. ekonomiczną (bariera w dostępie do dóbr i usług, w tym kulturalnych i budujących tożsamość grupową) oraz przestrzenną (fizyczne oddalenie od dużych ośrodków miejskich oraz ograniczona mobilność). Na domiar złego kolejne pokolenia dziedziczą i utrwalają stan apatii, bierności, ubóstwa, wyuczonej bezradności i postępujący rozpad więzi wspólnotowych – będący jedną z głównych przyczyn znajdowania się znacznych obszarów Gminy Grzmiąca w stanie kryzysowym.				
Cel przedsięwzięcia	Przedmiotowy projekt ma na celu wdrożenie kompleksowych rozwiązań polegających na wieloaspektowej animacji i integracji oraz włączeniu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji w Gminie Grzmiąca. Dzięki opracowaniu zintegrowanego planu działania i zaangażowaniu wielu aktorów (innych jednostek publicznych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych) w jego wdrażanie we współpracy z samorządem możliwe będzie przełamywanie negatywnego dziedzictwa społecznego wsi popegeerowskiej. Zamierzonym efektem realizacji takiego programu jest aktywizacja społeczna, rozwój poczucia wspólnoty, kreatywności, przedsiębiorczości i zaszczepienie idei uczenia się i rozwoju przez całe życie, a także wywołanie potrzeby poczucia zmiany własnego życia i otoczenia. Przedsięwzięcie komplementarne z projektami: „Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich”, „Rozwój organizacji pozarządowych i aktywności obywatelskiej w Gminie Grzmiąca”, „Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej dla regionu szczecińskiego (działania w Gminie Grzmiąca”, „Adaptacja budynku popegeerowskiego w Lubogoszczy na funkcje społeczne”.				
Zakres realizowanych zadań	1. Organizacja warsztatów dla mieszkańców nt. zagospodarowania przestrzeni, dbania o tradycję i wspólne dziedzictwo. Warsztaty w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznej na obszarze sołectwa i podwórek w celu znalezienia pomysłów na zagospodarowanie i ożywienie poszczególnych terenów: - organizacja zajęć w zakresie kształtowania zieleni, doboru roślin, pokazania możliwości aranżowania przestrzeni publicznej w sąsiedztwie miejsc zamieszkania, a także pielęgnacji i dbania o nią, - zakup ziemi, sadzonek, elementów małej architektury oraz wsparcie mieszkańców w realizacji wypracowanych pomysłów, - kultywowaniu tradycji i dziedzictwa kulturowego np. organizacja wydarzeń w oparciu o zlokalizowane na obszarze rewitalizacji miejsca i obiekty zabytkowe, których celem będzie pogłębianie świadomości historycznej, społeczne prace porządkowe wokół tych terenów, oznakowanie i pamięć. 2. Organizacja cyklicznych animacji, imprez tematycznych i kulturalnych dla mieszkańców. Organizacja pikników, festynów, imprez tematycznych i animacyjnych np. - poświęconych zdrowemu odżywianiu (z degustacją zdrowych i ekologicznych produktów,				

	<p>warsztatami kulinarnymi dla dzieci jak przyrządzać zdrowe posiłki i przekąski, poradami żywieniowymi)</p> <ul style="list-style-type: none"> - poświęconych aktywności ruchowej (popularyzacja aktywności na świeżym powietrzu i jej znaczenia dla zdrowia, kursy fitness, jogi, nordic walking i inne) - organizacja koncertów, przedstawień, pokazów twórczości, konkursów np. recytatorskich, plastycznych oraz innych wydarzeń kulturalnych. <p>3. Edukacja, szkolenia, aktywizacja zawodowa i ekonomiczna.</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja kursów w szczególności dla osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych w zakresie wykorzystywania technologii informacyjno – komunikacyjnych i porozumiewania się w językach obcych (komplementarność z projektami operatorów 8.10 RPO WZ 14-20, 3.1 POPC 14-20, którzy obejmą swoimi działaniami teren gminy; komplementarność międzyokresowa z Działaniem 8.3 POIG 7-13– przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu e-Inclusion) - zachęcanie do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, aktywnego poszukiwania pracy, rozwijania drobnej przedsiębiorczości i możliwości pozyskania źródeł wsparcia, aranżowanie spotkań z doradcami zawodowymi, przedstawicielami PUP, pracodawcami poszukującymi pracowników. 			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba zorganizowanych nowych warsztatów, imprez i animacji	szt.	10	Listy obecności, dokumentacja fotograficzna
	Liczba przeprowadzonych nowych szkoleń i działań aktywizujących zawodowo	szt.	5	Listy obecności, dokumentacja fotograficzna
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba uczestników zorganizowanych nowych warsztatów, imprez i animacji	szt.	300	Listy obecności, dokumentacja fotograficzna
	Liczba uczestników przeprowadzonych nowych szkoleń i działań aktywizujących zawodowo	szt.	50	Listy obecności, dokumentacja fotograficzna

Nr porządkowy	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)			Wnioskodawca (nazwa)	
12	Sieć Zachodniopomorska Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej - Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej dla regionu szczecińskiego (działania w gminie Grzmiąca)			Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S. A.	
Powiązanie z celami PR (x= tak)	Cel nr 1	x	Lokalizacja przedsięwzięcia (x = tak)	Gmina Grzmiąca	x
	Cel nr 2	x			
	Cel nr 3				
	Cel nr 4				
Ramy realizacji	Szacowana wartość przedsięwzięcia			Termin (od - do)	
	4 862 348 (wartość całkowita) 87 000 (wartość proporcjonalnie na gm. Grzmiąca)			2017 - 2019	
	Możliwe źródła finansowania				
	RPO WZ 2014-2020 (EFS) Środki własne				

Opis problemu	<p>Sektor ekonomii społecznej umożliwia skuteczne włączenie społeczne grup osób defaworyzowanych na rynku pracy, jednak dla dalszego rozwoju wymaga kompleksowego wsparcia merytorycznego, inwestycyjnego i zbudowania silnej marki.</p> <p>Głównym problemem jest słaba kondycja i potencjał sektora ekonomii społecznej w gminie Grzmiąca, skutkujące niewielkimi możliwościami rozwoju nowych inicjatyw obywatelskich, społecznych i przedsiębiorczych oraz zatrudnienia osób, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami. Przyczynami tego problemu są niewielka liczba kompetentnych liderów, animatorów i menedżerów przygotowanych do rozwoju ekonomii społecznej, niski poziom zaangażowania JST i lokalnego biznesu we współpracę z powstającymi przedsiębiorstwami społecznymi, utrudniony dostęp do usług i kapitału niezbędnych do rozwoju takich firm, a także brak dobrych praktyk i wzorców do naśladowania. Inicjatywy podejmowane przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i zakładane przedsiębiorstwa społeczne mają negatywny wizerunek skutkujący niskim poziomem zaufania potencjalnych klientów oraz niechęcią do wspierania powstawania nowych podmiotów i zlecania im zadań. Liderzy działających organizacji pozarządowych są niechętni do ich ekonomizowania oraz zatrudniania pracowników. Dominuje przekonanie o wyłącznie obywatelskim, społecznym i reintegracyjnym charakterze organizacji w środowisku lokalnym i wśród JST, a działalność zarobkowa postrzegana jest negatywnie jako uwłaszczanie się osób prywatnych na majątku społecznym i publicznym.</p>
Cel przedsięwzięcia	<p>Celem projektu jest rozwój sektora ekonomii społecznej i wzrost jego znaczenia w gospodarce pięciu powiatów regionu szczecińskiego, w tym w gminie Grzmiąca, w której projektodawca będzie w szczególności prowadził działania na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. W ramach utworzonej Sieci Zachodniopomorskiej Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej - Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej dla regionu szczecińskiego zajmuje się kompleksowym wsparciem podmiotów ekonomii społecznej (PES) i ich środowisk lokalnych oraz osób indywidualnych. Świadczone są usługi animacji lokalnej zawierającej instrumenty edukacyjne, animacyjne i informacyjne, a także usługi wsparcia powstawania nowych PES m.in. poprzez szkolenia i doradztwo dla grup inicjatywnych i wsparcie dla istniejących podmiotów w celu ich ekonomizacji i wzrostu konkurencyjności. Kompleksowość i wszechstronność oferowanego wsparcia zapewnia odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby, problemy i deficyty oraz doprowadzi do realizacji nowych inicjatyw na rzecz ekonomii społecznej w gminie Grzmiąca, w tym w obszarze rewitalizacji. Celami projektu są powstanie nowych podmiotów ekonomii społecznej i miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, budowa kapitału społecznego, poprawa kondycji finansowej i wzrost ekonomizacji PES, kreowanie pozytywnego wizerunku i promocja tego sektora.</p> <p>Komplementarność z projektami: „Rozwój organizacji pozarządowych i aktywności obywatelskiej w gminie Grzmiąca” i „Animacja i integracja lokalnych społeczności obszaru rewitalizacji”.</p>
Zakres realizowanych zadań	<p>1. Usługi animacji lokalnej. Pobudzanie aktywności i ożywienie społeczności lokalnej poprzez m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inicjowanie aktywności polegających na pracy z grupami w środowisku lokalnym, - zwiększenie partycypacji społecznej w zakresie ekonomii społecznej - działania animacyjne, edukacyjne i integracyjne propagujące idee ekonomii społecznej - tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej - tworzenie gminnych partnerstw - przygotowanie i wspieranie lokalnych animatorów - współpraca z podmiotami zewnętrznymi: Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej, Powiatowym Urzędem Pracy, instytucjami udzielającymi pożyczek. <p>2. Usługi wsparcia rozwoju ekonomii społecznej. Inicjowanie tworzenia nowych PES poprzez przygotowanie grup inicjatywnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie merytoryczne świadczone na podstawie planu działania (indywidualnej ścieżki wsparcia) - doradztwo podstawowe i specjalistyczne (psycholog, doradca zawodowy, mentor) - szkolenia (przygotowawcze, tworzenie biznesplanów, prowadzenie działalności gospodarczej w sektorze ekonomii społecznej, zarządzanie, aspekty, prawne i finansowe, rachunkowość, marketing) - wizyty studyjne w celu inspiracji i transferu dobrych praktyk - materiały dydaktyczne i szkoleniowe: broszury, podręczniki, skrypty, materiały biurowe - wsparcie dodatkowe polegające na niwelowaniu barier uczestnictwa.

	3. Usługi wsparcia istniejących podmiotów ekonomii społecznej. Wsparcie istniejących PES w celu ich ekonomizacji i wzrostu konkurencyjności oraz tworzenia miejsc pracy. - wsparcie merytoryczne świadczone na podstawie planu działania (indywidualnej ścieżki wsparcia) - doradztwo grupowe i indywidualne specjalistyczne - kluczowe doradztwo biznesowe (prowadzenie i rozwój działalności gospodarczej, poszukiwania partnerów, identyfikacji nisz rynkowych, pozyskiwanie dotacji) - szkolenia (specjalistyczne badania rynku, aspekty prawne, ekonomiczne, marketing, powiązania kooperacyjne, zarządzanie, finansowanie zwrotne) - usługi inkubujące - usługi dotyczące planów rozwoju (wdrażanie innowacji i szkolenia branżowe) - wizyty studyjne w celu inspiracji i transferu dobrych praktyk - materiały dydaktyczne i szkoleniowe: broszury, podręczniki, skrypty, materiały biurowe - wsparcie dodatkowe polegające na niwelowaniu barier uczestnictwa.			
Produkty (proporcjonalnie na gminę Grzmiąca)	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	5	Oświadczenia i inne dokumenty
	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	2	Oświadczenia i inne dokumenty
	Udział projektu w odniesieniu do obszaru objętego programem rewitalizacji	%	30	Lokalny Program Rewitalizacji
Rezultaty (proporcjonalnie na gminę Grzmiąca)	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Liczba jedn.	Źródło danych
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	1	Umowy o pracę, wypis z CEIDG
	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych [EPC]	szt.	0,5	Umowy o pracę Umowy cywilnoprawne

7.

**Mechanizmy zapewnienia komplementarności
między poszczególnymi projektami
rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami
różnych podmiotów i funduszy na obszarze
objętym programem rewitalizacji**

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Grzmiąca na lata 2017 – 2023 ma charakter kompleksowy, zapewniający dopełnianie się poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz działań różnych podmiotów i interesariuszy w poszczególnych wymiarach na obszarze objętym programowaniem, zgodnie z „Zasadami realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020”.

7.1 Komplementarność przestrzenna

Projekty i działania rewitalizacyjne w gminie Grzmiąca zaplanowano zgodnie z zasadą komplementarności przestrzennej, która oznacza konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi zarówno realizowanych na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji. Projekty zawarte w dokumencie realizowane będą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie większy, ponieważ z efektów społecznych i ekonomicznych zaplanowanych działań korzystać będzie cała gmina.

Projekty rewitalizacyjne zmierzają, zgodnie ze strategicznymi i planistycznymi dokumentami gminy Grzmiąca, do rozwoju gospodarczo – społecznego podobszarów rewitalizacji, opartego z jednej strony na wykorzystaniu naturalnego potencjału i specjalizacji gminy Grzmiąca, w której grunty rolne zajmują ponad połowę powierzchni, a rolnictwo, hodowla i działalność okołorolnicza stanowią główną gałąź gospodarki, z drugiej zaś strony poszukują nowych specjalizacji rozwojowych by opierać dalszy wzrost gospodarczy również na innych, pozarolniczych branżach. Jedną z takich opcji, po niezbędnym doinwestowaniu przewidzianym w Programie, jest profilowana agroturystyka połączona ze stworzeniem ciekawej i kompleksowej oferty bazującej na zasobach wewnętrznych Gminy (dostępność nieruchomości i rozległych terenów popegeerowskich, które można zagospodarować na sporty i aktywności wymagające dużej powierzchni, walory przyrodnicze oraz naturalna, produkowana na miejscu, świeża i zdrowa żywność, w tym „dary” lasów).

Zapewniono powiązanie przestrzenne tych projektów ze sobą poprzez istniejącą i planowaną sieć komunikacyjną biorąc pod uwagę coraz większe znaczenie i preferencje dla transportu niskoemisyjnego.

Prowadzone działania nie będą skutkować przenoszeniem problemów na inne obszary ani prowadzić do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie, gdyż Program przewiduje wdrożenie kilku głównych projektów rewitalizacyjnych, które nie tylko nie konkurują ze sobą, ale dopełniają się wzajemnie i wykorzystują różne lokalne potencjały, wpisując się zarazem w główne kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego wyznaczone przez gminne dokumenty strategiczne.

Projektom głównym towarzyszą uzupełniające projekty infrastrukturalne i społeczne odpowiadające na problemy i potrzeby mieszkańców zgłoszone podczas partycypacyjnego opracowania LPR. Dostępność do powstałej

infrastruktury oraz działań społecznych i kulturalnych dla wszystkich użytkowników zamieszkujących dany teren spowoduje, że z pozytywnych efektów rewitalizacji korzystać będą wszyscy mieszkańcy, bez względu na sytuację materialną.

Gmina Grzmiąca będzie prowadzić ustawiczną analizę następstw skutków przestrzennych planowanych do wdrożenia działań w skali całej gminy oraz jej otoczenia. Analizowane będą takie aspekty jak przeznaczanie nowych terenów pod zabudowę czy ewentualna zmiana dotychczasowej funkcji terenów w celu wzmocnienia skuteczności programu rewitalizacji.

7.2 Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym).

Wszystkie projekty i przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Grzmiąca są ze sobą wzajemnie powiązane i wzajemnie się dopełniają tematycznie. Węzłowym problemem na obszarze rewitalizowanym jest niska jakość życia mieszkańców będąca w dużej mierze rezultatem słabego rozwoju gospodarczego i niskiego kapitału społecznego spowodowanego negatywnym dziedzictwem popegeerowskim. Przejawia się to w wysokim, strukturalnym bezrobociu, nierozwiniętej przedsiębiorczości, nawarstwiający się problemami społecznymi, degradacją techniczną zaniedbanej infrastruktury i przestrzeni publicznej oraz dużą biernością i apatią mieszkańców.

Program rewitalizacji odpowiada na wszystkie te problemy. Planowane przedsięwzięcia przewidują ożywienie gospodarcze i stworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości, w tym społecznej, które są pierwszym krokiem do włączenia społecznego. Zadania infrastrukturalne dotyczące przede wszystkim doinwestowania infrastrukturalnego, renowacji, przebudowy i adaptacji zniszczonych obiektów i przestrzeni użyteczności publicznej, wyrównują szanse mieszkańców rewitalizowanych, gorzej rozwiniętych obszarów wiejskich. Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury, posłuży zarówno podniesieniu jakości życia mieszkańców, zwiększeniu ładu przestrzennego i estetyki przestrzeni i przyczyni się również do poprawy jakości środowiska naturalnego.

Działaniom infrastrukturalnym takim jak modernizacja Domu Szkoleniowego w Grzmiącej i renowacja oraz doposażenie gminnej sieci świetlic wiejskich - podstawowej społecznej infrastruktury publicznej na terenie sołectw – towarzyszyć będą prowadzone tam projekty nieinwestycyjne, wspierające aktywność obywatelską i działalność organizacji pozarządowych, a także działania animujące i integrujące lokalną społeczność.

Zamierzonym efektem realizacji „działań miękkich” jest aktywizacja społeczna, rozwój poczucia wspólnoty, kreatywności, przedsiębiorczości i zaszczepienie idei uczenia się, podnoszenia kompetencji i rozwoju przez całe życie oraz wywołanie potrzeby poczucia zmiany własnego życia i otoczenia.

Dodatkowo, w kartach projektów rewitalizacyjnych, dla wykazania komplementarności problemowej, zapisano informacje o oddziaływaniu poszczególnych projektów na zdefiniowane cele Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz wskazano ich komplementarność z innymi projektami, co ma na celu przeciwdziałanie fragmentacji działań. W programie określono wizję obszaru po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, a w poszczególnych projektach opisano spodziewane rezultaty określone sparametryzowanymi wskaźnikami zgodnymi z metodologią SMART. Opis zadań wchodzących w zakres poszczególnych przedsięwzięć oraz rodzaj wskaźników dostosowano do wymogów wytycznych programów operacyjnych, by ułatwić późniejsze starania wnioskodawców o pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania.

Zakładane cele i planowane dla ich osiągnięcia działania spójne są z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy Grzmiąca, co pozwoli na zapewnienie koncentracji i synergii w działaniach podejmowanych przez samorząd i partnerów procesu rewitalizacji.

7.3 Komplementarność proceduralno - instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym przez gminę ogólnym systemie zarządzania.

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Grzmiąca jest Wójt Gminy Grzmiąca działający przy pomocy Urzędu Gminy i jego kluczowych komórek organizacyjnych odpowiedzialnych m.in. za rozwój gminy i rewitalizację, inwestycje, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, sprawy społeczne i finanse.

W celu efektywnego współdziałania różnych podmiotów Wójt Gminy Grzmiąca zastosuje mechanizmy koordynacji i partycypacji społecznej.

Najważniejszym elementem zapewnienia komplementarności proceduralno - instytucjonalnej będzie powołany zarządzeniem Wójta sformalizowany Zespół ds. Rewitalizacji.

Innymi, partycypacyjnymi i mniej sformalizowanymi narzędziami koordynującymi proces rewitalizacji możliwymi do wykorzystania przez Wójta Gminy Grzmiąca na etapie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji są

Otwarta Grupa Robocza na Rzecz Rewitalizacji oraz Stolik Rewitalizacyjny, szerzej opisane w rozdziale 8. opisującym partycypację społeczną.

7.4 Komplementarność międzyokresowa

Komplementarność międzyokresowa oznacza konieczność dokonania rozeznania, analizy i krytycznej oceny oraz sformułowania wniosków na temat dotychczasowego (w kontekście zaangażowania środków wspólnotowych, szczególnie w ramach polityki spójności 2007-2013) sposobu wspierania procesów rewitalizacji, jego skuteczności, osiągnięć i problemów wdrażania projektów i programów rewitalizacji.

Gmina Grzmiąca po raz pierwszy opracowuje i przyjmuje do realizacji Lokalny Program Rewitalizacji. W związku z brakiem własnych, ale także szerszych krajowych doświadczeń w prowadzeniu skoordynowanych i kompleksowych procesów rewitalizacji całych jednostek samorządowych w perspektywie finansowej na lata 2007-2013 w obecnym rozumieniu terminu „rewitalizacja” (definicję określono dopiero w ustawie z dnia 9 października 2015 r., a więc już po zakończeniu poprzedniego okresu programowania) pierwsze analizy i krytyczne oceny dotyczące wdrażania rewitalizacji w gminie Grzmiąca zostaną dokonane pod koniec bieżącego okresu programowania i obowiązywania przedmiotowego Programu tj. w 2023.

Planowane projekty i przedsięwzięcia ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Grzmiąca dopełniają przedsięwzięcia zrealizowane w ramach polityki spójności w l. 2007-2013. W poprzednim okresie programowania Gmina Grzmiąca zrealizowała projekty infrastrukturalne, w tym m.in.: przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno – ściekowej, remonty dróg lokalnych, instalacji oświetlenia. Zainwestowano w uzupełnienie sieci placówek użyteczności społecznej: powstał Klub Integracji Społecznej w Grzmiącej i kolejne przedszkole w jednej ze szkół. Realizowano programy aktywizacji społecznej i zawodowej, w tym kobiet. Te kierunki działania teraz będą kontynuowane i dalej rozwijane.

Proces rewitalizacji jest procesem wychodzącym poza 2023 rok. Ograniczenia finansowe powodują, że do zrealizowania pozostanie szereg kolejnych zadań, które zostaną zaprogramowane w oparciu o wnioski wykorzystane z analizy i oceny wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji w obecnym okresie programowania.

7.5 Komplementarność finansowa

Gmina Grzmiąca oraz jej partnerzy procesu rewitalizacji będą ubiegać się dofinansowanie projektów i przedsięwzięć przewidywanych do realizacji w niniejszym dokumencie z różnych źródeł: Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020, głównie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego (zarówno z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jak i

z Europejskiego Funduszu Społecznego), Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich), krajowych środków publicznych, środków prywatnych, instrumentów zwrotnych.

W związku z tym, że komplementarność finansowa oznacza zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania podczas programowania działań wykorzystano zgłoszone propozycje projektów planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji przez podmioty prywatne, które angażować będą środki własne. Ma to ogromne znaczenie w przypadku przeżywającej duże trudności finansowe Grzmiącej.

Występowanie licznych grup ludności bez dochodów, korzystających z pomocy społecznej oraz mała liczba podmiotów gospodarczych skutkują narastającymi problemami społecznymi i słabą bazą podatkową dla dochodów własnych Gminy, przez co zdolności samorządu w zakresie możliwości modernizacji infrastruktury i stymulowania rozwoju lokalnej gospodarki są niewielkie. W takiej sytuacji podstawowy impuls rozwojowy powinien pochodzić od przedsiębiorców i inwestorów zewnętrznych, którzy dysponują pomysłami, wiedzą, kapitałem oraz niezbędnymi zdolnościami organizacyjnymi pozwalającymi na uruchomienie przedsięwzięć gospodarczych, takich jak poprawiających kondycję ekonomiczną Gminy i umożliwiających złagodzenie problemów społecznych wywołanych ubóstwem

Tym samym proces rewitalizacji przebiegać będzie przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych w postaci zasobów wewnętrznych podmiotów zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji czy ich mieszkańców będzie miało kluczowe znaczenie dla dynamiki i skuteczności pożądanых zmian strukturalnych zarówno społecznych, jak i przestrzennych.

8.

**Mechanizmy włączenia mieszkańców,
przedsiębiorców i innych podmiotów i grup
aktywnych na terenie gminy w proces
rewitalizacji**

Partycypacja społeczna rozumiana również jako zasada *partnerstwa* jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie), determinując jego skuteczność i efektywność. Odpowiedzialność za przeprowadzenie całego procesu w sposób partycypacyjny ponoszą lokalne władze, jednak o sukcesie można mówić dopiero wtedy, gdy zaangażowani zostaną lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz mieszkańcy bez względu na wiek, status, płeć czy wyznanie. Skonsolidowanie wysiłków różnych osób, grup i podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest istotnym warunkiem sukcesu na każdym etapie procesu rewitalizacji. Z punktu widzenia szerszej perspektywy działań rewitalizacyjnych szczególne znaczenie na każdym etapie ma zaangażowanie młodych mieszkańców gminy Szczecinek oraz kobiet, które z natury jako matki są naturalnymi sojuszniczkami procesów rewitalizacji, pragnąc lepszego świata dla swoich dzieci. Potwierdza to aktywniejszy udział kobiet w realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych i inicjatyw lokalnych.

Współpraca pomiędzy Partnerami LPR ma na celu:

- wykorzystać potencjał organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającą się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

Na etapie **diagnozowania** wykorzystano następujące mechanizmy partycypacji społecznej:

- publikacje na stronie internetowej Urzędu Gminy Grzmiąca – informacje o przystąpieniu do prac nad programem rewitalizacji
- ogłoszenia o realizowanych działaniach i konsultacjach umieszczane w miejscach zwyczajowo przyjętych do zamieszczania ogłoszeń (gminne i sołeckie tablice informacyjne, świetlice wiejskie, strona internetowa itp.)
- badanie ankietowe przeprowadzone z przedstawicielami i przedstawicielkami wszystkich 25 sołectw z terenu gminy (załącznik 1)
- zaangażowanie dwóch animatorów lokalnych i facylitatorów pochodzących bezpośrednio z obszaru gminy lub od lat działających na jej terenie aby skuteczniej przekonać interesariuszy do aktywnego udziału w procesie rewitalizacji
- udział animatorów lokalnych w 10 inicjatywach lokalnych i przedsięwzięciach sportowo-kulturalnych na terenie gminy, przekazujących informacje o procesie rewitalizacji i gromadzących informacje o bieżących problemach i potrzebach mieszkańców
- spotkania fokusowe dla wszystkich grup interesariuszy, mające na celu zdiagnozowanie sytuacji na terenie gminy i poszczególnych sołectw, ze szczególnym uwzględnieniem problemów, potrzeb, potencjału i proponowanych rozwiązań.
- indywidualne wywiady pogłębione z 5 przedstawicielami władz lokalnych.
- wykorzystanie efektów dotychczasowej pracy Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), w tym m.in. wykorzystanie przygotowanej przez OWES diagnozy lokalnej czy współpraca przy wprowadzaniu narzędzi partycypacji społecznej, np. inicjatywa lokalna

Na etapie **programowania** wykorzystano następujące mechanizmy partycypacji społecznej:

- publikacje na stronie internetowej Urzędu Gminy Grzmiąca – informacje o przystąpieniu do prac nad programem rewitalizacji, prezentujące całość procesu rewitalizacji i efekty prac nad programem rewitalizacji, jak również zachęcające mieszkańców do udziału w konsultacjach
- ogłoszenia o realizowanych działaniach i konsultacjach umieszczane w miejscach zwyczajowo przyjętych do zamieszczania ogłoszeń (gminne i sołeckie tablice informacyjne, świetlice wiejskie, strona internetowa itp.)
- wizje lokalne (spacery badawcze), podczas których mieszkańcy i mieszkanki, przedstawiciele samorządu lokalnego oraz osoby odpowiedzialne za przygotowanie programu rewitalizacji mieli okazję obejrzeć teren gminy i zgłaszać swoje uwagi oraz opinie bezpośrednio w miejscu, na temat którego toczyła się dyskusja.
- spotkania animacyjne dla wszystkich grup interesariuszy organizowane na poziomie sołectw, mające na celu pobudzenie aktywności i włączenie ich do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych oraz wypracowaniu wizji i celów programu rewitalizacji, w 27 spotkaniach wzięło udział 512 osób
- warsztat dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i interesariuszy procesu rewitalizacji w formie grupy fokusowej w ramach konsultacji społecznych projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji,

Po uchwaleniu „Lokalnego Programu Rewitalizacji gminy Grzmiąca na lata 2017 – 2023” rekomenduje się dalsze włączanie w działania wszystkich grup interesariuszy procesu. Podczas dotychczas przeprowadzonych działań konsultacyjnych i animacyjnych zostało na terenie gminy Grzmiąca zainicjowane porozumienie na rzecz wdrażania procesu rewitalizacji. Sygnatariuszami będzie min. 7 podmiotów. Grupa ta wzmocniona została poprzez udział w jej pracach liderów lokalnych tworząc tzw. Otwartą Grupę Roboczą na Rzecz Rewitalizacji. Taki model współpracy prowadzi do dowartościowania wszystkich aktorów procesu rewitalizacji. Nie jest tylko zaproszeniem ludzi na spotkanie, ale również sprawienie, aby czuli się, że są jego gospodarzami. To jest oddanie ludziom możliwości współorganizacji tych spotkań. Metoda Grupy Roboczej wymaga pracy ekspertów, ale takiej, która pozwala włączyć się praktykom i uczestnikom procesów w sposób czynny i nienaznaczający. W Otwartej Grupie Roboczej uczestniczą ludzie z różnych środowisk i każde z tych środowisk jest przez to uczestnictwo docenione. Rezultaty pracy Grupy powinny być ogólnodostępne i dawać możliwość komentowania i dopracowania ich w praktyce i w procesie. Otwarta Grupa Robocza na Rzecz Rewitalizacji będzie się spotykać co najmniej raz w roku. Istotą pracy Otwartej Grupy Roboczej są:

- autentyczność,
- zaangażowanie i aktywność członków,
- otwartość (rozumiana zarówno jako szczerść, ale również jako możliwość elastycznego kształtowania składu Grupy Roboczej),
- reprezentatywność,
- refleksyjność,
- ponadlokalny charakter,
- wzajemne uczenie się
- zarażanie entuzjazmem

Na etapie **wdrażania** rekomenduje się wykorzystanie następujących mechanizmów partycypacji społecznej:

- powołany zostanie zespół ds. rewitalizacji reprezentujący różne grupy społeczne i różne grupy interesariuszy, sposób wyboru członków zespołu również uwzględnić będzie partycypację społeczną, głównym zadaniem powołanego zespołu będzie m.in. weryfikacja podejmowanych działań rewitalizacyjnych
- przekazywanie informacji na temat wdrażania działań przewidzianych w LPR w odniesieniu do obszaru rewitalizacji będą przekazywane na zebraniach wiejskich, imprezach cyklicznych oraz za pomocą instrumentów wskazanych w Planie Komunikacji LPR, który przygotuje Zespół ds. Rewitalizacji
- wzmacnianie roli liderów lokalnych do aktywizacji biernych mieszkańców gminy przy wykorzystaniu sektora pozarządowego i działań realizowanych przez Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
- aktywizacja postaw obywatelskich i społecznych – zapewnienie dzięki współpracy z Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej, tj. np. aktywne coroczne konsultacje programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, wprowadzanie i realizacja narzędzi przewidzianych w Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2003 Nr 96 poz. 873 z późniejszymi zmianami).

Na etapie **monitorowania** rekomenduje się wykorzystanie następujących mechanizmów partycypacji społecznej:

- powołany zostanie zespół ds. rewitalizacji reprezentujący różne grupy społeczne i różne grupy interesariuszy, sposób wyboru członków zespołu również uwzględnić będzie partycypację społeczną, którego zadaniem będzie weryfikacja podejmowanych działań rewitalizacyjnych i stopnia realizacji założeń LPR oraz wprowadzania ewentualnych działań naprawczych
- możliwość zgłaszania przez mieszkańców wniosków o zmianę Lokalnego Programu Rewitalizacji weryfikowanych przez Radę Gminy Grzmiąca.
- organizowanie cyklicznych spotkań dyskusyjnych z mieszkańcami na zasadzie tzw. „stolika rewitalizacyjnego”; zasadą spotkań jest ich regularność i stałe miejsce organizacji; dyskusje przy stoliku są prowadzone w sposób luźny, podkreślający poczucie wspólnoty, tak aby okazać uznanie i docenienie uczestników jako ważnych aktorów rewitalizacji; celami spotkań stolika rewitalizacyjnego jest utrzymanie stałego kontaktu z interesariuszami, zapewnienie otwartości i jawności procesów rewitalizacyjnych oraz informacja i edukacja na temat charakteru i problemów rewitalizacji; istotą organizowanych spotkań są: dobrowolność, dostępność, rozmowa, form i czas organizacji, moderacja, dokumentowanie.

9.

System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji

9.1. Zespół ds. Rewitalizacji

Zarządzającym Lokalnym Programem Rewitalizacji w imieniu Gminy będzie Wójt przy pomocy Zespołu ds. Rewitalizacji. Zespół zostanie powołany stosownym Zarządzeniem Wójta i w jego skład wchodzi:

- 2 przedstawicieli Wójta – w tym Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji, który będzie przewodniczył pracom Zespołu,
- 2 przedstawicieli Rady Gminy,
- 2 przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie obszaru rewitalizowanego,
- 2 przedstawicieli przedsiębiorców,
- inne osoby wskazane przez Wójta.

Zespół ds. Rewitalizacji opracuje swój regulamin. Jego pracami będzie kierował Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji. Zespół nadzoruje skuteczność i jakość realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Do zadań Zespołu będzie należało w szczególności:

- przygotowywanie rocznych sprawozdań z realizacji LPR,
- przedkładanie Radzie Gminy propozycji zmian w treści Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- zapoznanie się z uwagami Rady Gminy dotyczącymi rocznego sprawozdania z realizacji LPR,
- opiniowanie wniosków przedkładanych przez Partnerów Projektów dotyczących zadań realizowanych w ramach obszaru rewitalizowanego,
- przygotowanie i zatwierdzenie Planu Komunikacji LPR,
- monitoring i ewaluację LPR,
- podejmowanie decyzji odnośnie regulaminu prac Zespołu, wyboru sekretarza, itp.,
- inne określone w Regulaminie i mające znaczenie dla realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Uczestnictwo w pracach Zespołu ma charakter społeczny i za udział w nich nie przysługuje wynagrodzenie. Zespół spotyka się nie rzadziej niż raz w roku. Decyzje podejmowane są w ramach Zespołu o ile to możliwe w ramach konsensu, szczegółowy tryb podejmowania decyzji zostanie zaproponowany w Regulaminie Zespołu. Zespół ds. rewitalizacji będzie stanowił forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami Gminy w zakresie prowadzenia i oceny rewitalizacji. Jednocześnie będzie on pełnił funkcję opiniodawczo - doradczą dla Wójta.

9.2. Promocja LPR

Podmiotem, który ma zadanie prowadzić i nadzorować promocję Lokalnego Programu Rewitalizacji, a w jej ramach również promocję poszczególnych projektów i zadań inwestycyjnych będzie Zespół ds. Rewitalizacji. W celu skuteczniejszej komunikacji pomiędzy uczestnikami procesu wdrażania Lokalnego Programu a społeczeństwem zostanie opracowany „Plan komunikacji Lokalnego Programu Rewitalizacji”. Opracowanie to będzie podstawą działań informacyjnych i promocyjnych dla podmiotów uczestniczących we wdrażaniu LPR. W szczególności dokument ten będzie zawierał opis celów działań promocyjnych i informacyjnych, potencjalne grupy docelowe oraz działania zmierzające do zapewnienia sprawnego systemu wymiany informacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu wdrażania LPR.

Najważniejszym celem działań związanych z promocją Lokalnego Programu Rewitalizacji jest dotarcie do jak najszerzej grupy beneficjentów pośrednich (mieszkańców, turystów) z informacją o projektach podejmowanych w jego ramach. Celem pośrednim może stać się np. pozyskanie instytucji, które ewentualnie mogą później występować w charakterze partnera poszczególnych zadań realizowanych w ramach LPR.

Grupami docelowymi, do których kierowana jest promocja LPR będą:

- beneficjenci pośredni większości projektów – mieszkańcy miejscowości i gminy,
- środowisko przedsiębiorców lokalnych i ponadlokalnych,
- organizacje pozarządowe.

W ramach promocji Lokalnego Programu Rewitalizacji będą podejmowane następujące działania:

- powstanie i stałe uaktualnianie zakładki LPR na stronie internetowej Gminy,
- publikacje o realizacji projektów w ramach LPR w prasie samorządowej, lokalnej i regionalnej oraz w Internecie,
- tablice informacyjne i pamiątkowe informujące o realizowanych bądź zrealizowanych projektach,
- spotkania, zebrania wiejskie, warsztaty, konsultacje projektów z potencjalnymi partnerami gospodarczymi, społecznymi, jak i z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego.

10.

**System monitoringu skuteczności działań i
system wprowadzania modyfikacji w reakcji
na zmiany w otoczeniu programu**

Monitoring Lokalnego Programu rewitalizacji pozwala pozyskać informacje, na podstawie których będzie można dokonać zarówno oceny stopnia realizacji celów i projektów rewitalizacyjnych (monitoring postępu realizacji programu), jak również oceny i identyfikacji trudności, przeszkód lub nieprawidłowości występujących podczas realizacji programu i projektów rewitalizacyjnych (monitoring barier i trudności).

Funkcję instytucji monitorującej wdrażanie LPR będzie pełnić Wójt i Rada Gminy. Co najmniej raz w roku przed sesją absolutoryjną będą analizowane postępy w realizacji Programu Rewitalizacji. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie:

- akceptację rocznych sprawozdań z realizacji LPR przygotowanych przez Zespół ds. Rewitalizacji, w szczególności osiągnięcia celów, rezultatów,
- analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- aktualizację Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.

Monitoring w programie rewitalizacji odbywać się będzie w oparciu o dwa systemy:

- system monitoringu i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych w tym:
- monitoring projektów,
- monitoring realizacji celów programu rewitalizacji,
- system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w obszarze rewitalizacji, w gminie lub uwarunkowania zewnętrzne.

Do oceny realizacji celów programu rewitalizacji zaprojektowano system wskaźników produktu, rezultatu bezpośredniego oraz oddziaływania wraz z oczekiwanymi wartościami. Punktem wyjścia były cele programu rewitalizacji i wnioski z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Określono, jakie zmiany na obszarze rewitalizacji są istotne z punktu widzenia poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej i zaproponowano trzy typy wskaźników, których celem jest ocena tych zmian:

- wskaźniki produktu (WP) – są to wskaźniki zagregowane, przedstawiające materialne zmiany w obszarze jakie są potrzebne np. liczba szkoleń, liczba miejsc spotkań mieszkańców czy też liczba nowych miejsc pracy,
- wskaźniki rezultatu bezpośredniego (WRB) – wskaźniki zagregowane, odnoszące się do bezpośrednich, sumarycznych efektów realizowanych projektów, np. liczba mieszkańców posiadających umiejętność obsługi komputera, liczba mieszkańców uczestniczących w wspólnych imprezach kulturalno-rozrywkowych lub liczba osób zatrudnionych w nowych miejscach pracy w danym obszarze.
- wskaźniki oddziaływania (WO) – wskaźniki przedstawiające efekty w dłuższej perspektywie, mierzące realizację celów głównych programu rewitalizacji, na których realizację składa się wiele działań, także tych, gdzie efekty są odroczone w czasie. W tym zakresie przeprowadzona zostanie sumaryczna ocena wskaźników wykorzystanych w procesie delimitacji obszarów zdegradowanych. Jednoczesna obserwacja wszystkich sfer procesu rewitalizacji tj. społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, środowiskowej oraz funkcjonalno-przestrzennej pozwoli na ocenę skuteczności i komplementarności prowadzonych działań.

Monitoring realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji gminy Grzmiąca na lata 2017 - 2023 będzie odbywać się w czterech etapach:

- monitoring i analiza realizacji celów programu – monitoring przeprowadzony w całym okresie realizacji programu rewitalizacji,
- monitoring i analiza procedur wdrażania projektów – analiza sposobu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- weryfikacja wskaźników:
- monitoring właściwego doboru wskaźników produktu i rezultatu dla każdego przedsięwzięcia. Dobór wskaźników mus być zgodny z instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020, wydanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie w 2016 r.
- monitoring wskaźników realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Grzmiąca na lata 2017 - 2023
- raportowanie wyników.

Monitoring realizacji celów programu rewitalizacji będzie prowadzony w sposób ciągły w całym okresie objętym programem przy pomocy wskaźników oddziaływania. Obserwacje i analizy wskaźników będą wykonywane cyklicznie zgodnie z ustaloną częstotliwością. Mając na uwadze, że zmiany w obszarze rewitalizacji wymagają czasu, monitoring odbywać się będzie w odstępach rocznych. Pozwoli to na zebranie niezbędnych danych i analizę zaobserwowanych zmian. Ważnym elementem monitoringu będzie analiza efektu synergii i komplementarności między działaniami oraz diagnoza przyczyn problemów w uzyskaniu zakładanych efektów programu.

Monitoring projektów będzie prowadzony na bieżąco, a jego realizacja odbywać się będzie poprzez analizę zgodności jego przebiegu z założonym harmonogramem, budżetem i zakładanymi efektami. Obserwacji podlegać będą zarówno efekty w postaci produktów, zwłaszcza w projektach, gdzie istotnym komponentem jest infrastruktura. Jak również rezultaty bezpośrednie projektów, a więc skutki dla mieszkańców obszarów rewitalizacji.

System monitorowania opierać się będzie na wskaźnikach przypisanych zgodnie z ich znaczeniem do celów wyznaczonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Wskaźniki zaprojektowano z myślą aby, aby jednocześnie oceniały realizację projektów jak również realizację przyjętych celów programu.

Tabela 22. Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

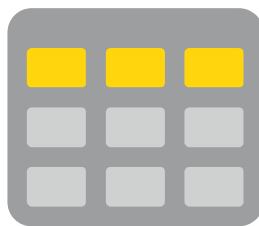
Cel	Wskaźniki	Tendencja (zmiana)	Waga
Cel 1 Sfera społeczna Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze rewitalizacji	Cel 1		40
	Wskaźniki produktu		
	Liczba imprez organizowanych na terenie sołectwa	Rosnąca nie mniej niż 2 roczne	5
	Liczba szkoleń z zakresu przygotowania projektów lokalnych	Rosnąca nie mniej niż 1 roczne	5
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego		
	Liczba projektów zgłoszonych przez mieszkańców sołectwa	Nie mniej niż 1 rocznie	5
	Liczba prac społecznych wykonanych przez mieszkańców sołectwa	Nie mniej niż 2 rocznie	5
	Liczba osób uczestniczących w imprezach lokalnych	Rosnąca nie mniej niż 20%	5
	Wskaźniki oddziaływania		
	Odsetek bezrobotnych [%]	Spadająca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	20
	Korzystający z pomocy społecznej na 100 miesz.	Spadająca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	5
	Przestępstwa na 100 mieszkańców	Spadająca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	5
	Wielkość zasiłków pomocy rodzinie w przeliczeniu na rodzinę	Spadająca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	5
Cel 2 Sfera gospodarcza Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej	Cel 2	35	
	Wskaźniki produktu		
	Liczba szkoleń zakresu prac budowlanych		
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego		
	Liczba osób uczestniczących w szkoleniu z zakresu prac budowlanych		
	Wskaźniki oddziaływania		
	Odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą	Rosnąca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	15
	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym [%]		
	Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych [%]		
Cel 3 Sfera techniczna	Cel 3	30	
	Wskaźniki produktu		

Poprawa stanu infrastruktury i			
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego		
	Wskaźniki oddziaływania		
Cel 4 Sfera funkcjonalno-przestrzenna Poprawa dostępności do usług i rozwój form spędzania wolnego czasu	Cel 4	30	
	Wskaźniki produktu		
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego		
	Wskaźniki oddziaływania		

Spis map

- Rys. 1 Granice sołectw gminy Grzmiąca – wyodrębnione jednostki gminne
- Rys. 2. Wizualizacja wskaźnika *Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. Ludności*
- Rys. 3. Wizualizacja wskaźnika *Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym*
- Rys. 4. Wizualizacja wskaźnika *Liczba przestępstw na 1 tys. Ludności*
- Rys. 5. Wizualizacja wskaźnika *Wyniki egzaminów państwowych w szkołach podstawowych i gimnazjach (gimnazja)*
- Rys. 6. Wizualizacja wskaźnika *Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności*
- Rys. 7. Wizualizacja wskaźnika *liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób*
- Rys. 8. Wizualizacja wskaźnika *wielkość dochodów gminy z tytułu podatku od nieruchomości*
- Rys. 9. Wizualizacja wskaźnika *Udział budynków generujących emisję niskie*
- Rys. 10. Wizualizacja wskaźnika *występowanie zabudowy popegeerowskiej (mieszkaniowej lub gospodarczej)*
- Rys. 11. Wizualizacja wskaźnika *dostępność komunikacyjna (w minutach)*
- Rys. 12. Liczba wskaźników odchylonych na niekorzyść dla sołectw gminy Grzmiąca w ramach przeprowadzonej analizy
- Rys. 13. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w gminie Grzmiąca

Spis tabel

Tabela nr 1: Stosunek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym do ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym w gminie Grzmiąca oraz w województwie zachodniopomorskim w latach 2012 - 2015.

Tabela nr 2: Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

Tabela nr 3: Liczba osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

Tabela nr 4: Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

Tabela nr 5: Liczba osób bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

Tabela nr 6: Liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

Tabela nr 7: liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

Tabela nr 8: liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej w stosunku do liczby osób bezrobotnych ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

Tabela nr 9: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2012-2015

Tabela 10. Przykładowe wskaźniki diagnozy zjawisk kryzysowych

Tabela. 11. Wskaźnik *Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. Ludności*

Tabela nr 12: Wskaźnik *udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym*

Tabela nr 13: Wskaźnik *Liczba przestępstw na 1 tys. ludności*

Tabela nr 14: Wskaźnik *Wyniki egzaminów państwowych w szkołach podstawowych i gimnazjach (gimnazja, w %)*

Tabela nr 15: Wskaźnik *Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (w %)*

Tabela nr 16: Wskaźnik *liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób*

Tabela nr 17: Wskaźnik *wielkość dochodów gminy z tytułu podatku od nieruchomości*

Tabela nr 18 Wskaźnik *Udział budynków generujących emisje niskie*

Tabela nr 19. Wskaźnik *występowanie zabudowy popegeerowskiej (TAK – 1, NIE - 0)*

Tabela nr 20. Wskaźnik *dostępność komunikacyjna (w minutach)*

Tabela nr 21. Liczba odchyleń w jednostkach gminnych

Tabela 22. Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Spis wykresów

Wykres nr 1: Stosunek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym do ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym w gminie Grzmiąca oraz w województwie zachodniopomorskim w latach 2012 – 2015

Wykres nr 2: Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Wykres nr 3: Liczba osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby ludności (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Wykres nr 4: Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Wykres nr 5: liczb osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Wykres nr 6: liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby ludności ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Wykres nr 7: Liczba osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015

Wykres nr 8: liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej w stosunku do liczby osób bezrobotnych ogółem (%)

Wykres nr 9: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) z terenu gminy Grzmiąca i województwa zachodniopomorskiego w latach 2012-2015